

Затверджено
Наказ Вищого навчального закладу
Укоопспілки «Полтавський
університет економіки і торгівлі»
08 липня 2015 року № 152-Н
Форма № П - 4.04

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
Інститут економіки, управління та інформаційних технологій
Форма навчання заочна
Кафедра фінансів та банківської справи

Допускається до захисту
Завідувач кафедри _____ В.В. Карцева
«___» _____ 2020 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
на тему:
КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВИРОБНИЧОГО
ПІДПРИЄМСТВА

(за матеріалами ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»)

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітня програма «Фінанси і кредит»
ступеня магістра

Виконавець роботи Левочко Тетяна Миколаївна

(підпис, дата)

Науковий керівник д.е.н., проф. Педченко Наталія Сергіївна

(підпис, дата)

Рецензент Ільченко Аліна Юріївна

Полтава 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Економічна сутність та зміст поняття «комплексний аналіз фінансового стану підприємства».....	6
1.2. Мета та особливості проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства	16
1.3. Методичний інструментарій комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства.....	26
Висновки за розділом 1.....	40
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР».....	43
2.1. Фінансово-економічна характеристика діяльності ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар».....	43
2.2. Комплексний аналіз ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» на основі розрахунку фінансових показників.....	55
2.3. Комплексна оцінка фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» на основі використання методів ранжування та розрахунку інтегрального показника.....	71
Висновки за розділом 2.....	82
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «МЗМВ «ОСКАР».....	85
3.1. Впровадження системи моніторингу як напряму покращення фінансового стану підприємства.....	85
3.2. Розширення методичного інструментарію проведення комплексного фінансового аналізу на основі використання математичних моделей прогнозування банкрутства діяльності підприємства.....	95
3.3. Короткострокове прогнозування фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як елемент системи моніторингу підприємства.....	106
Висновки за розділом 3.....	113
ВИСНОВКИ	116
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	121
ДОДАТКИ.....	128

ВСТУП

Фінансовий стан вітчизняних господарюючих суб'єктів є головним чинником їх конкурентоспроможності й сталого розвитку. Стійкий фінансовий стан є свідченням ефективного управління всією сукупністю господарських факторів. Процес фінансово-господарського управління підприємством в умовах невизначеності зовнішнього середовища потребує створення гнучкої системи прийняття рішень, основою якої є результати проведеного комплексного аналізу фінансового стану, що визначає його характеристику, дозволяє виявити динаміку зміни комплексних показників, провести їх порівняння із попередніми періодами функціонування підприємства або ж з аналогічними показниками підприємств-конкурентів. Така отримана комплексна оцінка фінансового стану підприємства є початковою точкою в системі виявлення больових точок господарюючого суб'єкта та розробці ефективних управлінських заходів з поліпшення фінансового стану. Тому проблема розробки заходів комплексної оцінки фінансового стану, спрямованої на врахування зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на здійснення фінансовогосподарської діяльності, для створення інформаційної бази прийняття рішень фінансового характеру, є найбільш складною при адаптації підприємства до ринкових умов.

Теоретична і практична розробка питань, пов'язаних з визначенням сутності понять «фінансовий стан підприємства» та «комплексний аналіз фінансового стану», аналізом ефективності ведення фінансово-господарської діяльності підприємств, використанням різних методів комплексного аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання виконана в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних економістів: Баканов М. І., Бень Т. Г., Білик М.Д., Верланов О. Ю., Довбня С. Б., Ізмайлова К.В., Мних Є. В., Мочерний С. В., Невмержицька М.Ю., Обушак Т. А., Островська О.А., Павловська О.В.,

Притуляк Н. М., Савицька Г. В., Сайфулін Р. С., Тижненко Л. О., Хотомлянський О. Л., Цал-Цалко Ю. С., Шеремет А. Д. та ін.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних та методичних основ комплексного аналізу фінансового стану підприємства, а також визначення шляхів його вдосконалення, що створить передумови для більш ефективного функціонування господарюючого суб'єкта.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначені наступні завдання:

- розкрити економічну сутність та зміст поняття «комплексний аналіз фінансового стану підприємства»;
- визначити мету та особливості проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства;
- розглянути сучасний методичний інструментарій комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства;
- надати фінансово-економічну характеристику діяльності досліджуваного товариства;
- провести комплексний аналіз підприємства на основі розрахунку фінансових показників;
- здійснити комплексну оцінку фінансового стану господарюючого суб'єкта на основі використання методів ранжування та розрахунку інтегрального показника;
- розробити та впровадити систему моніторингу як напряму покращення фінансового стану підприємства;
- розшири методичний інструментарій проведення комплексного фінансового аналізу на основі використання математичних моделей прогнозування банкрутства діяльності підприємства;
- провести короткострокове прогнозування фінансового стану підприємства як елемент системи моніторингу підприємства.

Об'єктом дослідження роботи є фінансовий стан підприємства та шляхи його покращення. Предметом дослідження є сучасні методи комплексного аналізу фінансового стану підприємства.

Для вирішення поставлених завдань в роботі використані загальні методи наукового пізнання. Зокрема: економічного аналізу, синтезу, порівняння, аналогії – для оцінки отриманих фактичних значень показників у динаміці та в порівнянні з нормативними; логічний аналіз для вивчення існуючих у теорії та на практиці методів комплексної оцінки фінансового стану; наукової абстракції - при виділенні найбільш важливих показників оцінки фінансового стану підприємств серед наявної в літературних та нормативних джерелах значної їх кількості.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти, що діють в Україні, наукові праці вітчизняних та зарубіжних економістів, матеріали періодичної преси, а також дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності аналізованого підприємства ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар».

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці рекомендацій щодо застосування методів дискримінантного аналізу під час проведення моніторингу фінансового стану підприємства.

Основні результати роботи опубліковані в тезах доповіді «Рейтингове оцінювання як інструмент комплексного аналізу фінансового стану підприємства» та заслухані на XLII Міжнародній науковій студентській конференції за підсумками науково-дослідних робіт студентів за 2018 рік - Актуальні питання розвитку економіки, харчових технологій та товарознавства (м. Полтава, 26–27 березня 2019 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ВИРОБНИЧОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та зміст поняття «комплексний аналіз фінансового стану підприємства»

Головною умовою успішного функціонування підприємства є якісна та своєчасна оцінка його фінансового стану, результати якої є основою для прийняття управлінських рішень як щодо розвитку окремих напрямів діяльності господарюючого суб'єкта, так і функціонування його в цілому. При цьому, ефективність прийнятих управлінських рішень залежатиме від обраного методичного інструментарію комплексного аналізу фінансового стану підприємства та інтерпретації отриманих результатів. Вибір адекватної методики комплексного аналізу обумовлюється сукупністю факторів, таких як галузева приналежність підприємства, пріоритетні напрями його розвитку, цілі і завдання, які у певний період часу вимагають здійснення об'єктивної комплексної оцінки фінансового стану. Саме це, у свою чергу, визначає об'єктивну необхідність визначення загальних принципів і формулювання ефективних методик організації та проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства.

На сьогоднішній день в науковій літературі існує досить багато різноманітних поглядів щодо визначення сутності комплексного аналізу фінансового стану підприємства. При визначенні даного поняття авторами використовуються різні змістовні терміни, такі як «комплексний аналіз фінансового стану», «комплексна оцінка фінансового стану», «системний аналіз фінансового стану» та «інтегральний аналіз фінансового стану». При цьому окремі автори вкладають у відповідні поняття єдиний зміст, а інші – представляють як абсолютно різні речі. Різноманітні трактування терміну «комплексний аналіз фінансового стану підприємства» надавались у працях

таких вчених, як Баканов М. І. [2], Бень Т. Г. [5], Білик М.Д. [57], Верланов О. Ю. [10], Довбня С. Б. [5], Ізмайлова К.В. [20], Мних Є. В. [38], Невмержицька М.Ю. [57], Островська О.А. [42] Павловська О.В. [57], Притуляк Н. М. [57], Тижненко Л. О. [54], Хотомлянський О. Л. [60, 61] та інші.

Для того щоб детально окреслити сутність поняття «комплексний аналіз фінансового стану підприємства» необхідно дослідити визначення «фінансовий стан підприємства».

На сьогоднішній день в науковій літературі існує досить багато різноманітних поглядів щодо визначення сутності поняття «фінансовий стан підприємства». При цьому, відсутній єдиний підхід до його трактування, що спричиняє неоднозначність у здійсненні його оцінки на підприємстві. Так, відзначимо, що існує декілька підходів до визначення поняття фінансовий стан підприємства.

Відповідно до першого підходу, під фінансовим станом розуміють характеристику розміщення засобів підприємства та їх динаміки в процесі відтворення, що відображає також здатність підприємства до подальшого розвитку.

Науковці Шеремет А. Д та Сайфулін Р. С. відзначають, що фінансовий стан підприємства характеризується складом і розміщенням засобів, структурою їх джерел, швидкістю обороту капіталу, здатністю підприємства вчасно і в повному обсязі погашати свої зобов'язання, а також іншими факторами [66, 40, с. 11].

Савицька Г. В. трактує фінансовий стан підприємства як економічну категорію, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [50]. В подальших працях науковець трактує фінансовий стан так: «спроможність фінансувати свою діяльність, тобто характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, фінансовими взаємовідносинами з іншими фізичними та юридичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [49].

При цьому, якісна сторона використання ресурсів та участь у взаємовідносинах не зазначається.

На думку авторів фінансового словника Загороднього А.Г., Вознюка Г.Л., Смовженко Т.С. фінансовий стан – «це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами» [16]. Сутність даної категорії обмежується лише забезпеченістю чи не забезпеченістю фінансовими ресурсами, що не завжди комплексно характеризує фінансовий стан підприємства.

Крейніна М.Н. наводить своє визначення поняття «фінансовий стан підприємства» – показника економічної діяльності підприємства, що характеризує його ділову активність і надійність [30, с.11]. Необхідно відзначити, що ділова активність та надійність — обмежені характеристики діяльності підприємства і не дають повної картини про здатність ефективно функціонувати господарюючому суб'єкту на майбутнє.

Коробов М. Я. стверджує, що «фінансовий стан підприємства – це складна, інтегрована за багатьма показниками характеристика якості його діяльності. Фінансовий стан підприємства можна визначити як міру забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і рівень раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [27].

Бланк І.О. для висвітлення питань фінансового управління пропонує поняття «фінансова позиція», яка є станом обсягу та структури активів, капіталу, а також основних фінансових результатів діяльності підприємства на певну дату. Фінансова позиція є предметом аналізу та оцінки з метою виявлення реального фінансового стану підприємства. Фінансовий стан – це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання [8].

Дещо розширюючи сутність поняття фінансового стану підприємства, Н.А. Русак, В.А. Русак, зазначаючи, що фінансовий стан підприємства характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої, комерційної та інших видів діяльності підприємства, доцільністю і ефективністю їх розміщення та використання, фінансовими взаєминами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Автори наголошують не тільки на забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, а й на доцільності й ефективності їх розміщення та використання. Але фінансовий стан не може характеризуватися тільки такими елементами, як платоспроможність та фінансова стійкість [48].

Верланов О. Ю. поняття «фінансовий стан підприємства» визначає як зважену структуру джерел фінансування майна підприємства, ступінь використання його активів, що дозволяють йому за умов даної ліквідності та ризику генерувати грошові потоки, достатні для постійного відновлення операційної діяльності на заданому рівні [10]. З огляду на це, автор пропонує власну позицію формування моделі фінансового стану, що зображено на рисунку 1.1.

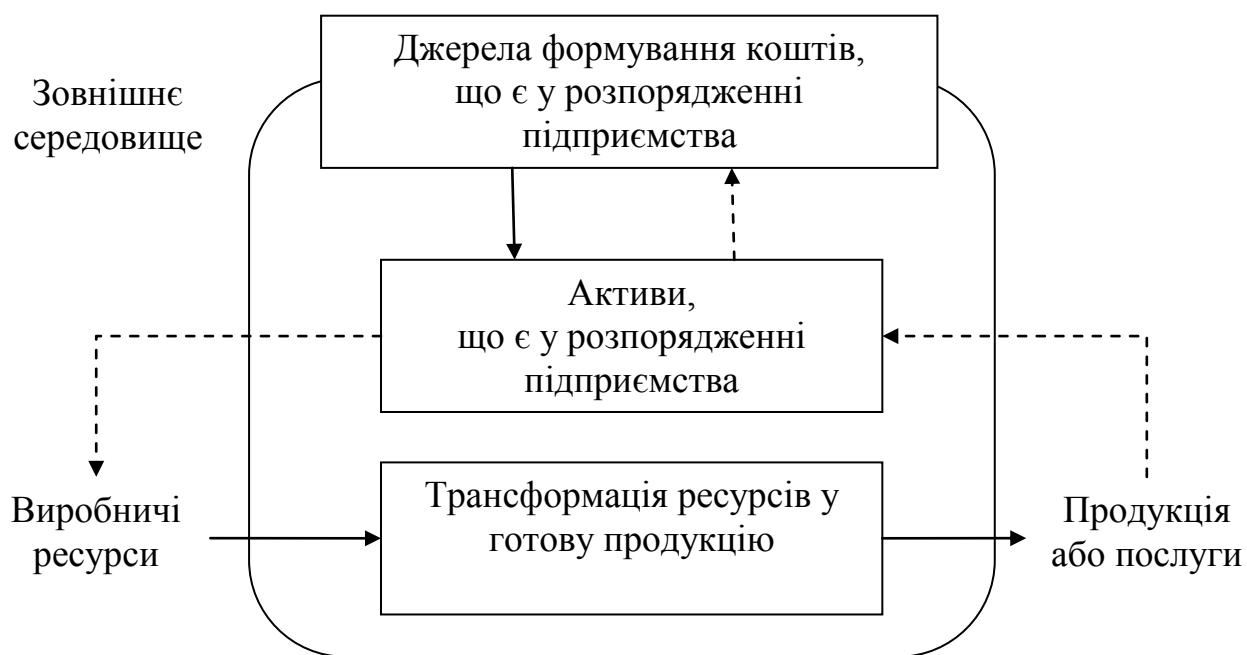

Рисунок 1.1 – Схема діяльності підприємства з позиції формування моделі фінансового стану [10]

З точки зору іншого підходу, фінансовий стан розглядається як складова частина економічного потенціалу підприємства, що відображає фінансові результати його діяльності.

Зокрема, Поддєрьогін А. М. трактує фінансовий стан підприємства як «комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [56, с. 282—283]. При цьому автор робить акцент на наявності ресурсів, які можуть бути використані підприємством, а доцільність та ефективність використання даних ресурсів не розглядає.

Обущак Т.А. запропонувала наступне трактування: «фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності та здатності ефективно здійснювати її у майбутньому» [40].

Поляк Г.Б. розуміє під фінансовим станом підприємства кінцеві результати його діяльності [55, с. 277]. Відзначимо, що недоцільним є ототожнення всіх сторін діяльності підприємства тільки із фінансовими результатами (прибутком або збитком).

За наступним підходом фінансовий стан підприємства розглядають як комплексне поняття. Так, у фінансовому словнику-довіднику за редакцією Дем'яненка М.Я. наведено наступне визначення поняття «фінансовий стан підприємства» – «комплексне поняття, що відображає якісну сторону його виробничої та фінансової діяльності та є результатом реалізації усіх елементів зовнішніх і внутрішніх фінансових відносин підприємства. Він характеризується системою показників, які відображають стан капіталу в процесі його кругообігу, здатність розраховуватися за своїми зобов'язаннями і забезпечувати ефективне фінансування своєї виробничої діяльності на певний момент часу» [58].

Осмоловський В. В. при визначенні поняття «фінансового стану підприємства» на першому місці також виділяє комплексність даного поняття. Так, на його думку, «Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності комерційних та інших суб'єктів господарювання, доцільністю й ефективністю їх розміщення і використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю» [41]. Основну увагу в даному визначенні звернено не тільки на забезпеченості необхідними фінансовими ресурсами, що є важливим, а й на доцільності та ефективності їх розміщення і використання, платоспроможності підприємства та фінансовій стійкості.

Молякова Д.С. зазначає, що «фінансовий стан не може характеризуватися лише наявністю та використанням оборотних коштів або наявністю та використанням тільки лише фінансових ресурсів» [39]. На думку науковця, «фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що відображає результат взаємодії всіх елементів фінансових і кредитних відносин, які виникають у підприємства в процесі його господарської та комерційної діяльності» [39]. Вважаємо, що запропоноване Моляковим Д.С. визначення фінансового стану є недостатньо коректним, оскільки зі складу фінансових відносин автор виокремив кредитні, які є складовою частиною фінансових.

Отже, узагальнюючи усі наведені визначення, зазначимо, що, на нашу думку під фінансовим станом підприємства слід розуміти – комплексну характеристику діяльності підприємства станом на певну дату, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективну їх структуру, раціональність розміщення, а також забезпеченість власним оборотним капіталом для здійснення ефективної господарської діяльності та з метою забезпечення високих конкурентних позицій на ринку в перспективі.

Дослідивши сутність поняття фінансовий стан підприємства визначимо його концептуальні основи:

— фінансовий стан – це результат фінансово-господарської діяльності підприємства;

— фінансовий стан – це поняття, сутність якого проявляється як у статичі, тобто на певний момент часу, так і в динаміці, тобто в характеристиці діяльності підприємства у визначеному періоді;

— фінансовий стан – поняття, яке характеризується не тільки такими складовими елементами, як платоспроможність і фінансова стійкість;

— фінансовий стан – це міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення [21, с. 44].

Відповідно до вищезазначеного, необхідно виділити такі сутнісні характеристики фінансового стану підприємства (рис. 1.2).

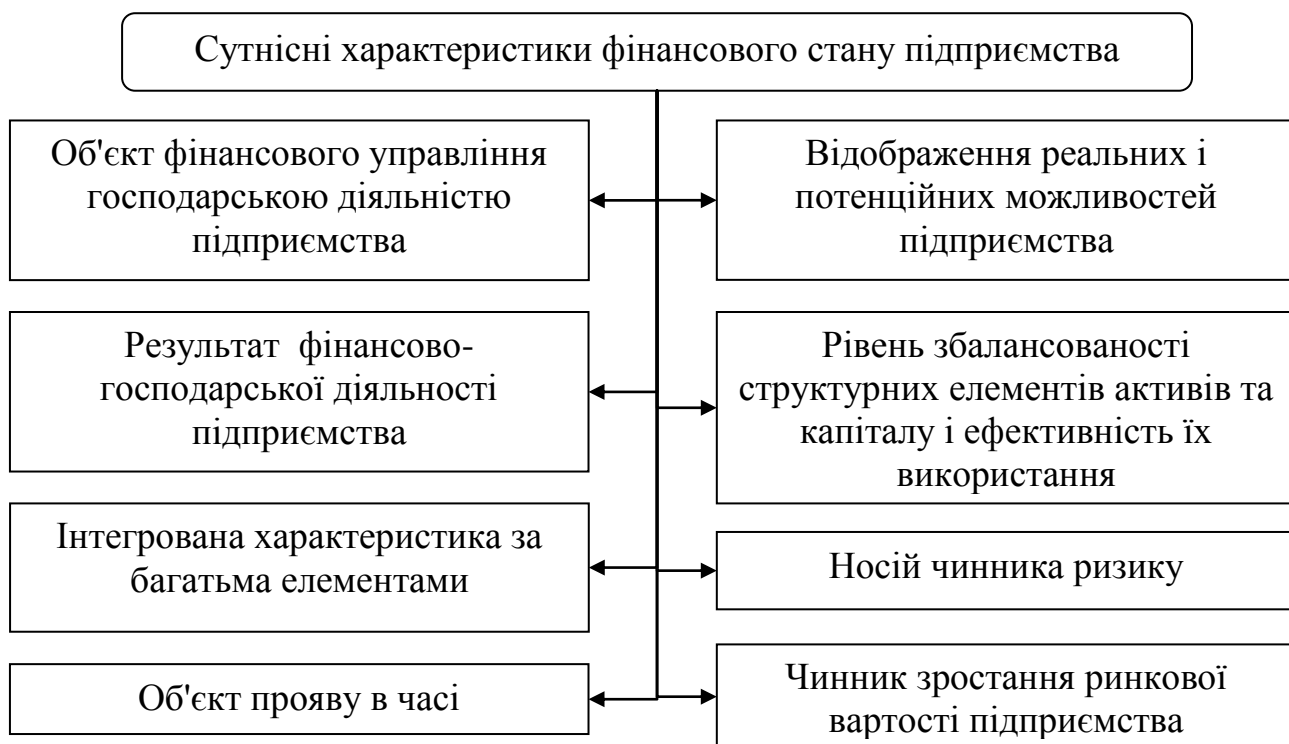

Рисунок 1.2. – Сутнісні характеристики фінансового стану підприємства [40]

Метою оцінки фінансового стану підприємства є аналіз фінансової спроможності підприємства, а також розробка і реалізація заходів, направлених на швидке відновлення платоспроможності, відновлення достатнього рівня фінансової стійкості підприємства, встановлення можливості підприємства продовжувати свою господарську діяльність, можливості подальшого розвитку, забезпечення прибутковості і зростання виробничого потенціалу і ухвалення відповідних рішень [23, с. 183].

За допомогою фінансового аналізу можна забезпечити:

- оцінку рівня ефективності діяльності господарюючих систем та виявлення факторів і причин досягнення існуючого стану;
- визначення тенденцій розвитку підприємства за показниками його фінансового стану;
- розроблення сценаріїв розвитку економічної діяльності суб'єктів господарювання: накопичення, трансформацію і ефективне використання інформаційної бази фінансового характеру;
- визначення рівня кредитоспроможності підприємства як позичальника фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності;
- якісне планування, прогнозування, бюджетування. визначення потреби і ефективне розміщення фінансових ресурсів;
- ефективне формування і використання потоків грошових коштів;
- створення рейтингових систем оцінки фінансового стану господарюючих систем;
- своєчасне вживання заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, фінансової стійкості і прибутковості підприємств;
- визначення резервів поліпшення фінансового стану господарюючих систем;
- обґрунтування політики розподілу і використання прибутку для потреб господарюючих систем і їх власників;

— оцінку рівня підприємницького ризику щодо можливості погашення зобов'язань, здатності до нарощування чистих активів, залучення інвестицій і прийняття управлінських рішень [19, с. 202-203].

В економічній літературі існують безліч методичних підходів щодо оцінки фінансового стану. Традиційно у наукових джерелах виділяють методи, які у загальних рисах можна розподілити на:

- методи, засновані на аналізі балансу підприємства (горизонтальний, вертикальний, трендовий аналіз, метод фінансових коефіцієнтів);
- евристичні методи, що засновані на неформальних, інтуїтивних підходах та узагальненні досвіду розв'язання аналогічних завдань та методи експертних оцінок;
- економіко-математичні методи;
- експрес-аналіз;
- комплексний аналіз.

Проведене дослідження наукової літератури з трактування поняття «комплексний аналіз фінансового стану» визначив ототожнення даного поняття з поняттям «комплексна оцінка фінансового стану» підприємства.

Хотомлянський О. Л. визначає, що під комплексною оцінкою фінансового стану слід розуміти систему показників, які всебічно відображають стан і розвиток діяльності суб'єкта господарювання. На його думку, багатокритеріальний підхід на основі комплексної оцінки діяльності підприємства дає змогу одержувати не лише підсумкові відомості про рівень його роботи, а й формувати напрямки підвищення ефективності виробництва і стратегічного розвитку підприємства [61, с. 111]. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства базується на синтезі окремих фінансових показників з наступним порівнянням одержаного комплексного показника з пороговим значенням, встановленим на основі аналізу діяльності підприємств з різним рівнем фінансового стану [60, с. 35].

На думку Баканова М. І., комплексна оцінка фінансового стану підприємства є її характеристикою, отриманою в результаті комплексного дослідження, тобто одночасного та узгодженого вивчення сукупності показників, що відображають всі (або багато) аспектів господарських процесів і що містить узагальнюючі висновки про результати діяльності виробничого об'єкта на основі виявлення якісних і кількісних відмінностей від бази порівняння (плану, нормативів, попередніх періодів, досягнень на інших аналогічних об'єктах, інших можливих варіантах розвитку) [2, с. 337].

Так, на думку, Ізмайлової К. В. комплексна оцінка фінансового стану підприємства являє собою аналіз, що передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або, іншими словами, дає можливість забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі. Оцінка майнового і фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для ухвалення управлінських і фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямів виробничого розвитку, залучення або здійснення інвестицій [20, с. 101-103].

Тиженко Л. О. розглядає комплексний фінансовий аналіз як деталізований фінансовий аналіз, роль якого полягає у відстеженні спадних тенденцій у фінансово-господарській діяльності, попередженні входження підприємства в кризу, визначенні причин нестабільного фінансового стану підприємства [54, с. 6]. На її думку, відбувається ототожнення «комплексного фінансового аналізу» із поняттям «комплексна оцінка фінансового стану підприємства», під якою розуміється процедура втілення комплексу заходів, що включають аналіз найважливіших параметрів фінансово-господарської діяльності із застосуванням сучасних методів фінансового аналізу для забезпечення інформаційної бази прийняття обґрунтованих управлінських рішень, спрямованих на створення умов для сталого розвитку господарюючого суб'єкта [54, с. 16].

Колектив авторів на чолі з Білик М. Д. наголошують, що комплексна (інтегральна) оцінка – це узагальнені результати дослідження окремих

фінансових аспектів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства з метою формування єдиного (інтегрального) показника, як індикатора ефективності фінансового менеджменту на підприємстві, що є об'єктом дослідження [57, с. 546].

Проведені теоретичні дослідження виявили подібність, але не тотожність понять «комплексний фінансовий аналіз», «комплексна оцінка фінансового стану» та «інтегральна оцінка», адже існує ряд відмінностей:

— комплексна оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкта є характеристикою отриманою на основі проведення комплексного фінансового аналізу;

— комплексний фінансовий аналіз є інструментом отримання фінансової оцінки, адже в результаті його проведення ми отримуємо єдиний (інтегральний, бальний, рейтинговий) показник, який характеризує фінансовий стан підприємства;

— інтегральна оцінка (показник) є результатом проведеного комплексного фінансового аналізу.

На основі всього вище сказаного, нами пропонується авторське бачення сутності категорії комплексний аналіз фінансового стану підприємства, під яким слід розуміти процес отримання всебічної характеристики фінансового стану підприємства у галузі його фінансового забезпечення із застосуванням різного методичного інструментарію, результат якого представлено у вигляді єдиного об'єднаного інтегрального, бального чи рейтингового показника.

1.2 Мета та особливості проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства

Ефективність проведення комплексного фінансового аналізу та правильність прийняття управлінських рішень залежить від дотримання

функціонально-організаційної структури комплексного фінансового аналізу, основними елементами якого є: мета проведення, завдання, об'єкт аналізу, суб'єкти аналізу, методи проведення (рис. 1.3).

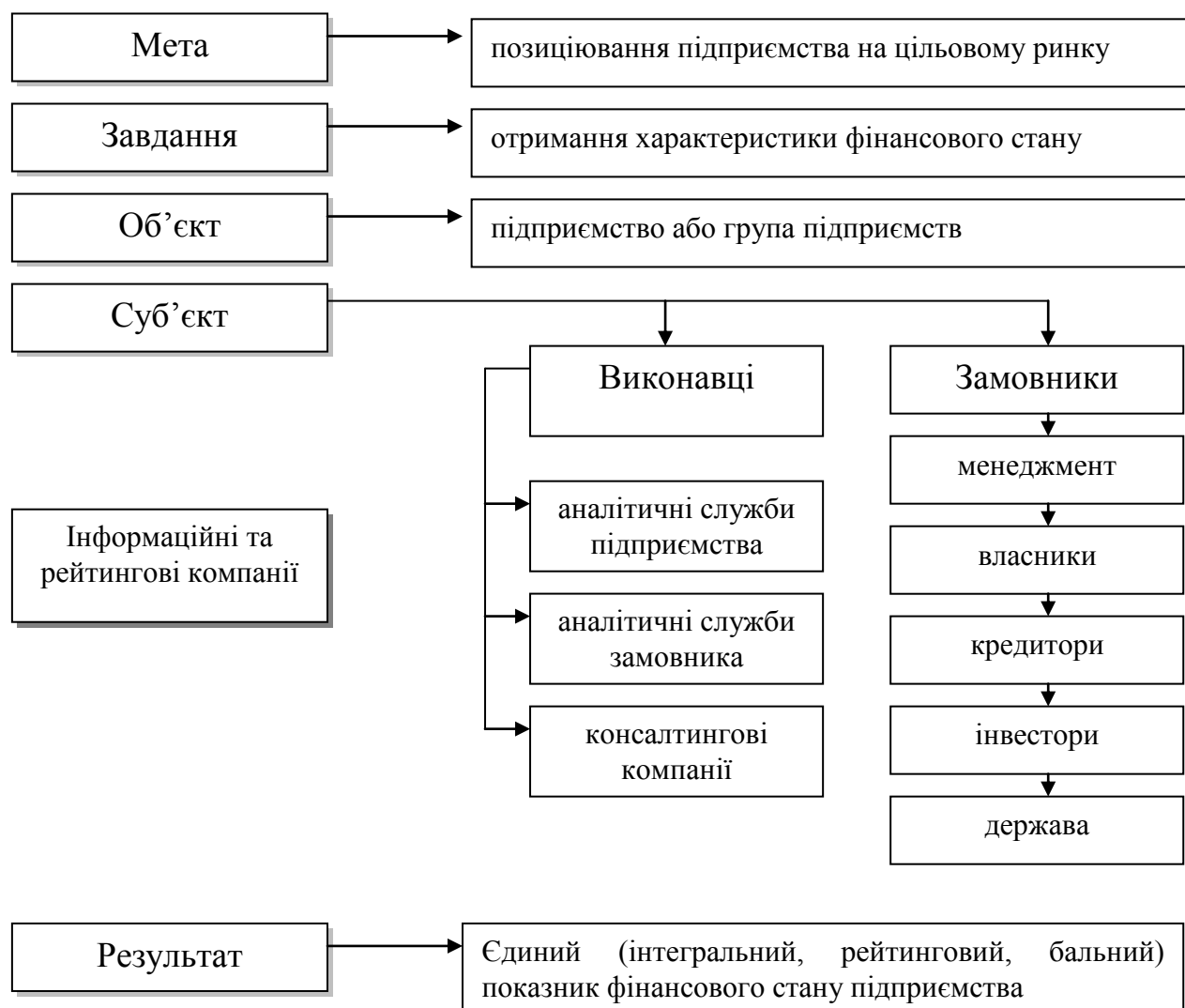

Рисунок 1.3 – Функціонально-організаційна структура комплексного фінансового аналізу [57, 20, 29, 38, 42, 37]

Зупинимося на розгляді системоутворюючих елементів комплексного аналізу фінансового стану підприємства більш докладно. Так, комплексний фінансовий аналіз ґрунтується на загальних принципах фінансового аналізу, однак їх практичне застосування спрямоване на досягнення принципово іншої мети – у достатньо короткі строки провести розрахунки на основі обраного методичного інструментарію комплексного фінансового аналізу операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства – об'єкта дослідження,

ідентифікувати фактичні результати та обґрунтувати прогнозний тренд розвитку фінансового стану суб'єкта господарювання у коротко- або довгостроковому періодах.

Результатом проведення комплексного фінансового аналізу діяльності виробничого підприємства є підґрунтя, на основі якого забезпечується обґрунтованість прийняття (або відхилення) управлінських фінансових рішень щодо визначення фінансового стану такого суб'єкта господарювання на цільовому ринку.

Об'єктом дослідження комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства може виступати: відокремлений суб'єкт господарювання, структурний підрозділ суб'єкта господарювання, інтегрована корпоративна структура, сукупність суб'єктів господарювання, інвестиційний проект [42, с. 14].

У встановленні реального рівня економічного потенціалу підприємства зацікавлені всі учасники корпоративних відносин — як інсайдери, так і аутсайдери. Названі категорії учасників ринку капіталу виступають основними замовниками комплексної оцінки фінансового стану, хоча при цьому вони, як суб'єкти, реалізують різні функції. Однак зважаючи на специфічність цілей та завдань, що ставляться замовниками, до реалізації комплексного фінансового аналізу можуть залучатися інші учасники — консалтингові організації, рейтингові та інформаційні агентства.

Слід визнати, що згадані вище суб'єкти комплексного фінансового аналізу виконують відмінні функції, специфіка яких обумовлена метою та завданнями, які поставлені. Тому, доцільно буде розглянути першочергові завдання комплексного фінансового аналізу підприємства.

Основним завданням комплексного фінансового аналізу є – отримання характеристики фінансового стану підприємства на основі визначення єдиного інтегрального, рейтингового чи бального показника [38, с. 70], для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень щодо:

— залучення або здійснення реальних та фінансових інвестицій;

- оцінки результативності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та його структурних підрозділів;
- порівняльного аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств-конкурентів та підприємств-аналогів;
- оцінки надійності комерційних партнерів;
- прийняття управлінських рішень з приводу купівлі-продажу бізнесу;
- визначення напрямів та резервів оптимізації параметрів фінансових процесів;
- оцінки необхідності та доцільності проведення реорганізації суб'єкта господарювання;
- визначення доцільності створення нового бізнесу, оцінка інвестиційної привабливості його подальшого функціонування на цільовому ринку чи необхідності згортання даного бізнесу;
- оцінки та затвердження інвестиційних проектів, аналізу альтернативних можливостей;
- формування ринкового портфеля інвестицій [42, с. 552].

Особливості досягнення мети та реалізації завдань комплексного фінансового аналізу підприємства, а також специфіка вимог замовників такого дослідження, дають можливість сформувати базову процедуру організації та реалізації проведення аналізу підприємства, яка розглянута нижче на рисунку 1.4.

Розглянемо визначені етапи процедури проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства більш докладно, зваживши, що їх сутнісне наповнення може відрізнятися залежно від завдань аналізу та потреб замовників такого дослідження, виконуючи при цьому аналогічні функції.

На першому етапі замовник забезпечує постановку цільової функції моделі обробки вхідної інформації так, щоб сформувати чітке розуміння у виконавців мети комплексного фінансового аналізу та інших його елементів:

- об'єкта дослідження та його специфіки;
- інформаційної бази та її часових проміжків;

- завдань проведення дослідження;
- сукупності напрямів дослідження параметрів операційної, інвестиційної та фінансової діяльності об'єкта дослідження;
- форми подання кінцевої інформації;
- методики формування рекомендацій та пропозиції проведення заходів, необхідність яких випливає з результатів здійсненого комплексного фінансового аналізу [54, с. 13].

Рисунок 1.4 – Процедура організації та проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства [авторська розробка]

На другому етапі комплексного фінансового аналізу передбачено обґрунтування процедури первинної обробки, узагальнення та консолідація вхідної фінансової інформації та особливостей її реалізації. Для цього реалізується така сукупність інтеграцій:

- групування джерел фінансової інформації відповідно до визначених напрямів дослідження операційної, інвестиційної та фінансової діяльності об'єкта дослідження та формування об'єктів (центрів) спостереження (зокрема,

платоспроможність, ділова активність, фінансові результати, майно підприємства, грошові потоки підприємства, формування ринкової вартості);

— формування, згідно із завданнями комплексного фінансового аналізу підприємства, сукупності фінансових показників та коефіцієнтів як форми узагальнення згрупованих даних відповідно до визначених об'єктів спостереження;

— обґрунтування вибору форм та методів обробки вхідної інформації відповідно до визначеної сукупності показників та потреб процедури формування та надання кінцевих результатів комплексного фінансового аналізу підприємства [7, с. 559].

Тут необхідно відзначити, що ефективне функціонування системи комплексного аналізу фінансового стану стає можливим лише за наявності певного інформаційного забезпечення. Основною інформаційною базою для дослідження комплексного фінансового становища підприємства є бухгалтерська звітність, оскільки кожне підприємство регулярно її складає за загальновідомими правилами. Крім того, їй притаманні такі властивості:

— дані звітності підтверджуються первинними документами з кожної господарської операції;

— достовірність даних звітності підприємства може бути перевірена незалежними експертами;

— звітність відноситься до документів, що підлягають довготривалому зберіганню [19, с. 204].

Основна вимога до інформаційного забезпечення комплексного фінансового аналізу виробничого підприємства є її інформативність для користувачів, тобто, щоб відомості, що містяться у фінансовій звітності, можна було використати для прийняття обґрунтованих рішень. Основні критерії, яким повинна відповідати інформація, це: доречність, порівнянність, вірогідність, зрозумілість, правдивість, нейтральність.

Для проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства необхідно забезпечити формування системи оціночних показників, які б у своїй

сукупності визначали різні аналітичні напрями. При цьому кількість індикаторів не повинна бути досить значною, що спричинить втрату часу на аналітичний розрахунок, або ж незначною, що не буде повністю характеризувати всі аспекти господарської діяльності аналізованого об'єкта. Тому, при виборі оціночних показників аналітики повинні дотримуватись певних правил:

- проведенню комплексного фінансового аналізу підприємства повинно передувати ретельний аналіз і вибір найважливіших показників, які характеризують усі аспекти фінансового стану підприємства;

- вибрані показники повинні відповідати поставленим завданням комплексного фінансового аналізу підприємства;

- окремі показники не повинні дублювати один одного, адже це не тільки ускладнює економічне обґрунтування отриманих результатів, а й може викривити їх;

- для спрощення розрахунків, усі показники мають обчислюватись на базі інформації фінансової звітності підприємства [5, с. 53].

Методична база комплексного аналізу фінансового стану підприємства має базуватись на таких методиках, які б дали змогу в обмежені строки виконати сукупність завдань, поставлених замовниками, та однозначно інтерпретувати результати такого дослідження.

При цьому, використані методи комплексного аналізу фінансового стану підприємства, для визначення позитивної чи негативної динаміки, показники методичного інструментарію повинні мати критичні значення. Базою для забезпечення порівняння обраних оціночних показників можуть слугувати такі системи індикаторів: середньогалузеві значення показників; показники фінансово-господарської діяльності підприємств, які є дилерами у галузі, до якої належить об'єкт дослідження; певні нормативні значення фінансових показників; цільові значення фінансових показників, визначені потенційними інвесторами або замовниками дослідження; оптимальні або критичні значення фінансових показників; усереднені за часом значення фінансових показників.

Третій та четвертий етапи моделі передбачають забезпечення технічної реалізації методичних засад, визначених на першому та другому етапі, на основі обґрунтованої на другому етапі сукупності сфер аналізу та об'єктів дослідження. При цьому здійснюється вибір необхідної методики консолідації результатів первинної обробки вхідної інформації за окремими напрямками дослідження. Ефективність комплексного аналізу фінансового стану підприємства та адекватність кінцевих результатів поставленим завданням не в останню чергу забезпечується доцільністю вибору інструментарію, що здійснюється на даному етапі, та обґрунтованістю такого вибору.

Таким чином, на третьому етапі проведення комплексного фінансового аналізу здійснюється аналіз фінансового стану виробничого підприємства на основі методу розрахунку фінансових коефіцієнтів. Тематичний аналіз досліджує підприємство за різними аспектами його діяльності, такими як майновий стан, фінансова стійкість, ліквідність, платоспроможність, ділова активність та прибутковість. На четвертому етапі проведення комплексного фінансового аналізу здійснюється дослідження фінансового стану господарюючого суб'єкта в ході комплексного фінансового аналізу, який всебічно оцінює підприємство та дає можливість підтвердити результати попередньо проведеного аналізу.

Отримання формалізованих даних математичного, статистичного та аналітичного узагальнення вхідної фінансової інформації щодо підприємства – об'єкта дослідження не завершує процедури комплексного фінансового аналізу, оскільки вона потребує відповідної інтерпретації та пояснення, що і здійснюється на п'ятому етапі. Інтерпретація результатів обробки фінансової інформації має здійснюватися на основі сталої однозначної системи критеріїв та орієнтирів, що відповідають напрямкам здійснення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства та запитам і вимогам замовників такого дослідження.

Саме тому, ефективність реалізації комплексного фінансового аналізу підприємства та його відповідність запитам замовників такого дослідження

значною мірою залежить від можливості побудови адекватної системи однозначної інтерпретації результатів математичної та аналітичної обробки показників з метою попередження та уникнення двозначності висновків, протиріч поглядів окремих експертів щодо ідентифікації стану об'єкта дослідження.

Оброблена оцінка окремих сторін фінансово-господарської діяльності підприємства на основі методичного інструментарію комплексного фінансового аналізу може органічно компонуватись як в єдиному інтегрованому фінансовому показнику, який є характеристикою об'єкта дослідження, так і в сукупній характеристиці, отриманій на основі всебічного аналізу показників фінансового стану підприємства. Наступні висновки є інформаційною основою для виконання поставленого управлінського завдання та дають змогу робити обґрунтовані висновки щодо ідентифікації фінансового стану об'єкта дослідження і сформулювати очікуваний тренд його розвитку у коротко- та довгостроковій перспективах.

Формулювання висновків щодо об'єкта дослідження на основі проведених розрахунків не тільки дає змогу дати замовникам комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства відповіді на поставлені ними питання, а виступає основою прогнозування зміни фінансово-економічного потенціалу об'єкта дослідження у коротко- та довгостроковому періодах. Отже, органічним доповненням до попереднього етапу комплексного фінансового аналізу є процес формування сценаріїв майбутнього тренду формування, підтримання та модифікації фінансово-економічного потенціалу об'єкта дослідження, що має місце на останньому – шостому етапі.

Загалом для з'ясування специфіки управління комплексного фінансового аналізу на етапі обробки вхідної інформаційної бази, інтерпретації результатів такої обробки та формування трендів подальшого розвитку об'єкта дослідження доцільно ознайомитись із деякими методиками організації та проведення комплексного фінансового аналізу, які будуть розглянуті в наступному параграфі.

Процедура проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства повинна базуватися на загальноприйнятих принципах, найважливішими з яких вважаються:

- комплексність – окремі явища і процеси доцільно досліджувати в комплексі з усіма іншими взаємопов'язаними явищами, чинниками, цілями. При комплексному дослідженні слід враховувати всі аспекти господарської діяльності підприємства;

- своєчасність – аналіз необхідно проводити до створення кризової ситуації, появи перших ознак банкрутства, враховувати динамічність діяльності підприємства;

- науковість – комплексний фінансовий аналіз має за підґрунтя науково-обґрунтовані принципи, поняття, категорії, закономірності, застосування методології та методів дослідження;

- автентичність – процес комплексного фінансового аналізу базується на первинній, достовірній інформації;

- точність – відповідність реальним фактам, цілям і вимогам, які ставляться до процесу комплексної оцінки фінансового стану;

- об'єктивність – комплексний фінансовий аналіз має здійснюватися за розробленою програмою дослідження, за чітко визначеними базовими параметрами з мінімальним впливом фактора суб'єктивізму;

- ефективність – здійснюючи комплексний фінансовий аналіз підприємства, потрібно постійно порівнювати позитивні і негативні наслідки його проведення і витрати, які пов'язані з цим процесом [37, с. 194].

Отже, ефективна реалізація комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства полягає у дотриманні усіма учасниками процедури проведення. Узгодженість дій на кожному етапі проведення та правильний вибір оціночних показників гарантує оперативність комплексного фінансового аналізу підприємства, відповідність отриманих результатів завданням, які ставились перед фінансовими аналітиками, а також однозначної інтерпретації

результатів, що дасть можливість впровадження ефективних управлінських рішень для підвищення конкурентного становища на ринку.

1.3 Методичний інструментарій комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства

Комплексний аналіз фінансового стану виробничого підприємства, як і будь якого іншого, повинен відбуватися систематично та з використанням різноманітних методів, які в той же час враховують галузеву складову аналізу. Це надасть змогу співставити та проаналізувати показники діяльності підприємства та зміни його фінансового стану як на певну дату так і протягом певного періоду, підвищуючи ефективність та якість проведеного аналізу, за рахунок достатності наявної інформації. Також, це уможливить критичну оцінку фінансових результатів діяльності підприємства як у статистиці за певний період, так і в динаміці — за ряд періодів надасть змогу визначити «больові точки» у фінансовій діяльності та способи ефективнішого використання фінансових ресурсів, їх раціонального розміщення.

Дослідження і систематизація методичного інструментарію проведення аналізу фінансового стану зробили можливим виділення таких невирішених питань: різноманітність напрямків оцінки; надмірна кількість оціночних показників і коефіцієнтів; відсутність об'єктивної методики інтерпретації комплексної оцінки фінансового стану та сценаріїв прогнозування.

Найбільш вживаним у практиці господарювання вітчизняних торговельних підприємств є розрахунок абсолютних показників та фінансових коефіцієнтів. Як правило, оцінка проводиться за групами показників майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, ділової активності. Класифікація груп, їх склад та методика розрахунку показників, які закріплені у нормативних документах різних міністерств і

відомств, а також представлених у різноманітних наукових доробках, істотно різняться, що обумовлює відсутність єдиного підходу до комплексної оцінки фінансового стану.

Більш ефективним, але менш вживаним останніми роками є комплексний аналіз фінансового стану торгівельних підприємства на основі розрахунку одного узагальнюючого показника (інтегрального), що характеризує стан підприємства зі всіма досліджуваними напрямками. Але їх різноманітність, відсутність певної систематизації, чіткого алгоритму здійснення розрахунків та умов застосування ускладнюють їх використання у практичній діяльності торгівельних підприємств.

Крім того, істотною проблемою використання більшості методик є відсутність нормативних значень фінансових показників, що враховують галузеві особливості функціонування підприємств, статичність фінансового аналізу, непридатність деяких західних методик до вітчизняних умов господарювання, низький рівень інформативності фінансової звітності.

Коротка характеристика основних методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства наведена у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Характеристика основних методів комплексної оцінки фінансового стану підприємства [17, с. 132]

Методи	Характеристика
Метод фінансових коефіцієнтів	Передбачає розрахунок певних показників, що характеризують фінансову стійкість, платоспроможність і ліквідність, рентабельність (прибутковість) діяльності, майновий стан та ділову активність. Склад і алгоритм розрахунку коефіцієнтів досить різноманітний і залежить від обраної методики, що затверджена нормативними документами або упорядкована певними науковцями
Оцінка фінансового стану з використанням абсолютних показників	Може бути використана для оцінки окремих сторін фінансового стану. Наприклад: - для характеристики рівня фінансової стійкості з боку прибутковості підприємства на основі використання результатів маржинального аналізу; - визначення типів фінансової стійкості за критерієм стабільності джерел покриття запасів

Продовження таблиці 1.1

Рейтингова оцінка	Полягає у класифікації підприємств за певними ознаками виходячи з фактичного рівня показників фінансового стану і рейтингу кожного показника. Перевагою є можливість ранжування ряду підприємств за обраною ознакою.
Бальна оцінка (спектр бальна оцінка)	Бальна оцінка полягає в проведенні аналізу фінансових коефіцієнтів шляхом порівняння отриманих значень із нормативними величинами і отриманні узагальнюючого показника, вираженого в балах. Спектр бальна оцінка при цьому передбачає використання «рознесення» цих значень за зонами віддаленості від оптимального значення.
Матрична оцінка	Базується на побудові матриці сукупності фінансових показників, яка перетворюється на матрицю стандартизованих коефіцієнтів. Надає змогу здійснювати порівняльну рейтингову оцінку за певними показниками. З іншого боку може використовуватися при складанні матричних балансів, балансів грошових надходжень і витрат.
Інтегральна оцінка	Результатом проведення оцінки є визначення інтегрального показника на основі застосування різноманітних методичних підходів. При цьому інтегральний показник може характеризувати як окремі складові, так і в цілому фінансовий стан підприємства.
Дискримінантні моделі	Дозволяють визначити вірогідність настання банкрутства на основі розробки (або використання) інтегральної моделі аналізу фінансового стану підприємства. Виділяють однофакторні (коефіцієнт Бівера, Вайбеля) та багатофакторні (модель Альтмана, Ліса, Таффлера, Спрінгейта, Терещенко, Савицької тощо) моделі.

Як вже було наголошено раніше, комплексний аналіз фінансового стану підприємства є необхідним етапом для розробки управлінських рішень щодо покращення фінансового-господарського стану господарюючого суб'єкта та позиціонування його на ринку. Тому, на нашу думку, комплексний аналіз слід проводити як на основі результатів дослідження окремих факторів, таких як фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність та ділова

активність, так і на основі методів результатом яких є отриманий інтегральний показник комплексного фінансового аналізу.

Першим напрямом проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є оцінка господарюючого суб'єкта на основі абсолютних та часткових показників, тобто дослідження фінансового стану підприємства на сонові різних фінансовий сфер його діяльності. Він включає в себе наступні оціночні елементи:

- майновий стан підприємства – це забезпеченість підприємства основними засобами, оборотними активами та відповідними джерелами їх фінансування;

- капітал господарюючого суб'єкта – це кошти, якими володіє підприємство для здійснення своєї діяльності з метою отримання прибутку;

- фінансова стійкість – це здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями і нарощувати економічний потенціал, результат його поточного, інвестиційного, фінансового розвитку;

- ліквідність – це вимір можливостей підприємства зі сплати заборгованості шляхом перетворення його майна на гроші;

- платоспроможність – це міра покриття підприємством позикового капіталу;

- рентабельність – це співвідношення прибутку із вкладеним капіталом;

- ділова активність – це міра ефективності використання наявних активів (майна), ресурсовіддачі, трансформації активів, ефективності використання капіталу [48, с. 51].

Розпочати комплексний фінансовий аналіз діяльності виробничого підприємства пропонується з дослідження його майнового стану та джерел фінансування. У складі майна виділяють оборотні та необоротні активи, саме тому дане дослідження слід проводити на основі оцінки ефективності використання необоротних та оборотних активів.

Оцінка ефективності використання необоротних активів підприємства слід досліджувати на основі розрахунку інтегрального показника ефективності використання основних засобів. Інтегральний показник ефективності основних засобів відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, що вкладені в основні засоби [47]. Перший інтегральний показник розраховується наступним шляхом:

$$\Phi E^1 = \sqrt{\Phi B \times \Phi P}, \quad (1.1)$$

де ΦE – інтегральний показник ефективності використання основних засобів;

ΦB – фондоддача основних засобів;

ΦP – рентабельність основних засобів.

Для розрахунку другого інтегрального показника ефективності використання основних засобів використовується формула:

$$\Phi E^2 = \sqrt{\Phi B \times \Phi P \times \Phi T}, \quad (1.2)$$

де ΦT – рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності.

Оцінка ефективності використання оборотних активів здійснюється через показники його оборотності. Оскільки критерієм оцінки ефективності використання оборотних активів є фактор часу, то використовуються показники, які відображають:

- по-перше, тривалість обороту в днях або загальний час обороту;
- по-друге, швидкість обороту.

Аналіз капіталу господарюючого суб'єкта пропонується здійснити на основі дослідження змін в структурі та складі власного та позикового капіталу. Так, фінансовою основою діяльності підприємства є сформований ним власний капітал. Він є початковою та безстроковою основою фінансування діяльності підприємства, а також джерелом погашення його збитків, одним з найвагоміших показників, що використовуються при оцінці фінансового стану підприємства, оскільки показує:

— з одного боку, ступінь самостійності підприємства (його незалежності від зовнішніх джерел фінансування);

— з іншого – ступінь кредитоспроможності господарюючого суб'єкта (забезпеченості вимог кредиторів наявним у підприємства капіталом засновників).

Аналіз позикового капіталу слід проводити на основі дослідження довгострокових та поточних зобов'язань і забезпечень. Так, довгострокові зобов'язання і забезпечення підприємства отримують під витрати на реконструкцію та модернізацію, на технічне переозброєння, впровадження нової техніки і технології та інші цілі. Короткострокові кредити банків підприємства використовують для формування оборотних активів. Поточна кредиторська заборгованість у підприємства виникає внаслідок несвоєчасного погашення платіжних зобов'язань за товари, роботи, послуги; з оплати праці; за розрахунками з бюджетом; з одержаних авансів.

Особливе місце в комплексному фінансовому аналізі підприємства належить характеристиці ліквідності та платоспроможності. Платоспроможність підприємства характеризує його здатність вчасно й повністю розрахуватись за своїми довгостроковими зобов'язаннями.

Оцінка платоспроможності проводиться на основі характеристики ліквідності поточних активів. Під ліквідністю підприємства слід розуміти його здатність покривати зобов'язання активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Ліквідність означає безумовну платоспроможність підприємства і передбачає постійну тотожність між його активами та зобов'язаннями одночасно за загальною сумою, термінами перетворення активів у гроші та термінами погашення зобов'язань.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні засобів (активів балансу), які згруповані за ступенем їх ліквідності і розміщені у порядку убутання (зменшення) їх ліквідності, із зобов'язаннями (пасив балансу), які згруповані за строками їх погашення та розміщені в порядку зростання термінів. Залежно від рівня ліквідності активи підприємства поділяються на наступні групи:

- найбільш ліквідні активи – суми грошових коштів та їх еквівалентів, а також короткострокові фінансові вкладення, які можуть бути прирівняні до них;
- середньо ліквідні активи – це дебіторська заборгованість та інші активи, для перетворення на готівку яких потрібен певний час;
- низько ліквідні активи – це запаси підприємства за статтями II розділу «Оборотні активи» активу балансу, для їх перетворення на готівку потрібен певний час пов'язаний з їх реалізацією та налагодженням сталих ділових відносин з покупцями;
- важко ліквідні активи – це активи підприємства, які використовуються в процесі господарської діяльності протягом тривалого періоду [47, с. 147].

Пасиви балансу групуються залежно від терміновості сплати зобов'язань наступним чином:

- поточні кредиторська заборгованість – це кредиторська заборгованість підприємства товарного та нетоварного характеру та доходи майбутніх періодів, забезпечення наступних витрат і платежів, які будуть погашені протягом операційного циклу;
- короткострокові кредити банків – це поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями та короткострокові кредити банків;
- довгострокові зобов'язання і забезпечення – це довгострокові кредити банків, позикові кошти та інші довгострокові пасиви;
- постійні пасиви – це власний капітал підприємства [47, с. 148].

Доповнити аналіз ліквідності і платоспроможності підприємства пропонується а основі розрахунку найбільш значимих коефіцієнтів, таких як: абсолютної, термінової та загальної ліквідності, мобільності активів, співвідношення активів.

Фінансову стійкість підприємства пропонується досліджувати за системою узагальнюючих показників. Узагальнюючим показником фінансової незалежності є надлишок або нестача джерел фінансування для формування запасів, який визначають як різницю між величиною джерел покриття та

величиною запасів. Вартість запасів порівнюють послідовно з наявністю власного оборотного капіталу, довгостроковими зобов'язаннями та короткостроковими кредитами і позиками. Розглянемо методику розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Методика розрахунку узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства [47, с. 191]

Показники	Алгоритм розрахунку за балансом
Наявність власного оборотного капіталу для формування запасів	$H_1 = \text{ряд. (380 - 080)}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_2 = H_1 + \text{ряд. (480 + 430 понад 1 рік + 630 понад 1 рік)}$
Наявність власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$H_3 = H_2 + \text{ряд. (500 + 510)}$
Запаси	$H_4 = \text{ряд. (100+110+120+130+140)}$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу для формування запасів	$E_1 = H_1 - H_4$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових кредитів та позик для формування запасів	$E_2 = H_2 - H_4$
Надлишок (+) нестача (-) власного оборотного капіталу, довгострокових, короткострокових кредитів та позик для формування запасів	$E_3 = H_3 - H_4$
Запас стійкості фінансового стану, днів	де В – ряд. 035 форми №2
Надлишок (+) нестача (-) джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	$D^1 = E_3 / H_4$

При оцінці фінансового стану потрібно врахувати, що:

1. Якщо $E_1, E_2, E_3 > 0$ – то підприємство має абсолютну фінансову стійкість;
2. Якщо $E_1 < 0, E_2 > 0, E_3 > 0$ – то суб'єкт господарювання має нормальну фінансову стійкість;
3. Якщо $E_1 < 0, E_2 < 0, E_3 > 0$ – то підприємство має нестійке фінансове положення;
4. Якщо $E_1, E_2, E_3 < 0$ – то аналізоване підприємство має кризовий фінансовий стан.

Доповнити оцінку фінансової стійкості на основі узагальнюючих показників слід частковими показниками фінансової стійкості підприємства. Основними частковими показниками оцінки фінансової стійкості є:

— коефіцієнт автономії – характеризує частку власного капіталу у загальній вартості майна та розраховується шляхом ділення суми власного капіталу до загальної вартості майна господарюючого суб'єкта;

— коефіцієнт концентрації позикового капіталу – показник фінансової стійкості, який характеризує ступінь участі позикового капіталу при формування майна підприємства;

— коефіцієнт фінансування – показник фінансової стійкості підприємства, який показує, яка частка діяльності фінансується за рахунок власного капіталу;

— коефіцієнт заборгованості – показує, яка частина діяльності підприємства фінансується за рахунок власного капіталу;

— коефіцієнт маневреності – показує, яка частина власного капіталу підприємства вкладена у найбільш ліквідні активи;

— коефіцієнт фінансової стійкості – показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашення власним капіталом.

Оцінку ділової активності підприємства слід проводити на основі «золотого правила розвитку підприємства», згідно з яким прибуток повинен зростати більш високими темпами, ніж обсяг реалізації продукції та вартості майна підприємства. Це означає, що витрати виробництва повинні знижуватись, а ресурси підприємства використовуватись ефективніше.

«Золоте правило розвитку підприємства» має наступний вигляд:

$$T_{\text{ПР}} > T_{\text{Р}} > T_{\text{К}} > 100\%, \quad (1.3)$$

де $T_{\text{ПР}}$ – темп росту прибутку до оподаткування, %;

$T_{\text{Р}}$ – темп росту обсягу реалізації, %;

$T_{\text{К}}$ – темп росту авансованого капіталу, %.

Оцінку прибутку пропонується здійснювати на основі розрахунку показників рентабельності, які характеризують ефективність діяльності

підприємства та раціональність здійснених операцій. До показників прибутковості відносять: рентабельність витрат; рентабельність реалізації; рентабельність основних засобів; рентабельність оборотних активів; рентабельність майна; рентабельність власного капіталу.

Якщо підприємство досягає в цих напрямках необхідних параметрів, то фінансовий стан підприємства вважається стабільним. Фінансовий стан підприємства не може бути стійким, якщо воно не отримує прибутку в розмірах, що забезпечують необхідний приріст фінансових ресурсів, спрямованих на зміцнення матеріально-технічної бази підприємства та їх соціальної сфери. Якщо підприємство працює ритмічно, випускає рентабельну продукцію, успішно її продає, воно, зазвичай, має необхідні кошти для платежів. Однак нерідко трапляються випадки, коли підприємство, яке добре працює, зазнає фінансових труднощів. Це пояснюється тим, що фінансовий стан залежить не лише від доходів чи наявності засобів, а й від того, наскільки раціонально й ефективно використовуються засоби, тобто від якості самої фінансової роботи.

Наступним напрямом комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є використання методів рейтингового оцінювання.

Рейтингове оцінювання фінансового стану засновується на ранжуванні показників і здійснюється шляхом порівняння умов господарювання, відповідних ресурсів та результатів діяльності [44, с. 124]. На нашу думку, до даного напрямку дослідження відносяться наступні методи оцінки фінансового стану підприємства: метод сум, метод рангів, матричний метод, метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підприємства.

Першим методом комплексного фінансового аналізу підприємства є метод сум. Даний метод заснований на визначенні рівня фінансового стану для кожного періоду функціонування підприємства або кожного підприємства-конкурента шляхом сумування результатів діяльності за порівняльними показниками. Тому, чим вище значення отриманого показника, тим вищий рівень фінансової конкурентоспроможності підприємства [5, с. 144].

Необхідною умовою використання методу сум є односпрямованість досліджуваних показників (збільшення часткового показника розцінюється як поліпшення інтегрального і навпаки), адже невиконання даної умови веде до невідповідності отриманих результатів.

Наступним методом комплексного фінансового аналізу підприємства, який може бути використаний для проведення оцінки фінансового стану, є метод рангів [22, с. 74]. Він визначає загальні положення, сильні та слабкі сторони підприємства, що оцінюються в боротьбі з конкурентами. Застосування даного методу ґрунтується на визначенні місця досліджуваного підприємства в часовому розрізі або при порівнянні з підприємством-конкурентом за кожним об'єктом оцінки шляхом ранжування досягнутих значень показників. Проведення такої роботи дозволяє визначити, за якими порівняльними критеріями оцінки підприємство було краще в часовому розрізі або випереджає конкурентів, а за якими – відстає або які фактори змінили поточний чи попередній рівень фінансового стану [43].

Метод рангів заснований на визначенні комплексної оцінки фінансового стану шляхом сумування місць за окремими показниками. Найкращий результат господарювання буде мати те підприємство або період його функціонування, де величина комплексної оцінки буде найменшою. Отже, цей метод дає можливість оцінити позитивні і негативні сторони господарювання і впливати на них [43].

На думку більшості авторів, найбільш точним і економічно обґрунтованим методом комплексного фінансового аналізу є матричний метод [5, с. 146]. В його основу покладено те, що показник оцінки враховує не тільки абсолютне значення показника, що порівнюється, але і їх близькість до найкращого значення (еталону). Термін «підприємство-еталон» закріплюється за умовним підприємством, у якого всі показники ідеальні. Його застосування дозволяє визначити узагальнюючу кількісну оцінку становища підприємства в конкурентній боротьбі при наявності кількох конкурентів [43].

Застосування даного методу передбачає:

1. Складання матриці оціночних показників для порівняння підприємства з його конкурентами або в розрізі часових проміжків. Дані представляються у вигляді матриці a_{ij} , таблиці, де в рядках записані номери обраних нами показників ($i = 1, 2, 3, \dots, n$), а в стовпцях об'єкти порівняння, за якими проводиться аналіз фінансового стану ($j = 1, 2, 3, \dots, n$).

2. Виділення найкращого значення окремого оціночного показника з визначеної сукупності та присвоєння йому еталонного значення ($\max a_{ij}$).

3. Визначення стандартизованих значень абсолютних показників відповідно до еталонного показника за формулою:

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (1.4)$$

4. Розрахунок рейтингової оцінки кожного аналізованого об'єкта за наступною формулою:

$$R_j = \sqrt{(1 - x_{1j})^2 + (1 - x_{2j})^2 + \dots + (1 - x_{nj})^2}, \quad (1.5)$$

де R_j - рейтингова оцінка для j -го об'єкту дослідження;

$x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{nj}$ - стандартизовані показники j -го об'єкту дослідження.

Мінімальне розраховане значення R_j свідчить про найвищий рейтинг досліджуваного об'єкту, максимальне значення – навпаки.

Колектив авторів на чолі з Білик М. Д. пропонують проводити комплексний фінансовий аналіз на основі розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану підприємства [57, с. 565].

Алгоритм розрахунку інтегрованого показника починається із визначення напрямів дослідження фінансового стану підприємства, на основі яких формується сукупність цільових показників (рисунк 1.5).

Так, Білик М. Д. пропонує проводити комплексний фінансовий аналіз підприємства на основі наступної матриці, в якій сформована сукупність цільових показників, які з метою спрощення математичної обробки інформації згруповано в чотири групи за чотирьома напрямками дослідження (таблиця 1.3).

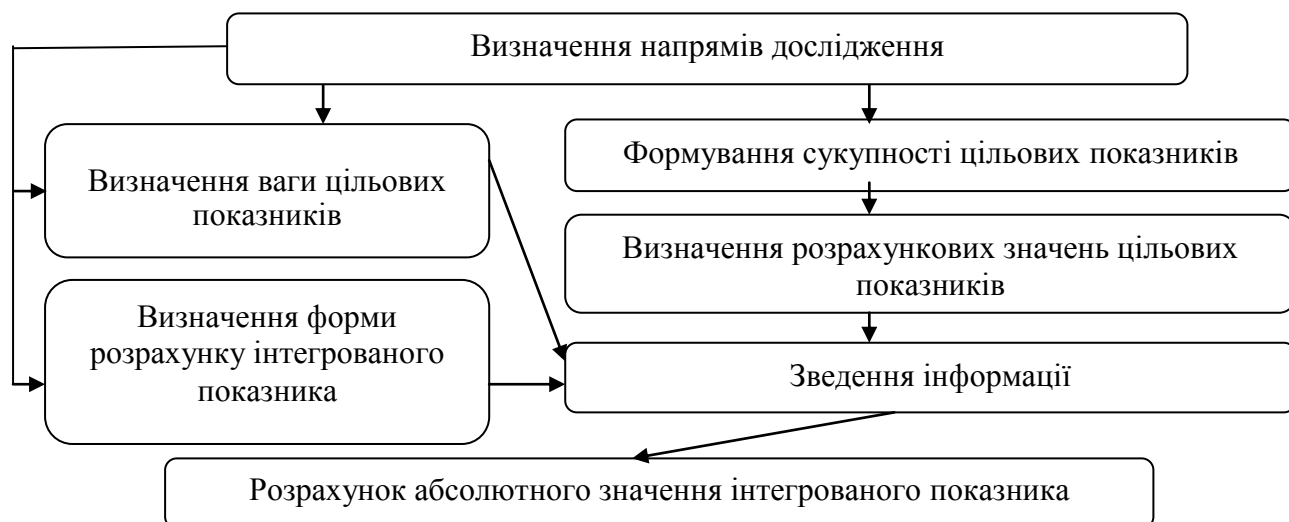

Рисунок 1.5 – Алгоритм розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підприємства [57, с. 565]

Наступним етапом проведення даної методики є розрахунок значень обраних цільових показників за визначеними напрямками дослідження та подання їх в матрицю значень P_{in} .

Таблиця 1.3 – Сукупність цільових показників розрахунку інтегрованого показника фінансового стану [57, с. 567]

		Напрями дослідження			
		Ліквідність	Рентабельність	Ділова активність	Фінансова стійкість
Цільові показники	1 група	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Рентабельність підприємства, %	Загальний обіг капіталу	Коефіцієнт автономії
	2 група	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Рентабельність продажу, %	Середній строк обороту кредиторської заборгованості, днів	Коефіцієнт структури залученого капіталу
	3 група	Коефіцієнт покриття загальний	Рентабельність основної діяльності, %	Середній строк обороту дебіторської заборгованості, днів	Співвідношення позикових та власних коштів
	4 група	Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	Період окупності власного капіталу, роки	Обіг власного капіталу	Коефіцієнт маневреності власних коштів

На наступному етапі обираються оптимальні значення цільових показників $\overline{P_{opt}}$ які визначаються з урахуванням галузевої належності підприємства, нормативно-правових вимог щодо обов'язкового дотримання певних значень окремих фінансових показників та коефіцієнтів, цілей та вимог комплексного аналізу в окремо взятому випадку.

На основі матриць P_{in} та $\overline{P_{opt}}$ формується нормалізована матриця $\overline{P_{in}}$, що відображує рівень відповідності фактичних значень цільових показників їх оптимальним значенням. Елемент нової матриці дорівнює відношенню фактичного значення цільового показника до його оптимального значення або 1, якщо таке розрахункове значення цільового показника краще за оптимальне. Така постановка нормалізуючої функції дає змогу приділити більше уваги саме слабким місцям підприємства, що аналізується (1.6). Для показників, позитивна тенденція яких проявляється у зменшенні абсолютного значення показника (середній строк обороту дебіторської заборгованості, співвідношення позикових та власних коштів, період окупності власного капіталу тощо), застосовується нормалізуюча функція (1.7).

$$[p_{ij}] = \frac{[p_{ij}]_{ij}}{[p_{opt}]_{ij}} \quad \text{коли} \quad \frac{[p_{in}]_{ij}}{[p_{opt}]_{ij}} \leq 1 \quad (1.6)$$

$$[p_{ij}] = \frac{[p_{opt}]_{ij}}{[p_{ij}]_{ij}} \quad \text{коли} \quad \frac{[p_{opt}]_{ij}}{[p_{in}]_{ij}} \leq 1 \quad (1.7)$$

Заключним етапом проведення даного методу комплексного фінансового аналізу є визначення на основі матриці нормалізованих значень інтегрованого показника фінансового стану за формулою:

$$Z_1 = \sum \sum w_{ij} [p_{in}]_{ij}, \quad (1.8)$$

де w_{ij} - питома вага окремого цільового показника, що розраховується відповідно до визначеної ваги напрямів дослідження та груп показників.

Вага (w_{ij}) першої групи показників дорівнює 40%, другої, третьої та четвертої — по 20%, для напрямів дослідження вага (w_{ij}) цільових показників

ліквідності становить 34%, інші напрями дослідження є рівнозначними [10, с. 566].

Розраховане значення інтегрованого показника повинно наближатися до 1, що означатиме дотримання критеріїв організації фінансово-господарської діяльності за напрямками, що визначені пріоритетними та наділені більшою вагою при проведенні комплексного фінансового аналізу.

Отже, проведення комплексного фінансового аналізу на основі розрахунку абсолютних, часткових та інтегральних показників є невід'ємною частиною раціонального ведення господарства будь-якого виробничого суб'єкта господарювання та основою для отримання вихідної точки в цілеспрямованому впливі управлінської системи підприємства на ті чи інші сфери його діяльності для досягнення поставленої мети, цілей та місії підприємства.

Висновки за розділом 1

На основі дослідження праць вітчизняних і зарубіжних науковців знайдено уточнення поняття «фінансовий стан підприємства» під яким слід розуміти – комплексну характеристику діяльності підприємства станом на певну дату, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективну їх структуру, раціональність розміщення, а також забезпеченість власним оборотним капіталом для здійснення ефективної господарської діяльності та з метою забезпечення високих конкурентних позицій на ринку в перспективі.

Здійснено розмежування понять «комплексний фінансовий аналіз», «комплексна оцінка фінансового стану» та «інтегральна оцінка (показник)», а саме:

— комплексна оцінка фінансового стану господарюючого суб'єкта є характеристикою отриманою на основі проведення комплексного фінансового аналізу;

— комплексний фінансовий аналіз є інструментом отримання фінансової оцінки, адже в результаті його проведення отримуємо єдиний (інтегральний, бальний, рейтинговий) показник, який характеризує фінансовий стан підприємства;

— інтегральна оцінка (показник) є результатом проведеного комплексного фінансового аналізу.

Проведене дослідження категорії комплексний аналіз фінансового стану підприємства дало можливість сформулювати власне бачення сутності даної категорії, під яким слід розуміти процес отримання всебічної характеристики фінансового стану підприємства у галузі його фінансового забезпечення із застосуванням різного методичного інструментарію, результат якого представлено у вигляді єдиного об'єднаного інтегрального, бального чи рейтингового показника.

Розглянуто функціонально-організаційну структуру комплексного фінансового аналізу, основними елементами якої є: мета проведення, завдання, об'єкт аналізу, суб'єкти аналізу, методи проведення. Відповідно до цього, мета проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є у достатньо короткі строки провести розрахунки на основі обраного методичного інструментарію комплексного фінансового аналізу операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства – об'єкта дослідження, ідентифікувати фактичні результати та обґрунтувати прогнозний тренд розвитку фінансового стану суб'єкта господарювання у коротко- або довгостроковому періодах. Основним завданням комплексного фінансового аналізу є – отримання характеристики фінансового стану підприємства на основі визначення єдиного інтегрального, рейтингового чи бального показника, для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень.

Наведено процедуру організації та проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства, яка складається з наступних етапів: постановка цільової функції, формування та реалізація первинної обробки вхідної фінансової інформації, аналіз фінансового стану підприємства методами розрахунку абсолютних показників та фінансових коефіцієнтів, проведення комплексного фінансового аналізу підприємства, інтерпретація результатів проведених фінансових аналізів підприємства, а також розробка сценаріїв формування, підтримки та розвитку економічного потенціалу підприємства.

Проведене дослідження характеристики основних методів комплексної оцінки фінансового стану підприємства стало основою для окреслення двох основних напрямів комплексного фінансового аналізу виробничого підприємства. Так, першим напрямом проведення комплексного фінансового аналізу виробничого підприємства є дослідження на основі абсолютних та часткових фінансових показників таких напрямів як фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділова активність та майновий стан. Наступним напрямом комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є використання методів ранжування та розрахунку інтегрального показника, який всебічно оцінює господарюючий суб'єкт та дає можливість підтвердити результати проведеного попередньо аналізу, а саме: метод сум, метод рангів, матричний метод, метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підприємства.

РОЗДІЛ 2

КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ПРАТ «МОРШИНСЬКИЙ ЗАВОД МІНЕРАЛЬНИХ ВОД «ОСКАР»

2.1 Фінансово-економічна характеристика діяльності

ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»

Приватне акціонерне товариство «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» (надалі - ПрАТ «МЗМВ «Оскар» відноситься до групи підприємств під загальною назвою «IDS Borjomi Ukraine», яка є провідним національним виробником та експертом з питань якості природних мінеральних вод, які видобуваються в заповідних регіонах України та є еталоном якості згідно з найвищими міжнародними стандартами.

«IDS Borjomi Ukraine» — українська група компаній, частина міжнародної групи одного з найбільших гравців на ринку мінеральних вод СНД і Прибалтики, лідера в категорії природних бутильованих вод. Разом із «IDS Borjomi Georgia» (Грузія), «IDS Borjomi Russia» (Росія), «IDS Borjomi Europe» (Литва) входить до холдингу «IDS Borjomi International».

Сьогодні «IDS Borjomi Ukraine» існує на основі стратегічного партнерства таких підприємств:

- Моршинський завод мінеральних вод «Оскар»;
- Миргородський завод мінеральних вод;
- Трускавецький завод мінеральних вод;
- Дистрибуційна компанія «IDS Aqua Service».

ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є одним із лідерів вітчизняного ринку виробників мінеральних та питних вод. Підприємство видобуває мінеральні води в курортному регіоні України.

Підприємство представлене на ринку наступними торговими марками:

- «Моршинська»;
- «Моршинка»;

— «Аляска».

Стратегічні цілі ПрАТ «МЗМВ «Оскар»:

— Розвивати культуру споживання природних мінеральних вод і просувати здоровий спосіб життя, пропонуючи нашим споживачам високоякісні природні мінеральні води

— Зміцнити свою позицію лідера галузі, впроваджуючи інновації у виробництво. Органами управління Підприємства є:

— Загальні збори акціонерів;

— Виконавчий орган в особі Генерального директора;

— Ревізійна комісія.

Організаційна структура ПрАТ «МЗМВ «Оскар» згідно штатного розпису на чолі з Генеральним директором складається з відділів, які мають свої функціональні обов'язки та вирішують питання за своїм напрямком:

— Служба генерального директора;

— Відділ персоналу;

— Бухгалтерія;

— Адміністративний відділ;

— Відділ інформаційних технологій;

— Відділ охорони;

— Відділ водних ресурсів;

— Господарська дільниця;

— Служба якості;

— Підрозділ гігієни;

— Виробничо-аналітична лабораторія;

— Технічна служба;

— Технічний відділ;

— Дільниця головного механіка;

— Енергетична дільниця;

— Виробництво;

— Водопровідна служба;

- Лінія розливу у 5 талонні бутлі;
- Служба логістики;
- Відділ збуту;
- Відділ постачання;
- Відділ експортно-імпортової логістики;
- Склад комплектації виробництва;
- Дільниця експедиції;
- Дільниця експлуатації навантажувачів.

Основний вид економічної діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за КВЕД 11.07 - Виробництво безалкогольних напоїв; виробництво мінеральних вод та інших вод, розлитих у пляшки. Підприємство реалізує столові та мінеральні води.

Аналіз майна підприємства здійснюється на основі агрегованого балансу підприємства та структури і динаміки оборотних активів. Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування.

Майно – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходження економічних вигод у майбутньому. У складі майна виділяють оборотні і необоротні активи, які можуть бути використані у внутрішньому обороті та поза його межами [34, с. 483]. Тож проаналізуємо показники структури та динаміки майна ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. (таблиця 2.1).

Дані таблиці 2.1 свідчать, що вартість майна протягом 2016-2018 рр. загалом зменшилась на 21772 тис. грн.: у 2017 році порівняно з 2016 роком відбулось збільшення вартості на 24241 тис. грн. (або на 4,35%), а у 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулось зменшення вартості на 46013 тис. грн. (або на 7,91%). Це заслуговує негативної оцінки, адже зменшення валюти балансу свідчить, як правило, про зниження виробничих потужностей підприємства, звуження обсягів діяльності виробництва.

Таблиця 2.1 – Структура та динаміка майна підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.(тис. грн.)

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. 46рн..	відносне, %	абсолютне, тис. 46рн..	відносне, %
1. Необоротні активи	373695	407389	344885	33694	9,02	-62504	-15,34
2. Оборотні активи	183931	174478	190969	-9453	-5,14	16491	9,45
2.1. Запаси	67553	90299	127659	22746	33,67	37360	41,37
2.2. Дебіторська заборгованість	96222	57507	13274	-38715	-40,24	-44233	-76,92
2.3. Грошові кошти	18597	13443	34575	-5154	-27,71	21132	157,20
2.4. Витрати майбутніх періодів	672	11769	12721	11097	1651,34	952	8,09
2.5. Інші оборотні активи	887	1460	2740	573	64,60	1280	87,67
Майно, разом	557626	581867	535854	24241	4,35	-46013	-7,91

У структурі майна підприємства більшу частину займають необоротні активи, які становлять майже 67% від валюти балансу в 2016 році, 70% в 2017 році та 64% в 2018 році, що є позитивною тенденцією. Структуру майна підприємства в 2018 році зображено на рис. 2.1.

Вартість необоротних активів у 2017 році порівняно з 2016 роком збільшилась на 33694 тис. грн. та становила – 407389 тис. грн., що відбулося в основному за рахунок нарощення матеріально-технічної бази, а у 2018 році порівняно з 2017 відбулось зменшення на 62504 тис. грн. або на 15,34%. У 2017 році порівняно з 2016 роком вартість оборотних активів зменшилась на 9453 тис. грн. або на 5,14%, а у 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення на 16491 тис. грн., або на 9,45%. Загальне зростання вартості оборотних активів викликано збільшенням суми запасів та грошових коштів підприємства. Так, протягом 2017 року в порівнянні з 2016 роком сума запасів зросла на 22746 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року – ще на 37360 тис. грн., або на 41,37%. Дана

тенденція свідчить про збільшення потужності виробництва ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

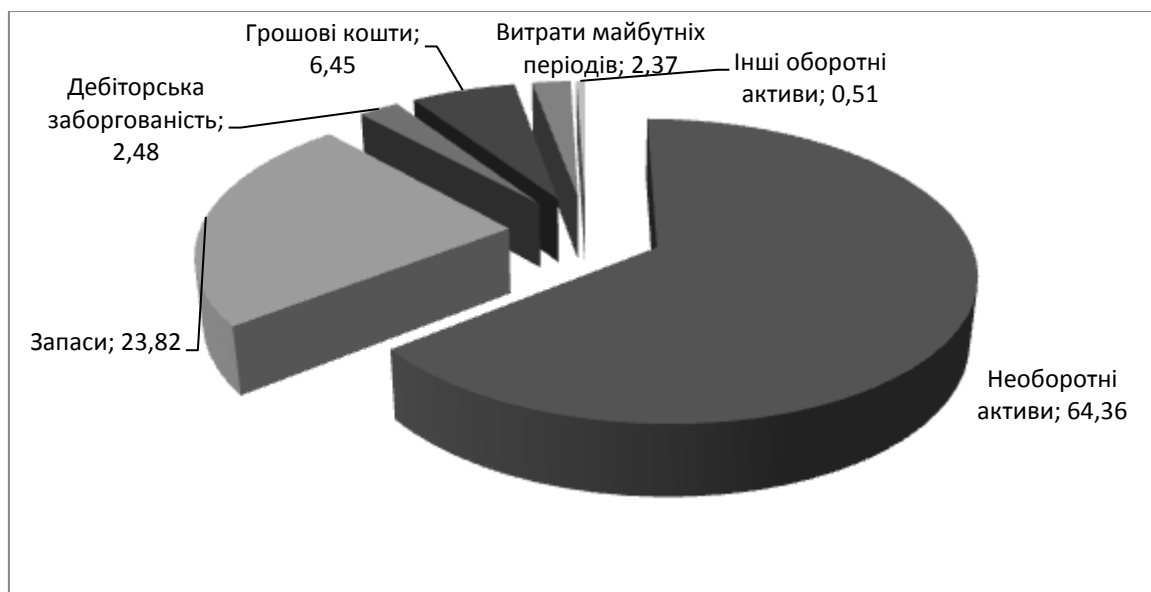

Рисунок 2.1 – Склад майна підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2018 рік, %

В 2017 році порівняно з 2016 роком грошові кошти підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» зменшились на 27,71% і становили – 13443 тис. грн., але вже в 2018 році в порівнянні з 2017 роком відбулось збільшення їх вартості на 21132 тис. грн., або на 157,20%. При цьому, вартість дебіторської заборгованості підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років зменшується. Так, в 2017 році проти 2016 року відбулось збільшення вартості на 38715 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року – ще на 44233 тис. грн., що на кінець року становило 13274 тис. грн. Такі зміни свідчать про погіршення роботи фінансової, бухгалтерської та юридичної служб підприємства і призведуть до зменшення наявних грошових активів, спрямованих на погашення поточних зобов'язань за розрахунками, скорочення обсягів господарської діяльності. Відмітимо, що протягом 2016-2018 років інші оборотні активи підприємства та витрати майбутніх періодів збільшились. Так, витрати майбутніх періодів зросли з 672 тис. грн. в 2016 році до 12721 тис. грн. в 2018 році, а інші оборотні активи – з 887 тис. грн. в 2016 році до 2740 тис. грн. в 2018 році.

Формування майна підприємства здійснюється за рахунок власних і позикових джерел. Як зазначалось раніше, власними джерелами виступає власний капітал, до позикових відносять довгострокові, короткострокові та поточні зобов'язання підприємства, тобто кредити банків, кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги і поточні зобов'язання за розрахунками. Тому на наступному етапі аналізу необхідно дослідити за рахунок яких джерел були сформовані активи підприємства (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Склад та динаміка капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. (тис. грн.)

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Капітал станом на кінець року	557626	581867	535854	24241	4,35	-46013	-7,91
1. Власний капітал	421265	410971	405278	-10294	-2,44	-5693	-1,39
1.1. Власний оборотний капітал	49569	3582	63133	-45987	-92,77	59551	1662,51
1.2. Непокритий збиток	357 851,00	347563	393690	-10288	-2,87	46127	13,27
2. Позиковий капітал	136361	170896	130576	34535	25,33	-40320	-23,59
2.1. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1999	549	10745	-1450	-72,54	10196	1857,19
2.2. Поточні зобов'язання і забезпечення, в т.ч.	134362	170347	119831	35985	26,78	-50516	-29,65
- поточна кредиторська заборгованість	123648	154212	95615	30564	24,72	-58597	-38,00
- поточні забезпечення	9430	14948	22869	5518	58,52	7921	52,99
- інші поточні зобов'язання	1284	1187	1347	-97	-7,55	160	13,48

Підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» станом на кінець 2018 року має загальний розмір капіталу 535854 тис. грн. Так в 2017 році порівняно з 2016 роком капітал збільшився на 24241 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення на 46013 тис. грн. Дана тенденція є негативною та

свідчить про погіршення господарської діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар», але слід детальніше розглянути структуру капіталу за 2016-2018 рр. (рис. 2.2).

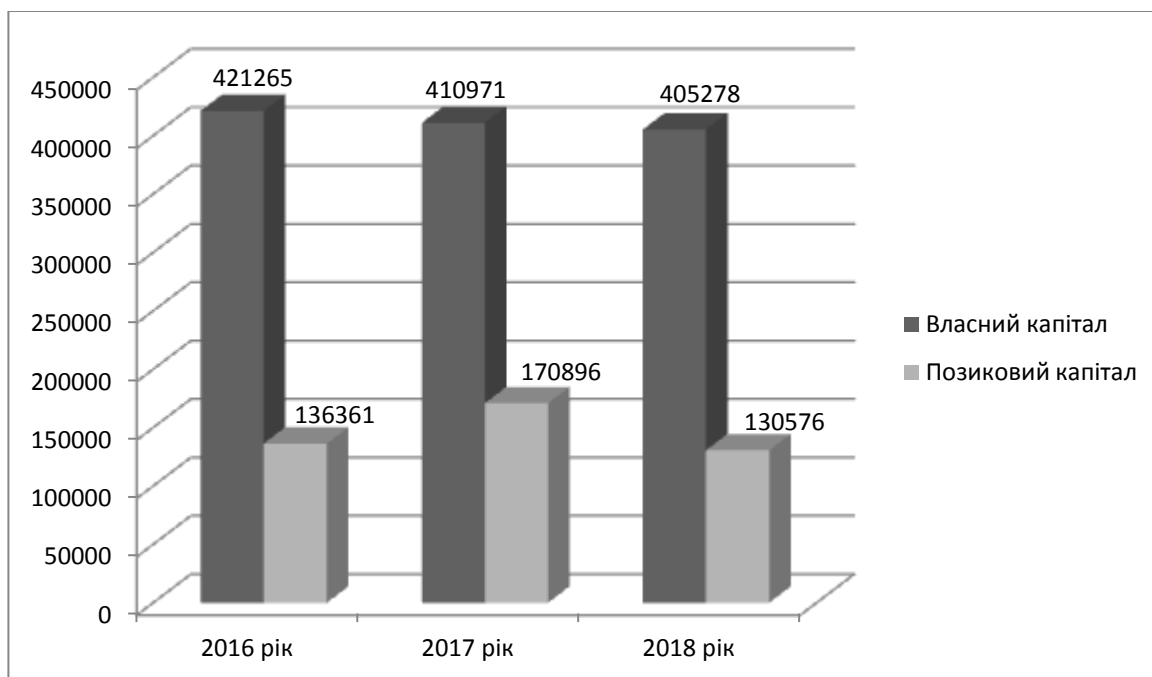

Рисунок 2.2 – Динаміка складу капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Основну частку в валюті балансу підприємства в 2018 році становить власний капітал. Так, в 2016 році він займав 75,5% і становив – 421265 тис. грн., в 2017 році дана частка зменшилась та становила 70,6%, а в 2018 році – відбулось збільшення до 75,6%. Так, власний капітал підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років зменшив свою вартість на 15987 тис. грн. Так, в 2017 році його вартість зменшилась на 2,44% і становила – 410971 тис. грн., а в 2018 році порівняно з 2017 роком – ще на 1,39%, що становило 405278 тис. грн. При цьому спостерігається загальне збільшення непокритого збитку господарюючого суб'єкта протягом аналізованого періоду. Так, в 2017 році вартість непокритого прибутку підприємства становила – 347563 тис. грн., а в 2018 році відбулось його збільшення на 13,27%, або на 46127 тис. грн., що на кінець 2018 року становило – 393690 тис. грн. Необхідно відмітити наявність власного оборотного капіталу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років. На кінець 2017 року вартість власного

оборотного капіталу становила – 3582 тис. грн., що на 45987 тис. грн. менше ніж в 2016 році, а в 2018 році – 63133 тис. грн., що є більшим за значення 2017 року на 59551 тис. грн. Наявність та загальне збільшення власного оборотного капіталу господарюючого суб'єкта свідчить про ефективну його діяльність в процесі розподілу прибутку.

Вартість позикового капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом аналізованого періоду зменшилась. Так, вартість позикового капіталу в 2017 році проти 2016 року збільшилась на 25,33%, або на 34535 тис. грн. та становила 170896 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення на 40320 тис. грн. або на 23,59%, що на кінець року становило – 130576 тис. грн. Вартість довгострокових зобов'язань підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років збільшується з 1999 тис. грн. до 10745 тис. грн. Відзначимо, що протягом аналізованого періоду підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» не мало короткострокових кредитів. Необхідно відзначити, що загальне зменшення вартості позикових коштів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» відбулось за рахунок зменшення поточних зобов'язань і забезпечень. Так, в 2017 році в порівнянні з 2016 роком поточні зобов'язання і забезпечення господарюючого суб'єкта збільшились на 26,78% і становили – 170347 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось їх зменшення на 29,65%, що в кінці 2018 року становило – 119831 тис. грн. Відзначимо, що співвідношення власних і позикових коштів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на кінець 2018 року є кращим ніж рекомендоване.

Найбільш активним і вирішальним фактором виробництва є фактор живої праці – трудові ресурси, кадровий потенціал та ефективність його використання. Адже саме від забезпечення підприємства кваліфікованими кадрами, раціонального їх використання залежить організаційно-технічний рівень виробництва, імідж підприємства, його фінансова стабільність, усі економічні показники діяльності [13, с. 157].

Здійснимо аналіз ефективності використання трудових ресурсів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Показники ефективності використання трудових ресурсів
ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %	абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %
1. Середньооблі- кова чисельність працівників, осіб	394	394	459	0	0	65	16,50
2. Фонд оплати праці, тис. грн.	27872	36021	62277	8149	29,24	26256	72,89
3. Середньомі- сячна заробітна плата, грн.	5895,09	7618,65	11306,64	1723,56	29,24	3687,99	48,41
4. Продуктивні- сть праці, тис. грн.	1874,55	2155,95	2648,83	281,40	15,01	492,89	22,86

Проаналізувавши показники таблиці 2.3 можна зробити висновок, що збільшення обсягів виробництва ПрАТ «МЗМВ «Оскар» супроводжувалося зростанням всіх показників ефективності використання трудових ресурсів. При загальному збільшенні середньооблікової чисельності працівників протягом 2016-2018 років на 65 осіб, значно зросла продуктивність праці у розрахунку на одну особу. Так, у 2017 році вона становила 2155,95 тис. грн., що на 15,01% більше ніж у 2016 році, а у 2018 році проти 2017 року вже зросла на 22,86% і становила 2648,83 тис. грн. За рахунок зростання продуктивності праці відбулося збільшення середньомісячної заробітної плати. Так, у 2018 році вона становила 11306,64 грн. (для порівняння у 2016 році вона складала тільки 5895,09 грн., а у 2017 році – 7618,65 грн.). Позитивним моментом є зростання фонду оплати праці за період, що досліджується. Так, у 2017 році він становив 36021 тис. грн., що на 29,24% більше ніж в 2016 році, а в 2018 році фонд становив – 62277 тис. грн., що є більшим за значення 2017 року на 72,89%.

Ефективність виробничої господарської діяльності господарюючого суб'єкта знаходить своє відображення у досягнутих фінансових результатах.

Саме тому, наведемо динаміку фінансових результатів підприємства за аналізований період в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники зміни фінансових результатів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. (тис. грн.)

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
1. Чистий дохід від реалізації продукції	738572	849443	1215815	110871	15,01	366372	43,13
2. Собівартість реалізованої продукції	635787	777587	1076274	141800	22,30	298687	38,41
3. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	71584	36225	78829	-35359	-49,40	42604	117,61
4. Чистий прибуток (збиток)	58681	29711	64135	-28970	-49,37	34424	115,86
5. Рентабельність обороту, %	7,945	3,498	5,275	-4,447	-55,98	1,777	50,82

Дані таблиці 2.4 свідчать про збільшення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції за аналізований період. Так, в 2017 році проти 2016 року відбулося зростання на 110871 тис. грн., або на 15,01%, а в 2018 році проти 2017 року на – 366372 тис. грн., або на 43,13%. Це зростання свідчить про ефективну виробничу діяльність господарюючого суб'єкта. Динаміка збільшення чистого доходу від реалізації продукції, товарів, послуг протягом 2016-2018 років супроводжується майже однаковими темпами зміни собівартості продукції. Собівартість реалізованої продукції в 2017 році проти 2016 року зросла на 141800 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року – на 38,41% і становила – 1076274 тис. грн. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в 2017 році становить 36225 тис. грн., що є меншим за значення 2016 року на 35359 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбувається його збільшення на 42604 тис. грн., що на кінець 2018 року

становить – 78829 тис. грн. Таким чином, протягом 2016-2018 років у підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається чистий прибуток. В 2017 році проти 2016 рік його вартість зменшилась на 49,37% і становила – 29711 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 115,86% або на 34424 тис. грн., що на кінець року становило – 64135 тис. грн. Саме тому, така ж тенденція спостерігається у показника рентабельності обороту. Так, в 2017 році проти 2016 року відбулось зниження даного показника 4,45 п.п., а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 1,78 п.п., що на кінець року становило – 5,28%.

Фінансова стійкість підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану. Вона пов'язана із рівнем залежності організації від кредиторів та інвесторів [15, с. 134]. Для оцінки фінансової стійкості використаємо часткові показники, розрахунок яких наведений у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Показники використання фінансових ресурсів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %	абсолютне, тис. грн.	віднос- не, %
1. Коефіцієнт автономії	0,755	0,706	0,756	-0,049	-6,51	0,050	7,08
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,324	1,416	1,322	0,092	6,96	-0,094	-6,61
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,759	0,707	0,776	-0,052	-6,83	0,069	9,78
4. Коефіцієнт фінансового ризику	0,324	0,416	0,322	0,092	28,47	-0,094	-22,52
5. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,138	0,079	0,289	-0,059	-42,98	0,210	265,62
6. Коефіцієнт покриття	1,369	0,955	1,594	-0,414	-30,23	0,638	66,85

Аналізуючи дані таблиці 2.5 можна зробити висновок, що всі значення розрахованих показників використання фінансових ресурсів свідчать про стійкий фінансовий стан досліджуваного товариства. Так, коефіцієнт автономії ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років має неоднозначну динаміку, але при цьому залишається незмінним. Так, його значення в 2016 та 2018 роках становило – 0,755 та 0,756 відповідно, а в 2017 році відбулось зниження показника до 0,706. При цьому відзначимо, що всі розраховані значення даного показника є вищими за нормативне значення, що є свідченням фінансової автономії товариства від позикових джерел та свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства. Такий стан підтверджується зменшенням коефіцієнта фінансової залежності. Так, в 2016 році він становив 1,324, в 2017 році – 1,416, а в 2018 році він становив 1,322, що на 6,61% менше ніж в 2017 році. Ця тенденція показує, що дане підприємство зменшує залежність від зовнішніх джерел фінансування. Коефіцієнт фінансової стійкості протягом 2016-2018 років збільшується. Так, в 2017 році проти 2016 року він зменшився на 0,052 і становив – 0,707, а в 2018 році проти 2017 року він збільшився на 0,069 та становив – 0,776. Це означає, що в 2018 році частка стабільних джерел фінансування у їх загальному обсязі становила 77,6%. За 2016-2018 роки коефіцієнт фінансового ризику не перевищує свій нормативний показник 1, що є свідченням незалежності від позикових джерел фінансування підприємства. Так в 2017 році проти 2016 року даний показник збільшився на 0,092 та його значення становило – 0,416, а в 2018 році проти 2017 року відбулось його зменшення на 0,094, що на кінець року становило – 0,322. Це означає, що майже вся діяльність підприємства фінансується за рахунок власних коштів. В 2018 році спостерігалось найкраще значення коефіцієнта абсолютної ліквідності – 0,289. Так, в 2016 році він становив – 0,138, в 2017 році – 0,079. Відзначимо, що розраховане значення коефіцієнта абсолютної ліквідності в 2018 році знаходиться в межах оптимального значення – 0,2-0,3, що свідчить про достатність грошових коштів господарюючого суб'єкта для негайного покриття зобов'язань. Коефіцієнт покриття в 2017 році порівняно з 2016 роком

зменшився на 0,414 і становив – 0,955, а в 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення на 0,638, що досягло значення 1,594. Розраховане значення показника покриття не досягає мінімально встановленого – 2, що свідчить про недостатність оборотних активів підприємства в порівнянні з вартістю поточних зобов'язань.

Таким чином, в ході проведеного аналізу було виявлено, що підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» знаходиться в стійкому фінансовому стані. Так, в останні роки підприємство характеризується прибутковою діяльністю, достатністю власного капіталу та незалежністю від позикових джерел фінансування, ефективним використанням фінансових ресурсів, про що свідчить покращення всіх розрахованих показників. При цьому, спостерігається недостатність оборотних активів господарюючого суб'єкта.

2.2 Комплексний аналіз ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» на основі розрахунку фінансових показників

Беззаперечною умовою успішного господарювання є якісний та своєчасний комплексний аналіз фінансового стану підприємства, результати якого є передумовою прийняття управлінських рішень як щодо розвитку окремих напрямів господарювання, так і функціонування підприємства в цілому.

Отримана фінансово-економічна характеристика підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» потребує підтвердження та конкретизації отриманих результатів на основі проведення комплексного фінансового аналізу на основі розрахунку фінансових показників, а потім і комплексної оцінки підприємства на основі бальних, рейтингових та інтегральних методів, що і створить комплекс оцінку фінансового стану господарюючого суб'єкта. Як зазначалось раніше, комплексний аналіз на основі розрахунку фінансових показників слід

розпочати з оцінки майнового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Дослідження майнового стану підприємства дозволяє отримати досить важливу інформацію про структуру, динаміку та структурну динаміку активів. Оцінку майнового стану господарюючого суб'єкта доцільно проводити на основі окремого дослідження необоротних та оборотних активів суб'єкта господарювання.

Здійснено аналіз ефективності використання основних засобів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі розрахунку першого та другого інтегрального показників ефективності основних засобів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Розрахунок узагальнюючих показників ефективності використання основних засобів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) 2017 р. від 2016 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.
1. Виручка від реалізації, тис. грн.	738572	849443	1215815	110871	366372
2. Прибуток (збиток), тис. грн.	58681	29711	64135	-28970	34424
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	250080	297056,5	304785	46976,5	7728,5
4. Середньооблікова чисельність робітників, осіб	394	394	459	0	65
5. Фондовіддача, грн.	2,95	2,86	3,99	-0,094	1,130
6. Рентабельність основних засобів, %	23,46	10,00	21,04	-13,463	11,041
7. Продуктивність праці, грн.	187,45	215,59	264,88	28,140	49,289
8. Рівень ефективності використання основних засобів, %	0,000075	0,000073	0,000087	-0,000002	0,000014
9. Перший інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,83	0,53	0,92	-0,298	0,381
10. Другий інтегральний показник ефективності використання основних засобів, грн.	0,008	0,006	0,009	-0,002	0,003

За аналізований період фондівдача основних засобів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» збільшилась. Так в 2017 році відносно 2016 року відбулось зменшення даного показника на 0,094 грн. і становило – 2,86 грн., а в 2018 році відносно 2017 року відбулось збільшення на 1,13 грн., що на кінець року становило 3,99 грн. Дана тенденція є позитивною, адже загальна віддача від кожної гривні витраченої на основні засоби за 2016-2018 роки збільшується. Рентабельність основних засобів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом аналізованого періоду має негативну тенденцію. Так, в 2017 році в порівнянні з 2016 роком відбулось зменшення показника прибутковості основних засобів на 13,46 п.п. і набуло значення 10%, а в 2018 році проти 2017 року рентабельність основних засобів покращилась на 11,04%, і становила – 21,04%. Дані розрахунки свідчать про покращення ефективності використання основних засобів ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2018 році. Продуктивність праці ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років збільшується. Так, в 2017 році проти 2016 року даний показник зріс на 28,14 грн. і становив – 215,59 грн., а в 2018 році проти 2017 року – ще на 49,29 грн., що на кінець року становило – 264,88 грн. Розраховані значення показника ефективності використання основних засобів за 2016-2018 роки – 0,000075; 0,000073; 0,000087 відповідно, збільшення яких свідчить про раціональне використання основних виробничих фондів. В 2016 році економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожну гривню витрат, які вкладені в основні засоби за аналізований період становив 0,83 грн., в 2017 році – 0,53 грн, а в 2018 році – 0,92 грн. Дані розрахунки свідчать про загальне збільшення ефективності використання основних засобів господарюючим суб'єктом протягом аналізованого періоду. За розрахованими даними другого інтегрального показника ефективності, а саме його збільшення з 0,008 в 2016 році до 0,009 в 2018 році, можна підтвердити ефективне використання основних засобів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Наступним етапом оцінки майнового стану підприємства є аналіз показників ефективності використання оборотних активів підприємства, що

пропонується здійснювати на основі розрахунку показників оборотності (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Показники ефективності використання оборотних активів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) 2017 р. від 2016 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.
1. Середні залишки оборотних активів, тис. грн.	177897	179204,5	182723,5	1307,5	3519
1.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	10723,5	16020	24009	5296,5	7989
1.2. Дебіторська заборгованість	106531	76864,5	35390,5	-29666,5	-41474
1.3. Запаси	59516	78926	108979	19410	30053
2. Виручка від реалізації, тис. грн.	738572	849443	1215815	110871	366372
2.1. Одноденна виручка від реалізації, грн.	2023,48	2327,24	3331,00	303,76	1003,76
3. Оборотність оборотних активів, дні	87,92	77,00	54,86	-10,91	-22,15
3.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	5,30	6,88	7,21	1,58	0,32
3.2. Дебіторської заборгованості	52,65	33,03	10,62	-19,62	-22,40
3.3. Запасів	29,41	33,91	32,72	4,50	-1,20
4. Число оборотів оборотних активів, раз	4,15	4,74	6,65	0,59	1,91
4.1. Грошових коштів та їх еквівалентів	68,87	53,02	50,64	-15,85	-2,38
4.2. Дебіторської заборгованості	6,93	11,05	34,35	4,12	23,30
4.3. Запасів	12,41	10,76	11,16	-1,65	0,39
5. Вивільнення (-), залучення (+) оборотних активів у зв'язку зі змінами їх оборотності, грн.	-25117,83	-28888,40	-95805,94	-3770,57	-66917,53

Аналіз даних таблиці 2.7 свідчить про загальне прискорення оборотності оборотних активів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки. Так, в 2016 році оборотні активи підприємства здійснювали 1 оборот майже за 88 днів, в 2017 році проти 2016 року дане значення знизилось до – 77 днів, а вже в 2018 році проти 2017 року ще до – 55 днів. В 2017 році проти 2016 року спостерігається уповільнення оборотності у грошових коштах на 1,5 дня, а в

2018 році проти 2017 року – ще на 0,3 дня, що на кінець року становило – 7 днів. Такі зміни є результатом збільшення середньої вартості грошових коштів протягом 2016-2018 років на 13285,5 грн. В 2017 році проти 2016 року відбулося прискорення дебіторської заборгованості на 20 днів і становило 33 дня, в 2018 році проти 2017 року – ще на 22 дня, що становило – 10,5 днів, що є результатом скорочення середньої вартості дебіторської заборгованості протягом аналізованого періода на 71140 тис. грн. Неоднозначна тенденція спостерігається в оборотності запасів, які за 2016-2018 роки уповільнились на 3 дня. Оборотні активи підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016 році здійснювали 4,15 обороти, в 2017 році – 4,74 обороти, а вже в 2018 році – 6,65 оборотів. Дані зміни свідчать про покращення ефективності використання оборотних активів підприємства в звітному році. Загалом підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років потребує вивільнення оборотних активів на суму 25117,83 грн., 28888,4 грн. та 95805,94 грн. відповідно, що свідчить достатність оборотних активів ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Так як, фінансовою основою діяльності підприємства є сформований ним власний капітал, який є початковою та безстроковою основою фінансування діяльності підприємства та джерелом погашення його збитків, пропонується почати аналіз сукупного капіталу підприємства з аналізу структури та динаміки власного капіталу господарюючого суб'єкта.

Дані таблиці 2.8 свідчать про загальне зменшення розміру власного капіталу підприємства протягом аналізованого періоду. Так, в 2017 році проти 2016 року зменшення вартості власного капіталу відбулось на 10294 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року – ще на 5693 тис. грн., що на кінець року становило – 405278 тис. грн. Загальна вартість пайового капіталу підприємства в 2016-2018 роках становила 8800 тис. грн. вартість капіталу у дооцінка протягом 2016-2018 років зменшується з 52640 тис. грн. до 814 тис. грн. Вартість додаткового капіталу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років залишається незмінною на рівні 654 тис. грн. Резервний капітал ПрАТ «МЗМВ «Оскар» також залишається незмінним на рівні – 1320 тис. грн.

Таблиця 2.8 – Структура та динаміка власного капіталу підприємства
ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік		2017 рік		2018 рік		Відхи- лення (+;-) 2017 р. від 2016 р., тис. грн	Відхи- лення (+;-) 2018 р. від 2017 р., тис. грн
	сума, тис. грн.	пи- тома вага, %	сума, тис. грн.	пи- тома вага, %	сума, тис. грн.	пи- тома вага, %		
Зареєстрований (пайовий) капітал	8800	2,09	8800	2,14	8800	2,17	0	0
Капітал у дооцінках	52640	12,50	52634	12,81	814	0,20	-6	-51820
Додатковий капітал	654	0,16	654	0,16	654	0,16	0	0
Резервний капітал	1320	0,31	1320	0,32	1320	0,33	0	0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	357851	84,95	347563	84,57	393690	97,14	-10288	46127
Власний капітал	421265	100	410971	100	405278	100	-10294	-5693
Власний оборотний капітал	49569	–	4131	–	71138	–	-45438	67007

Відмітимо, що протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення нерозподіленого прибутку господарюючого суб'єкта. Так, в 2017 році проти 2016 року відбулось зменшення нерозподіленого прибутку підприємства на 10288 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 46127 тис. грн., що на кінець року становило – 347563 тис. грн. Необхідно відмітити загальну тенденцію до збільшення власного оборотного капіталу, який в 2017 році проти 2016 року погіршився на 45438 тис. грн. та становив – 4131 тис. грн, а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 67707 тис. грн., що на кінець року становило – 71138 тис. грн.

Залучення вітчизняними підприємствами позикового капіталу є необхідним, адже використання лише власного капіталу, істотно звужує можливості підвищення його рентабельності, не в змозі за сприятливої кон'юнктури ринку швидко і в значних масштабах наростити обсяги виробництва. Так як, позиковий капітал підприємства відповідно до терміновості погашення зобов'язань поділяють на довгострокові та поточні

зобов'язання і забезпечення, пропонується детально розглянути склад і структуру позикового капіталу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Динаміка позикового капіталу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. (тис. грн.)

Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) показника 2017 року порівняно з 2016 р.		Відхилення (+;-) показника 2018 року порівняно з 2017 р.	
				абсолютне, тис. грн.	відносне, %	абсолютне, тис. грн.	відносне, %
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1999	549	10745	-1450	0,27	10196	1857,19
Довгострокові кредити банків	0	0	0	0	X	0	X
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	0	0	10745	0	X	10745	X
Відстрочені податкові зобов'язання	1999	549	0	-1450	0,27	-549	-100,00
Поточні зобов'язання і забезпечення	134362	170347	119831	35985	26,78	-50516	-29,65
Короткострокові кредити банків	0	0	0	0	X	0	X
Поточна кредиторська заборгованість:	123648	154212	95615	30564	24,72	-58597	-38,00
– за довгостроковими зобов'язаннями	106	0	0	-106	-100	0	X
– за товари, роботи, послуги	41241	74257	31525	33016	80,06	-42732	-57,55
- з бюджетом	0	105	0	105	X	-105	-100,00
- з одержаних авансів	8073	6019	8934	-2054	-25,44	2915	48,43
- зі страхування	300	602	664	302	100,67	62	10,30
- з оплати праці	1172	2343	2494	1171	99,91	151	6,44
- з учасниками	22479	0	0	-22479	-100	0	X
- з внутрішніх розрахунків	50277	70886	51998	20609	40,99	-18888	-26,65
Поточні забезпечення	9430	14948	22869	5518	58,52	7921	52,99
Інші поточні зобов'язання	1284	1187	1347	-97	-7,55	160	13,48
Позиковий капітал	136361	170896	130576	34535	25,33	-40320	-23,59

У таблиці 2.9 відображено структуру та склад позикового капіталу підприємства. Аналіз динаміки структури позикового капіталу підприємства

надав можливість виявити тенденцію до його росту. Загалом протягом 2016-2018 років позиковий капітал зменшився на 5785 тис. грн. Так, в 2017 році проти 2016 року вартість позикових коштів підприємства збільшилась на 34535 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось їх зменшення на 40320 220680 тис. грн. і становив – 130576 тис. грн. Вартість довгострокових зобов'язань і забезпечень підприємства протягом аналізованого періоду ПрАТ «МЗМВ «Оскар» мають тенденцію до збільшення. Так, в 2017 році проти 2016 року їх вартість зменшилась з 1999 тис. грн. до 549 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення на 10196 тис. грн., що на кінець року становило – 10745 тис. грн. відзначимо, що протягом аналізованого періоду у досліджуваного товариства не спостерігається довгострокових кредитів та позик. «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років зменшує вартість відстрочених податкових зобов'язань з 1999 тис. грн. до 0. При цьому, вартість довгострокових зобов'язань і забезпечень в 2018 році повністю складається з інших довгострокових фінансових зобов'язань – 10745 тис. грн.

Загальне зменшення позикового капіталу протягом аналізованого періоду відбулось за рахунок зменшення вартості поточних зобов'язань і забезпечень. Так в 2017 році проти 2016 року їх вартість збільшилась на 35985 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 році відбулось їх зменшення на 50516 тис. грн., що на кінець року становило – 119831 тис. грн. Необхідно відмітити також, що підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років не мало короткострокових кредитів банків. Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями протягом 2016-2018 років зменшилась з 106 тис. грн. в 2016 році до 0. Сума поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги в 2017 році в порівнянні з 2016 роком збільшилась на 33016 тис. грн. і становила – 74257 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось її зменшення на 42732 тис. грн., що на кінець року становило – 31525 тис. грн. Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом мали місце лише в 2017 році із вартістю 105 тис. грн. Протягом 2016-2018 років спостерігається загальне збільшення вартості поточних зобов'язань з одержаних авансів на 861

тис. грн. Відзначимо, що протягом аналізованого періоду у ПрАТ «МЗМВ «Оскар» поточні зобов'язання зі страхування збільшуються. Так, їх вартість в 2017 році проти 2016 року збільшилась на 302 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року – ще на 62 тис. грн., що на кінець року становило – 664 тис. грн. Поточні зобов'язання з оплати праці стабільно збільшують свою вартість протягом аналізованого періоду. Так, в 2017 році їх вартість збільшилась на 1171 тис. грн., або на 99,91%, а в 2018 році проти 2017 року – ще на 151 тис. грн. В 2017 та 2018 роках підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» немає поточної кредиторської заборгованості з учасниками. Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань і забезпечень займає поточна кредиторська заборгованість з внутрішніх розрахунків. Так, її вартість в 2017 році проти 2016 року зросла на 20609 тис. грн. і становила – 70886 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось її зменшення до 51998 тис. грн. Поточні забезпечення підприємства протягом 2016-2018 років збільшились з 9430 тис. грн. до 22869 тис. грн. Такі ж зміни відбулись і у інших поточних забезпечень, які протягом аналізованого періоду зросли на 63 тис. грн. Отже, вищезазначені зміни свідчать зменшення фінансової залежності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» від позикових джерел фінансування діяльності.

Фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперебійну виробничу діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший інноваційно-технологічний розвиток, а головне отримувати стабільний прибуток [3, с.1]. Фінансова стійкість – це комплексне поняття, яке перебуває під впливом різних фінансово-економічних процесів. Її необхідно визначити як такий стан фінансових ресурсів, ефективності їх розміщення і використання, при якому забезпечується розвиток усіх сфер діяльності на основі зростання прибутку і активів при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності.

Проведемо розрахунок узагальнюючих показників фінансової стійкості підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» та представимо їх в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Узагальнюючі показники фінансової стійкості підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) 2017 р. від 2016 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.
H ₁ , тис. грн.	47570	3582	60393	-43988	56811
H ₂ , тис. грн.	49569	4131	71138	-45438	67007
H ₃ , тис. грн.	49569	4131	71138	-45438	67007
H ₄ , тис. грн.	67553	90299	127659	22746	37360
E ₁ , тис. грн.	-19983	-86717	-67266	-66734	19451
E ₂ , тис. грн.	-17984	-86168	-56521	-68184	29647
E ₃ , тис. грн.	-17984	-86168	-56521	-68184	29647
Запас стійкості фінансового стану, днів	-8,77	-36,52	-16,74	-27,75	19,78
Нестача джерел фінансування на 1 грн. запасів, грн.	-0,27	-0,95	-0,44	-0,69	0,51
Характеристика фінансового стану підприємства	кризовий	кризовий	кризовий	X	X

Враховуючи показники фінансової стійкості, розраховані в таблиці 2.10, фінансовий стан підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки оцінюється як кризовий. Протягом аналізованого періоду у підприємства спостерігається збільшення власного оборотного капіталу для формування запасів (H₁). Так, його вартість в 2017 році проти 2016 року зменшилась на 43988 тис. грн. і становила – 3582 тис. грн., а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 56811 тис. грн., що на кінець року становило – 60393 тис. грн. Протягом 2017-2018 років на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігається однакова вартість власних оборотних коштів, довгострокових і короткострокових кредитів та позик для формування запасів (H₂, H₃). Так, в 2016 році дані показник становив – 49569 тис. грн., в 2017 році проти 2016 року відбулось зменшення на 45438 тис. грн., що становило –4131 тис. грн., а вже в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 67007 тис. грн., що на кінець року досягло 71138 тис. грн. У підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» запас стійкості фінансового стану відсутній, що свідчить про

кризовий фінансовий стану господарюючого суб'єкта. Відмітимо, що протягом 2016-2018 років у аналізованого підприємства спостерігається нестача джерел фінансування. Так, в 2016 році даний показник становить -0,27 грн. на 1 грн. запасів, в 2017 році – (-0,95) грн., а в 2018 році – (-0,44) грн. на 1 грн. запасів. Такі результати свідчать про економічно необґрунтовану та занадто високу вартість запасів, які протягом аналізованого періоду збільшили свою вартість на 60106 тис. грн.

Доповнити проведений аналіз фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» пропонується розрахунком часткових показників фінансової стійкості (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11 – Показники фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) 2017 р. від 2016 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.
Коефіцієнт автономії	0,755	0,706	0,756	-0,049	0,050
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,245	0,294	0,244	0,049	-0,050
Коефіцієнт заборгованості	0,324	0,416	0,322	0,092	-0,094
Коефіцієнт фінансування	3,089	2,405	3,104	-0,685	0,699
Коефіцієнт маневреності	0,118	0,010	0,182	-0,108	0,172
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,759	0,707	0,776	-0,052	0,069

Коефіцієнт автономії ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років має неоднозначну тенденцію. Так, в 2017 році проти 2016 року його значення зменшилось на 0,049 і становило – 0,706, а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення на 0,05, що на кінець року становило – 0,756. Такі значення коефіцієнта автономії є більшими за нормативне значення 0,5, що є свідченням достатності власних коштів та фінансової стійкості господарюючого суб'єкта. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу досліджуваного ПрАТ загалом зменшується із 0,245 в 2016 році до 0,244 в 2018 році, що є свідченням зменшення частки позикових джерел фінансування в загальній вартості капіталу підприємства. Відзначимо, що даний показник є меншим нормативного значення 0,4 і свідчить про фінансову стійкість ПрАТ

«МЗМВ «Оскар». В 2017 році проти 2016 року відбулось збільшення коефіцієнта заборгованості на 0,092, а в 2018 році проти 2017 року відбулось зменшення показника на 0,094, що на кінець року становило – 0,322. Розраховані значення показника заборгованості знаходяться в допустимих межах нормативного значення 0,5, що є свідченням фінансово стійкого положення господарюючого суб'єкта. Протягом 2016-2018 років коефіцієнт фінансування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» збільшується. Так, його значення в 2017 році проти 2016 року зменшилось на 0,685, що на кінець року становило – 2,405, а в 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення на 0,699, що становило – 3,104. Дані розраховані значення є більшими за рекомендоване значення 2 та свідчать про достатність власних джерел фінансування. Коефіцієнт маневреності протягом аналізованого періоду має неоднозначну тенденцію. Так, його значення в 2017 році проти 2016 року зменшилась на 0,108 і становила – 0,01, що є свідченням недостатності власних оборотних коштів в цьому році. В 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення показника маневреності на 0,172, значення якого на кінець року становило – 0,180, що перевищило нормативне значення 0,1, що є свідченням досягнення мінімально встановленого рівня наявності оборотного капіталу. Загалом протягом аналізованого періоду спостерігається збільшення коефіцієнта фінансової стійкості з 0,759 в 2016 році до 0,776 в 2018 році, значення яких перевищують еталонне значення 0,75 та є свідченням фінансової стійкості ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Оцінку рівня ліквідності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» пропонується проводити на основі дослідження ліквідності балансу, під яким розуміється можливість суб'єкта господарювання перетворити свої активи у готівку та погасити зобов'язання, або рівень покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань.

Проведемо оцінку ліквідності балансу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар», результати якого наведені в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Оцінка ліквідності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Активи	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Пасиви	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Надлишок (+), нестача (-) платіжних коштів у		
								2016 році	2017 році	2018 році
A ₁	18597	13443	34575	П ₁	134362	170347	119831	- 115765 A ₁ ≤ П ₁	- 156904 A ₁ ≤ П ₁	- 85256 A ₁ ≤ П ₁
A ₂	97781	58967	216807	П ₂	0	0	0	+ 97781 A ₂ ≥ П ₂	+ 58967 A ₂ ≥ П ₂	+ 216807 A ₂ ≥ П ₂
A ₃	67553	90299	127659	П ₃	1999	549	10745	+ 65554 A ₃ ≥ П ₃	+ 89750 A ₃ ≥ П ₃	+ 116914 A ₃ ≥ П ₃
A ₄	373695	407389	344885	П ₄	421265	410971	405278	- 47570 A ₄ ≤ П ₄	- 3582 A ₄ ≤ П ₄	- 60393 A ₄ ≤ П ₄
Баланс	557626	581867	535854	Баланс	557626	581867	535854	—	—	—

Наведені в таблиці 2.12 баланс підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки не є абсолютно ліквідними. Так, підприємство не має достатньої суми наявних грошових коштів для розрахунків з кредиторами ($A_1 \leq P_1$). На кінець 2018 року найбільш ліквідні активи покривають найбільш термінові зобов'язання на 28,8%, що є недостатнім та свідчить про недостатній рівень ліквідності ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Ліквідними є друга група активів протягом усього аналізованого періоду, адже середньо ліквідні активи перевищують короткострокові кредити банків і позики, які відсутні у підприємства протягом аналізованого періоду. Є ліквідними третя група активів, що свідчить про достатність важко ліквідних активів підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» для покриття довгострокових зобов'язань, що спостерігається протягом 2016-2018 рр. В 2016 році важко ліквідні активи перевищують довгострокові зобов'язання на 65554 тис. грн., в 2018 році – 116914 тис. грн. Відмічаємо перевищення власного капіталу підприємства як для формування важко ліквідних активів так і для оборотних активів. За аналізований період у підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» власний капітал

перевищує необоротні активи господарюючого суб'єкта на 47570 тис. грн. в 2016 році, на 3582 тис. грн. в 2017 році та на 60393 тис. грн. в 2018 році, що є позитивним. Отже, загалом зміни в балансі свідчать про покращення ліквідності підприємства протягом аналізованого періоду

Отримані результати вимагають підтвердження, адже вони не відрізняються абсолютною точністю. Тому з метою комплексної оцінки ліквідності балансу підприємства доцільно застосувати загальний показник кредитоспроможності. Алгоритм його розрахунку наступний:

$$K_{\text{л}} = \frac{A_1 + 0,5A_2 + 0,3A_3}{\Pi_1 + 0,5\Pi_2 + 0,3\Pi_3} \quad (2.1)$$

Здійснимо розрахунок показника загальної ліквідності аналізованого підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

$$K_{\text{л}}^{2016} = 0,65;$$

$$K_{\text{л}}^{2017} = 0,411;$$

$$K_{\text{л}}^{2018} = 1,473.$$

Отже, загальний коефіцієнт ліквідності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років має загальну тенденцію до збільшення. Так, в 2017 році даний показник відносно 2016 року зменшився на 0,239 і становив 0,411, а в 2018 році проти 2017 року відбулося збільшення на 1,062 і становив – 1,473. Розраховані результати відповідають ліквідному стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар», а тенденція до збільшення показника загальної ліквідності свідчить про покращення рівня ліквідності господарюючого суб'єкта за аналізований період.

Ділова активність підприємства проявляється у динамічному розвитку суб'єкта господарювання, досягненні ним поставленої мети. Основним свідченням цього є: широта ринків збуту, стабільна репутація підприємства, рівень ефективності використання фінансових ресурсів, високий імідж на ринку послуг, тощо. Розглянемо показники ділової активності аналізованого підприємства в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Показники оцінки ділової активності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+ ; -) 2017 р. від 2016 р.		Відхилення (+; -) 2018 р. від 2017 р.	
				абсолют- не	відносне, %	абсолют- не	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації	738572	849443	1215815	110871	15,01	366372	43,13
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	71584	36225	78829	-35359	-49,40	42604	117,61
Середній розмір капіталу	514340	569746,5	558860,5	55406,5	10,77	-10886	-1,91

Дані таблиці 2.12 свідчать про стійкий фінансовий стан підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Так, із зростанням чистого доходу від реалізації за 2016-2018 роки на 447243 тис. грн. спостерігається збільшення прибутку підприємства на 7245 тис. грн. Середній розмір капіталу підприємства за 2016-2018 роки збільшився з 514340 тис. грн. в 2016 році до 558860,5 тис. грн. в 2018 році

Отже, «золоте правило» по підприємству ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2017–2018 роки має наступний вигляд:

у 2017 році – $-49,4 > 15,01 > 10,77$;

у 2018 році – $117,61 > 43,13 > -1,91$.

Можемо констатувати невиконання «золотого правила розвитку підприємства» в 2017 році, що вказує на досить низький рівень ділової активності ПрАТ «МЗМВ «Оскар», головною причиною чого є зниження чистого прибутку акціонерного товариства. При цьому в 2018 році у підприємства МЗМВ «Оскар» спостерігається виконання золотого правила розвитку підприємства, що є свідченням високого рівня ділової активності в цьому році.

Прибуток підприємства є головною метою підприємницької діяльності. Основним спонукальним мотивом здійснення будь-якого виду бізнесу, його

головною кінцевою метою є ріст благоустрою власників підприємства. Тож здійснимо оцінку прибутковості ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки на основі розрахунку показників рентабельності (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Показники оцінки прибутковості підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр., %

Показники	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Відхилення (+;-) 2017 р. від 2016 р.	Відхилення (+;-) 2018 р. від 2017 р.
Рентабельність витрат	9,230	3,821	5,959	-5,409	2,138
Рентабельність реалізації	7,945	3,498	5,275	-4,447	1,777
Рентабельність основних засобів	23,465	10,002	21,043	-13,463	11,041
Рентабельність оборотних активів	32,986	16,579	35,099	-16,407	18,520
Рентабельність майна	11,409	5,215	11,476	-6,194	6,261
Рентабельність власного капіталу	13,651	7,140	15,715	-6,511	8,575

Аналіз даних таблиці 2.14 дозволяє визначити фінансовий стан підприємства в 2017-2018 роках стійкий, а його діяльність прибутковою. Так, розмір прибутку на 100 грн. витрат реалізованої продукції за аналізований період зменшилась і вже в 2018 році становила 5,959%. У підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки спостерігається зниження прибутковості реалізації. Так, в 2017 році проти 2016 року відбулось зменшення рентабельності реалізації на 4,447 п.п., а в 2018 році проти 2017 року відбулось збільшення даного показника на 1,777 п.п., що на кінець року становило – 5,275%. Розмір прибутку отриманого з одиниці основних засобів в 2017 році становить 10,002%, в 2018 р. – 21,043%. Така ж динаміка спостерігається і у показника рентабельності оборотних активів, які в 2017 році проти 2016 року зменшились на 16,407 п.п., а в 2018 році проти 2017 року відбулось їх збільшення на 18,52 п.п. Аналізоване підприємство характеризується збільшенням рентабельності майна, що є результатом зниження середньорічної вартості майна. Також відмітимо покращення показника рентабельності

власного капіталу протягом 2016-2018 років на 2,064 п.п., що ще раз доводить стійкий фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Проведений аналіз діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки свідчить про ефективну структуру капіталу, незалежність від позикових джерел фінансування, ефективне використання основних засобів, прискорення оборотності оборотних активів, фінансово стійке положення, високий рівень ділової активності, підвищення ліквідності господарюючого суб'єкта та його прибутковості. При цьому, спостерігаються і слабкі сторони господарюючого суб'єкта, такі як: недостатній рівень власного оборотного капіталу, що призвело до зниження рівня фінансової стійкості підприємства, а також зниження рівня рентабельності.

2.3 Комплексна оцінка фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі використання методів ранжування та розрахунку інтегрального показника

Як зазначалось раніше, комплексний аналіз фінансового стану підприємства являє собою процес всебічного аналізу стану господарюючого суб'єкта у галузі його фінансового забезпечення із застосуванням різного методичного інструментарію, результат якого буде виражений комплексною оцінкою підприємства, представленою у вигляді єдиного об'єднаного інтегрального, бального чи рейтингового показника. Ефективність комплексного фінансового аналізу та адекватність кінцевих результатів поставленим завданням забезпечується доцільністю вибору інструментарію та обґрунтованістю такого вибору.

Комплексний фінансовий аналіз проводиться на основі порівняння трьох періодів роботи підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки.

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства враховує усі найважливіші параметри (показники) фінансово-господарської діяльності

суб'єкта господарювання. Тому вибір та обґрунтування вихідних показників фінансово-господарської діяльності повинні здійснюватись згідно з поставленою метою комплексного фінансового аналізу.

Визначення системи показників, що формують інформаційний простір дослідження є одним із найбільш суттєвих завдань. Від того, які показники будуть включені до вибірки, багато в чому залежить достовірність і якість отриманих результатів. Саме тому перелік показників, які формують фінансову ситуацію, повинен відповідати наступним вимогам:

- показники повинні давати комплексну характеристику фінансового стану підприємства;
- витрати на збір та обробку інформації повинні бути мінімальними;
- вибрані показники повинні відображати найбільш істотні ознаки різних аспектів фінансового стану;
- перелік коефіцієнтів повинен відповідати діючій системі обліку та звітності.

Тому, запропонована нами система показників базується на даних фінансової звітності підприємства. Ця вимога робить оцінку масовою, дозволяє контролювати зміни у фінансовому стані підприємства усіма учасниками економічного процесу. Вона також дозволяє оцінити результативність та об'єктивність самої методики комплексного фінансового аналізу. Вихідні показники для комплексного аналізу об'єднані у 4 групи, з якої виключені взаємообернені показники (рис. 2.3).

До першої групи належать показники прибутковості (рентабельності), які характеризують ефективність фінансово-господарської діяльності та раціональність здійснених операцій підприємством. Віднесені такі показники, як рентабельність витрат, реалізації, основних засобів, власного та сукупного капіталу.

До наступної групи віднесені показники оцінки ділової активності підприємства, які характеризують ефективність використання матеріальних та

фінансових ресурсів. До цієї групи віднесені: коефіцієнт оборотності капіталу, оборотність оборотних активів, запасів та власного капіталу.

Третя група включає показники оцінки фінансової стійкості підприємства, а саме коефіцієнти: автономії, концентрації позикових ресурсів, заборгованості, маневреності, фінансової стійкості, фінансування.

До четвертої групи віднесені показники оцінки ліквідності підприємства. Вибір даних показників до системи оцінки фінансового стану полягає в можливості оцінити рівень платоспроможності підприємства. До цієї групи віднесені коефіцієнти абсолютної, термінової та загальної ліквідності, мобільності активів та співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості.

Рисунок 2.3 – Система показників для проведення комплексного фінансового аналізу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар»

Першим методом комплексного фінансового аналізу підприємства є метод рангів. Даний метод проводиться на основі порівняння розрахованих значень показників комплексного фінансового аналізу з еталонними

показниками та визначення місця кожного з коефіцієнтів протягом аналізованого періоду.

Першим етапом проведення комплексного фінансового аналізу на основі методу рангів є розрахунок обраних фінансових показників за 2016-2018 роки та визначення еталонного (кращого) значення (табл. 2.15).

Таблиця 2.15 – Вихідні дані для проведення комплексного фінансового аналізу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. за методом рангів

№	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Еталонний показник
1	Рентабельність капіталу	0,114	0,052	0,115	0,115
2	Рентабельність витрат	0,092	0,038	0,060	0,092
3	Рентабельність продажів	0,079	0,035	0,053	0,079
4	Рентабельність основних засобів	0,235	0,100	0,210	0,235
5	Рентабельність власного капіталу	0,137	0,071	0,157	0,157
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	1,436	1,491	2,176	2,176
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,718	2,041	2,979	2,979
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,152	4,740	6,654	6,654
9	Коефіцієнт оборотності запасів	12,410	10,763	11,156	12,410
10	Коефіцієнт автономії	0,755	0,706	0,756	0,756
11	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,245	0,294	0,244	0,244
12	Коефіцієнт заборгованості	0,324	0,416	0,322	0,322
13	Коефіцієнт фінансування	3,089	2,405	3,104	3,104
14	Коефіцієнт маневреності	0,118	0,010	0,182	0,182
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,759	0,707	0,776	0,776
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,138	0,079	0,289	0,289
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,881	0,589	0,615	0,881
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,369	0,955	1,594	1,594
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,374	2,889	9,027	1,374
20	Коефіцієнт мобільності	0,492	0,399	0,554	0,554

Аналізуючи розраховані показники рентабельності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки можна сказати наступне. Показник рентабельності капіталу набуває найвищого значення в 2018 році – 0,115. Першість в цьому є році зберігає і показник рентабельності власного капіталу – 0,157. Також

показники, як рентабельність витрат, продажів, основних засобів мали краще значення в 2016 році із значеннями – 0,092, 0,079, 0,235 відповідно.

Розраховані показники оборотності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років свідчать високий рівень ділової активності. Відмітимо, що прискорення оборотності протягом 2016-2018 років у досліджуваного ПрАТ спостерігається у капіталу, власного капіталу та оборотних активів, значення 2018 року яких стало еталонним – 2,176, 2,979, 6,654 відповідно. Уповільнення оборотності в аналізованому періоді спостерігається у коефіцієнта оборотності запасів. Так, найкраще значення даного показника спостерігалось в 2016 році.

Аналізуючи розраховані коефіцієнти фінансової стійкості можна відзначити, що ПрАТ «МЗМВ «Оскар» характеризується як фінансово стійке підприємство, а всі розраховані показники відповідають нормативно рекомендованим значенням та покращуються. Так, необхідно відмітити, що майже всі еталонні значення вибраної сукупності показників фінансової стійкості відносяться до 2018 року. При цьому, коефіцієнти концентрації позикового капіталу та заборгованості є показниками – зі зменшенням значення яких спостерігається покращення і саме для цього показника найкраще значення спостерігалось в 2016 році.

Аналізуючи показники ліквідності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки можна сказати, що аналізований господарюючий суб'єкт характеризується як підприємство із високим рівнем ліквідності. Так, такі коефіцієнти як абсолютної та загальної ліквідностей, співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей та мобільності набувають найкращого значення в 2018 році – 0,289, 3,163, 0,553, 1,099 відповідно. Коефіцієнт термінової ліквідності зі значенням 0,881 в 2016 році має краще значення.

Наступним етапом проведення комплексного фінансового аналізу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки за методом рангів є визначення місця кожного показника в часовому проміжку відповідно до визначеного еталонного значення (табл. 2.16).

Таблиця 2.16 – Рейтингові значення показників ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. за методом рангів

№	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Рентабельність капіталу	2	3	1
2	Рентабельність витрат	1	3	2
3	Рентабельність продажів	1	3	2
4	Рентабельність основних засобів	1	3	2
5	Рентабельність власного капіталу	2	3	1
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	3	2	1
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	3	2	1
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3	2	1
9	Коефіцієнт оборотності запасів	1	3	2
10	Коефіцієнт автономії	2	3	1
11	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	2	3	1
12	Коефіцієнт заборгованості	2	3	1
13	Коефіцієнт фінансування	3	2	1
14	Коефіцієнт маневреності	2	3	1
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	2	3	1
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2	3	1
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	1	3	2
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	2	3	1
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1	2	3
20	Коефіцієнт мобільності	2	3	1
Інтегральний показник		38	55	27

Аналізуючи отримані рейтингові значення в таблиці 2.16 можна сказати, що 2018 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є найкращим, адже розраховане значення 27 є найменшим. Такий результат отриманий за рахунок більшої кількості найкращих значень розрахованих показників. Інтегральний показник 2017 року становив 55, що є найгіршим значенням та відповідає найбільш неефективному року функціонування аналізованого господарюючого суб'єкта. Друге місце займає 2016 рік функціонування товариства із значенням 38. Відзначимо, що отримані результати повністю співпадають із результатами проведеного комплексного фінансового аналізу в попередньому параграфі, де 2017 рік функціонування був найгіршим, а 2018 рік – найкращим.

Наступним методом комплексного фінансового аналізу є використання методу сум. Головною умовою використання методу сум є виключення зі списку показників, покращення яких характеризується зменшенням значення, тобто досягти одно направленості. Отже, проведення методу сум здійснюється на основі 17 показників, при цьому виключені: коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованостей, концентрації позикового капіталу та заборгованості.

Проведемо аналіз комплексного фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі методу сум за 2016-2018 роки (таблиця 2.17).

Таблиця 2.17 – Комплексний аналіз фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі методу сум за 2016-2018 рр.

№	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Рентабельність капіталу	0,114	0,052	0,115
2	Рентабельність витрат	0,092	0,038	0,060
3	Рентабельність продажів	0,079	0,035	0,053
4	Рентабельність основних засобів	0,235	0,100	0,210
5	Рентабельність власного капіталу	0,137	0,071	0,157
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	1,436	1,491	2,176
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,718	2,041	2,979
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	4,152	4,740	6,654
9	Коефіцієнт оборотності запасів	12,410	10,763	11,156
10	Коефіцієнт автономії	0,755	0,706	0,756
11	Коефіцієнт фінансування	3,089	2,405	3,104
12	Коефіцієнт маневреності	0,118	0,010	0,182
13	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,759	0,707	0,776
14	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,138	0,079	0,289
15	Коефіцієнт термінової ліквідності	0,881	0,589	0,615
16	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,369	0,955	1,594
17	Коефіцієнт мобільності	0,492	0,399	0,554
Інтегральний показник		27,975	25,182	31,43

Аналізуючи таблицю 2.17 можна зробити наступні висновки. Так, найкращий фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігався в 2018 році із інтегральним значенням 31,43. При цьому інтегроване значення 2016 року –

27,975 відповідає середньому фінансовому стану аналізованого господарюючого суб'єкта, а показник 2017 року – 25,182 - найгіршому фінансовому стану. Отримані результати повністю відповідають проведеному раніше комплексному фінансовому аналізу та аналізу за методом рангів, так як високе значення інтегрального показника в 2018 році та низькі в 2017-2018 роках підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» збігаються.

Наступним методом проведення комплексного фінансового аналізу є матричний метод в основу якого покладено врахування не тільки абсолютних значень показників, що порівнюється, але і їх близькість до найкращого значення (еталону). Саме тому, необхідним є розрахунок стандартизованих показників, що наведено в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Матриця стандартизованих показників (x_{ij}) ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. за матричним методом

№	Показник	2016 рік	2017 рік	2018 рік
1	Рентабельність капіталу	0,994	0,454	1,000
2	Рентабельність витрат	1,000	0,414	0,646
3	Рентабельність продажів	1,000	0,440	0,664
4	Рентабельність основних засобів	1,000	0,426	0,897
5	Рентабельність власного капіталу	0,869	0,454	1,000
6	Коефіцієнт оборотності капіталу	0,660	0,685	1,000
7	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,577	0,685	1,000
8	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,624	0,712	1,000
9	Коефіцієнт оборотності запасів	1,000	0,867	0,899
10	Коефіцієнт автономії	0,999	0,934	1,000
11	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,996	0,830	1,000
12	Коефіцієнт заборгованості	0,995	0,775	1,000
13	Коефіцієнт фінансування	0,995	0,775	1,000
14	Коефіцієнт маневреності	0,645	0,055	1,000
15	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,978	0,911	1,000
16	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,480	0,274	1,000
17	Коефіцієнт термінової ліквідності	1,000	0,668	0,698
18	Коефіцієнт загальної ліквідності	0,859	0,599	1,000
19	Коефіцієнт співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	1,000	0,476	0,152
20	Коефіцієнт мобільності	0,889	0,721	1,000

За даними таблиці 2.18 розрахуємо загальну рейтингову оцінку (R_j) ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за окремо взяті роки. Розрахунок проводиться за формулою 1.5.

$$R_{2016} = \sqrt{1,834} = 1,354$$

Значення загальної рейтингової оцінки за 2016 рік становило – 1,354, що є ліпшим за 2017 рік, але гіршим за 2018 рік.

$$R_{2017} = \sqrt{5,100} = 2,258$$

Значення загальної рейтингової оцінки підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2017 рік становило – 2,258, що свідчить про найгірший фінансовий стан підприємства за аналізований період. Такий результат отримано за рахунок більшості гірших значень стандартизованого показника в цьому році та високих від'ємних значеннях показників забезпеченості запасів, оборотних коштів та маневреності.

$$R_{2018} = \sqrt{0,35} = 0,592$$

Розраховане значення 0,592 є найкращим. Такий результат отриманий за рахунок значної кількості найкращих значень стандартизованого показника в цьому році та найбільш ефективної господарської діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за аналізований період.

Розраховані результати свідчать про те, що найкраща фінансова ситуація була в 2018 році. Значення показника 0,592 у 2018 році приближається до найліпшого можливого значення – 0, що є свідченням фінансово стійкого стану господарюючого суб'єкта.

Наступним методом проведення комплексного фінансового аналізу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є метод розрахунку інтегрованого показника оцінки фінансового стану підприємства.

На першому етапі проведення методу розрахунку інтегрованого показника фінансового стану слід розрахувати, визначені в таблиці 1.2, показники та об'єднати результати у матрицю P_{in} (табл. 2.19).

Таблиця 2.19 – Матриця абсолютних значень цільових показників P_{in} за методом розрахунку інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

2016 рік				2017 рік				2018 рік			
0,138	1,436	1,436	0,755	0,079	1,491	1,491	0,706	0,289	2,176	2,176	0,756
0,881	0,079	61,106	0,015	0,589	0,035	66,264	0,003	0,615	0,053	28,705	0,082
1,369	0,092	52,647	0,324	0,955	0,038	33,028	0,416	1,594	0,060	10,625	0,322
0,833	5,885	1,718	0,118	0,052	11,345	2,041	0,010	0,653	5,141	2,979	0,182

Наведемо оптимальні значення цільових показників за вибраними напрямками дослідження (таблиця 2.20).

Таблиця 2.20 – Матриця оптимальних значень цільових показників P_{opt} за методом розрахунку інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

0,20	0,2	1,5	0,4
0,80	0,3	30	0,3
2,00	0,27	15	1,5
1,00	2,5	4	0,5

Джерело: [57, с. 568]

Наступним етапом розрахунку інтегрованого показника є формування нормалізованої матриці \overline{P}_{in} , що відображає рівень відповідності фактичних значень цільових показників їх оптимальним значенням. Розрахунки проводяться за формулами 1.6 та 1.7 (табл. 2.21).

Таблиця 2.21 – Матриця нормалізованих цільових показників P_{in} за методом розрахунку інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

2016 рік				2017 рік				2018 рік			
0,692	7,180	0,9573	1,8887	0,395	7,455	0,9939	1,7657	1,443	10,878	1,4504	1,8908
1,101	0,265	0,491	20,464	0,736	0,117	0,453	93,386	0,769	0,176	1,045	3,6457
0,684	0,342	0,285	4,634	0,478	0,142	0,454	3,6072	1,582	0,221	1,412	4,6557
0,833	0,425	0,430	0,235	0,052	0,220	0,510	0,020	0,653	0,486	0,745	0,365

Наведена матриця нормалізованих цільових показників потребує уточнення для правильності подальших розрахунків. Так, нами здійснено при рівняння максимальних значень показників, що перевищують 1 до 1. Таким

чином, матриця нормалізованих цільових показників P_{in} має наступний вигляд (таблиця 2.22).

Таблиця 2.22 – Матриця нормалізованих цільових показників P_{in} за методом розрахунку інтегрованого показника фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

2016 рік				2017 рік				2018 рік			
0,692	1	0,9573	1	0,395	1	0,9939	1	1	1	1	1
1	0,265	0,491	1	0,736	0,117	0,453	1	0,769	0,176	1	1
0,684	0,342	0,285	1	0,478	0,142	0,454	1	1	0,221	1	1
0,833	0,425	0,430	0,235	0,052	0,220	0,510	0,020	0,653	0,486	0,745	0,365

На основі цієї матриці за 2016-2018 роки визначимо абсолютне значення інтегрованого показника цільової функції комплексного фінансового аналізу за формулою 1.8, для розрахунку якого необхідно визначитись із вагою окремих груп цільових показників (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Матриця значень питомої ваги окремих цільових показників w_{ij} за методом розрахунку інтегрованого показника фінансового стану

		Ліквідність $w_i = 0,34$	Рентабельність $w_i = 0,22$	Ділова актив- ність $w_i = 0,22$	Фінансова стій- кість $w_i = 0,22$
1 група	$w_j = 0,4$	$0,4 \cdot 0,34 = 0,136$	0,088	0,088	0,088
2 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044
3 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044
4 група	$w_j = 0,2$	0,068	0,044	0,044	0,044

Джерело: [10, с. 570]

Розрахуємо значення інтегрованого показника за 2016-2018 роки:

$$Z_{2016} = 0,722;$$

$$Z_{2017} = 0,576;$$

$$Z_{2018} = 0,828.$$

Розрахунки комплексного інтегрованого показника фінансового стану свідчать про те, що найкращий фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар» спостерігався в 2018 році. Так, в 2017 році відбулось значне зниження інтегрованого показника фінансового стану відносно 2016 року на 0,147, що на кінець року становило – 0,576. Відзначимо, що проведені розрахунки повністю

відповідають результатам раніше проведеного комплексного фінансового аналізу та зберігають таку ж тенденцією до покращення. Зазначимо, що інтегровані показники 2016 та 2018 років наближаються до оптимально встановленого значення 1, що свідчить про дотримання критеріїв організації фінансово-господарської діяльності за напрямками, що визначені пріоритетними та наділені більшою вагою при розрахунку інтегрованого показника комплексного фінансового аналізу.

Порівнюючи розраховані дані чотирьох методів проведення комплексного фінансового аналізу можна сказати, що найліпшим роком функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є 2018 рік. Проведений аналіз на основі розрахунку абсолютних та часткових показників та комплексний фінансовий аналіз діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар» виявили стійкий фінансовий стан господарюючого суб'єкта протягом аналізованого періоду.

Висновки за розділом 2

Проведений фінансово-економічний аналіз виявив, що підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років знаходиться в стійкому фінансовому стані. Так, в останні роки підприємство характеризується прибутковою діяльністю, достатністю власного капіталу та незалежністю від позикових джерел фінансування, достатністю оборотного капіталу, ефективним використання фінансових ресурсів, про що свідчить покращення всіх розрахованих показників.

Проведений аналіз діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі розрахунку абсолютних та часткових показників за 2016-2018 роки виявив:

- ефективне використання основних засобів, свідченням чого стало збільшення фондовіддачі, продуктивності праці, а також першого та другого інтегральних показників ефективності використання основних засобів;
- ефективне використання оборотних активів, свідченням чого є прискорення оборотності оборотних активів загалом, так і окремих його складових;
- ефективну структуру капіталу та незалежність від позикових джерел фінансування, свідченням чого є частка власного капіталу в валюті балансу більше ніж 70% протягом аналізованого періоду;
- недостатній рівень власного оборотного капіталу, що призвело до зниження рівня фінансової стійкості підприємства, а саме нестачу джерел фінансування;
- фінансово стійке положення, свідченням чого стали розрахунки часткових показників фінансової стійкості;
- високий рівень ділової активності;
- підвищення ліквідності господарюючого суб'єкта;
- зниження рівня рентабельності.

Проведена комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання методів ранжування виявила тотожність всіх чотирьох методів проведення оцінки. Так, результатом проведеного фінансового аналізу за методом рангів стало визначення єдиного бального показника за кожним із аналізованих років, що визначило 2018 рік, як рік найефективнішого функціонування ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» із значенням 27 балів. Результатами проведеного комплексного фінансового аналізу досліджуваного товариства за методом сум стало визначення єдиного показника, що є сумою значень визначених одно напрямлених показників оцінки. Так, найбільше значення 31,43, що відноситься до 2018 року, визначило найліпше функціонування діяльності ПрАТ. Розраховані рейтингові показники ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за матричним методом підтвердили раніше отримані

результати та визначили 2018 рік зі значенням 0,592, що наближається до еталонного 0 – є найкращим серед проміжку 2016-2018 роки. Останній метод комплексного фінансового аналізу – метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підтверджує розрахунки на основі розрахованого значення 2018 року – 0,828, що є найбільшим та наближається до еталонного 1.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМПЛЕКСНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПРАТ «МЗМВ «ОСКАР»

3.1 Впровадження системи моніторингу як напрям покращення фінансового стану підприємства

Комплексний аналіз фінансового стану підприємства є одним із найважливіших елементів в системі управління і прийняття різноманітних господарських рішень. Його результати становлять інтерес для власників, інвесторів, кредиторів, постачальників, державних органів управління і виробничих менеджерів. З кожним роком зростає роль адекватної, швидкої та якісної оцінки фінансового стану господарюючого суб'єкта адже, тільки маючи реальні оперативні дані щодо результатів фінансово-господарської діяльності, можна визначити ефективні управлінські рішення щодо напрямів покращення фінансового стану підприємства. При цьому, результати комплексного аналізу фінансового стану є основою в системі підвищення ефективності фінансової діяльності господарюючого суб'єкта. Саме тому, нами пропонується впровадити систему моніторингу фінансового стану підприємства, що допоможе підтримати господарюючий суб'єкт на належному фінансовому рівні і, по можливості, його покращити.

Ефективність фінансової діяльності підприємства забезпечується шляхом систематичного надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, дотримання розрахункової і кредитної дисципліни, досягнення раціонального співвідношення власних і залучених коштів, фінансової стійкості з метою ефективного функціонування підприємства. Отже, цим і зумовлюється необхідність і практична значущість систематичного моніторингу фінансового стану підприємства, якому належить суттєва роль у забезпеченні ефективного управління фінансовим станом.

Дефініція поняття «моніторинг» в рамках загального процесу управління проводилась такими авторами, як Е.М. Коротков, Б.Г. Литвак, П.І. Кононенко. Безпосередньо моніторинг діяльності господарюючого суб'єкта в рамках системи контролінгу розглядався в працях Д. Хана і Н.Г. Данілочкіної. Звуження проведеного дослідження до рамок поняття фінансового моніторингу провели автори: М.О. Кизим, В.А. Забродський, які представляли його як елемент системи діагностики фінансового стану.

Наступним етапом розгляду поняття «моніторинг» стало його дослідження як самостійного інструменту управління фінансами і фінансовим станом. Такі дослідження проводили науковці О.С. Олексюк та І.Й. Плікус. Відмітимо, що суперечним стала розробка принципу функціонування системи фінансового моніторингу Плікусом І. Й., який вважав «моніторинг» інструментом стратегічного, а не оперативного управління (що суперечить самому визначенню поняття «моніторинг»); як об'єкт моніторингу розглядав фінансову діяльність (у першу чергу – грошові потоки), а не фінансовий стан підприємства в цілому [46].

У сучасній вітчизняній фінансовій науці відсутня єдина думка щодо визначення поняття «моніторинг». Так, Е.М. Коротков вважає, що моніторинг – це систематичне відстеження процесів або тенденцій, постійне спостереження з метою своєчасної оцінки виникаючих ситуацій [28, с. 293]. Б.Г. Литвак дотримується точки зору, що моніторинг (лат. monitor – спостережливий) – спеціально організоване систематичне спостереження за станом яких-небудь об'єктів [33, с. 187].

Моніторинг фінансового стану підприємств здійснюється для оперативної діагностики, що повинна вчасно сигналізувати про негативні тенденції змін в його діяльності. Моніторинг фінансово-господарської діяльності як частина системи контролінгу – це відстеження процесів, що відбуваються на підприємстві, у режимі реального часу; складання оперативних звітів про результати роботи підприємства за найбільш короткі проміжки часу (день,

тиждень, місяць); порівняння цільових результатів з фактично досягнутими [24, с. 19].

На нашу думку, найбільш широко розкриває поняття моніторинг, його механізм, структуроутворюючі елементи Педченко Н. С. [43] Так, на її думку моніторинг – це спостереження і дослідження, що визначає зміни в економіці, які зумовлені діяльністю суб'єктів господарювання. Стосовно суб'єктів господарювання, моніторинг – це спеціально організоване систематичне і безупинне спостереження за основними кількісними та якісними параметрами господарювання й оперативна їх оцінка. При цьому, під системою моніторингу науковець визначає інформаційну модель, яка об'єднує спостереження, аналіз, оцінку і прогнозування з метою ефективного забезпечення інформацією для прийняття управлінських рішень. Метою проведення моніторингу на мікрорівні є відстеження соціально-економічних процесів, поглиблення розуміння їх поточного стану і тенденцій розвитку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо досягнення високих кінцевих результатів фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання і опосередковано – у показниках фінансового стану [43].

Отже, моніторинг - це розвідка, яка передбачає спостереження за об'єктом дослідження з метою збору необхідної інформації, її аналіз та отримання достовірної оцінки, яка носить практичну цінність та рекомендаційний характер стосовно розв'язання поставленої проблеми, відповідність встановленим рекомендованим параметрами та короткостроковий прогноз для забезпечення стратегічних напрямів економічного та соціального розвитку суб'єктів господарювання [43].

Якщо спиратися на визначення І.О. Бланка, В.А. Забродського та І.Й. Плікуса, фінансово-економічний моніторинг є спеціально організованим систематичним і безупинним спостереженням за фінансовою та економічною діяльністю і фінансово-економічним станом об'єкта й оперативною їх оцінкою. Отже, фінансовий моніторинг можна умовно поділити на два блоки:

моніторинг фінансово-економічної діяльності підприємства і моніторинг фінансово-економічного стану [6] (рисунок 3.1).

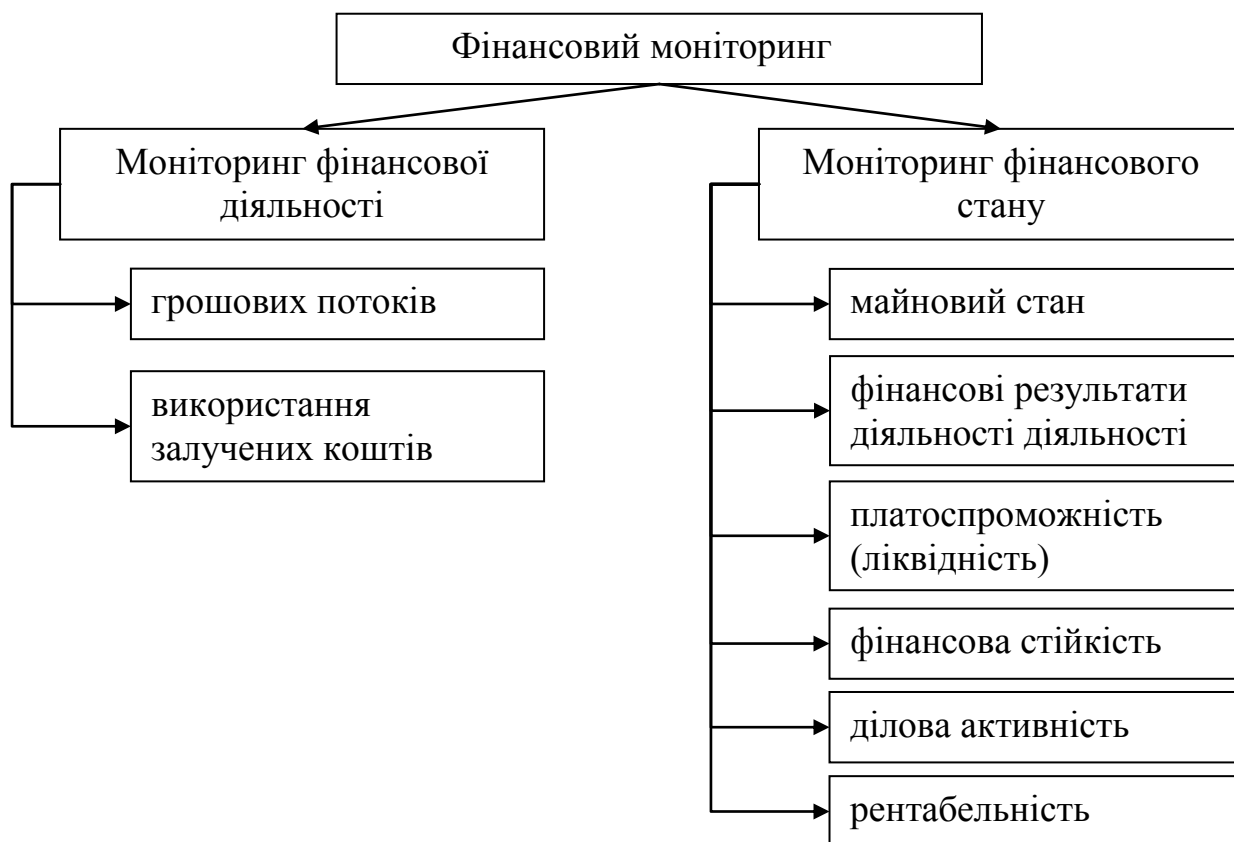

Рисунок 3.1 – Об'єкти фінансового моніторингу [51, с. 374]

Моніторинг фінансово-економічної діяльності підприємства є більш розробленою ланкою системи фінансового моніторингу. Насамперед мова йде про моніторинг грошових потоків, використання залучених коштів. Він проводиться багатьма суб'єктами господарювання і для нього, оскільки він є спостереженням за процесом, не потрібне специфічне складне методичне забезпечення – досить простого бюджетування і подальшого контролю за виконанням бюджетів.

Моніторинг фінансового стану — це частина загального аналізу господарської діяльності підприємства, який складається з двох взаємозв'язаних розділів: фінансового та управлінського аналізу, що робить його інструментом ефективного управління фінансовим станом.

Розкриття сутності системи моніторингу фінансового стану підприємства відбувається через дослідження його функцій та принципів. До основних функцій фінансового моніторингу належать:

- систематична діагностика фінансового стану підприємства;
- вимірювання рівня відхилення фактичних результатів від передбачуваних;
- спостереження за фактичними результатами фінансової діяльності та вивчення їх динаміки;
- розробка оперативних управлінських рішень з нормалізації фінансової діяльності згідно з передбачуваними показниками;
- корегування за необхідності окремих цілей та показників фінансового стану у зв'язку зі змінами зовнішнього фінансового середовища.

Оскільки система моніторингу фінансового стану підприємства є органічною частиною системи його фінансового моніторингу, то він має відповідати загальним принципам її функціонування, а саме:

- достатності інформації: в кожній окремій системі повинна використовуватися тільки відома інформація (нормативна, довідкова, прогнозна) з необхідною точністю для моделювання результатів діяльності підприємства;
- вірогідності й порівнянності інформації, що дає змогу забезпечити результати, наближені до реальних;
- наступності: кожна наступна підсистема не повинна порушувати властивостей об'єкта і критеріїв, установлених системі вищого рівня;
- комплексності: взаємозумовленості і пропорційної взаємоузгодженості розвитку системи як єдиного цілого, що забезпечує зв'язок усіх підсистем і елементів;
- імовірності помилок, що дозволяє відслідковувати помилки, що виникають у процесі оцінки або моделювання, а також у межах розробленої моделі оцінювати ризик можливої помилки та її наслідки, виробляти основні методи реагування на помилку;

— оскільки перехідний період в економіці України потребує високої оперативності й гнучкості реагування на зміни ринкових можливостей і небезпеку, що виникає [46, с.40-41].

Моніторинг фінансового стану підприємства проходить у 7 етапів: визначення мети та завдань моніторингу фінансового стану підприємства, підбір, групування звітних показників, спостереження за динамікою фінансових даних та підготовка первинної інформації, попередня обробка фінансових даних, проведення аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта, оцінка якості проведеного моніторингу, короткострокове прогнозування фінансового стану підприємства та інтерпретація отриманих результатів (рис. 3.2).

Рисунок 3.2 – Етапи проведення моніторингу фінансового стану підприємства [46]

Розглянемо більш детально роботу, яка проходить на кожному етапі моніторингу фінансового стану підприємства:

1. Визначення мети та завдань моніторингу фінансового стану підприємства.

Отже, метою проведення моніторингу фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є об'єктивна оцінка його фінансового стану та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання його фінансових ресурсів.

Для виконання поставленої цілі визначено основні завдання моніторингу фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними оборотними коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

2. Підбір та групування звітних показників за кожним видом фінансового моніторингу. Дана система ґрунтується на основі фактичних даних фінансового та управлінського обліку і являє «первинну інформаційну базу спостереження», яка використовується в процесі подальшого розрахунку окремих абсолютних, аналітичних та відносних фінансових показників, що вказують на позицію ефективності фінансової діяльності підприємства.

На цьому ж етапі відбувається спостереження за динамікою фінансових даних і підготовкою первинної інформації для проведення моніторингу фінансового стану підприємства:

— визначення до обраних факторів відповідних фінансових даних. Якщо фінансової інформації не вистачає, коло факторів звужується або відсутні показники замінюються рівноцінними за змістом задачі факторами;

— формування відповідних динамічних характеристик обраних показників з використанням наявних баз даних.

Можлива ситуація, коли необхідна для моніторингу інформація відсутня. Тоді потрібна розробка нових методів обстежень, а якщо з різних причин це неможливо, то проводяться вибіркові обстеження за іншими методиками.

3. Попередня обробка фінансових даних з метою врахування та усунення аномальних значень.

4. Проведення аналізу фінансового стану суб'єкта дослідження з метою одержання результатів щодо його поточного рівня, а також ефективності управління.

Найбільш поширеними методиками оцінки фінансового стану підприємства на предмет можливості використання у процесі моніторингу є: коефіцієнтні, комплексні, інтегральні, беззбитковий, рівноважний. У їх основу закладено різне розуміння оцінки фінансового стану: у перших двох це сукупність показників, у решті – один загальний показник. Існують також методики оцінки фінансового стану, які важко віднести до зазначених п'яти груп. Серед них – комплексна матрична методика О. Хотомлянського і методика системної оцінки М.О. Кизима та В.А. Забродського, методики дискримінантної оцінки фінансового стану, коефіцієнтні методики В.І. Терьохіна та А.Д. Шеремета і Р.С. Сайфуліна (включають розрахунок інтегрального показника фінансового стану). В основі першої з них лежить розуміння оцінки фінансового стану як сукупності показників, другої – як єдиного якісного показника, дискримінантних методик – як кількісного, а останніх з названих – “змішане”: це і сукупність показників, і один інтегральний [18, с. 139].

Виходячи з сутності моніторингу фінансового стану як спеціально організованого систематичного і безупинного спостереження за фінансовим

станом об'єкта й оперативною його оцінкою можна визначити основні вимоги до методу моніторингу фінансового стану:

- метод для забезпечення комплексності моніторингу фінансового стану має охоплювати основні аспекти оцінки фінансового стану: ділову активність, ліквідність, рентабельність, стійкість;

- кожен з аспектів має оцінюватися як окремо, так і у взаємозв'язку (наприклад, метод має передбачати використання узагальнюючого показника фінансового стану) для досягнення інтегрованості відстеження фінансового стану і наочності у висвітленні динаміки змін у ньому в часі;

- метод має давати можливість виявити причини, а не лише констатувати наявність і величину змін фінансового стану. Це виступає необхідною умовою її пристосованості для потреб оперативного управління фінансовим станом підприємства;

- метод має виявляти рівень реакції цільового показника фінансового стану на зміни факторів впливу (тобто еластичність реакції на той чи інший управлінський вплив). Ця вимога випливає з попередньої і є її логічним розвитком;

- закладені у метод причинно-наслідкові зв'язки між показниками мають відповідати таким, що об'єктивно існують у процесі функціонування підприємства, можуть бути логічно виявлені із суті цього процесу;

- дані повинні надходити оперативно, тобто швидкість та результативність аналізу.

Враховуючи широкую кількість методів оцінки фінансового стану підприємства та вимоги до них, зазначимо невідповідність отриманих результатів комплексного фінансового аналізу ПрАТ «МЗМВ «Оскар». Саме тому, методичну базу комплексного фінансового стану аналізованого господарюючого суб'єкта пропонується розширити.

5. Оцінка якості проведення моніторингу фінансового стану підприємства. На даному етапі відбувається порівняння отриманих висновків за різними методами комплексного фінансового аналізу підприємства.

6. Короткострокове прогнозування фінансового стану підприємства з метою поточного виявлення тенденцій його покращення за конкретних умов. Цей етап включає обов'язкову розробку організаційно-фінансових заходів з метою утримання та забезпечення високого рівня управління фінансовим станом господарюючого суб'єкта. Прогнозна оцінка фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» здійснюється на основі проєктованих балансу та звіту про фінансові результати, які є головними елементами прогнозованої фінансової звітності.

7. Інтерпретація одержаних результатів, тобто оцінка економічної доцільності отриманих результатів з точки зору стратегічних завдань моніторингу фінансового стану; висновки щодо оцінки фінансового стану; оцінка рівня управління фінансовим станом підприємства; визначення та впровадження управлінських рішень, щодо підвищення ефективності управління фінансовим станом господарюючого суб'єкта.

Для забезпечення ефективності функціонування системи моніторингу фінансового стану необхідне виконання наступних вимог до методики моніторингу фінансового стану підприємства:

1. Джерелом вихідної інформації має слугувати лише фінансова звітність підприємства – для досягнення порівнянності результатів періодичної та постійної оцінки фінансового стану і визначення ефективності системи моніторингу.

2. Розрахунки для підвищення оперативності отримання результатів оцінки фінансового стану мають бути достатньо простими, що передбачає наявність відповідного програмного забезпечення.

3. Результати оцінки для забезпечення їх безпосереднього використання в процесі оперативного управління без додаткової інтерпретації повинні бути наочними й зрозумілими.

Впровадження системи моніторингу фінансового стану на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» надасть керівництву досить вагомі можливості:

- 1) сприятиме виявленню на виробничому підприємстві підрозділів, діяльність яких недостатньо ефективна і потребує покращення;
- 2) надасть можливість більш ретельно контролювати діяльність окремих підрозділів, отримувати своєчасну і достовірну інформацію від керівників даних підрозділів;
- 3) надасть можливість стимулювати персонал тих підрозділів, в яких показники фінансової діяльності найвищі;
- 4) допоможе сформувати низку напрямків для покращення фінансової діяльності у тих підрозділах виробничого підприємства, які недостатньо ефективно функціонують;
- 5) сприятиме покращенню системного підходу до управління виробничим підприємством, забезпечить регулярне ведення його звітності за всіма видами діяльності [14].

3.2 Розширення методичного інструментарію проведення комплексного фінансового аналізу на основі використання математичних моделей прогнозування банкрутства діяльності підприємства

В зарубіжній практиці для проведення комплексного фінансового аналізу використовуються дискримінантні моделі оцінки настання кризових явищ на підприємстві. Суть дискримінантного аналізу полягає в тому, що за допомогою математично-статистичних методів будується функція та обчислюється інтегральний показник, на підставі якого з певною ймовірністю можна передбачити банкрутство суб'єкта господарювання [52, с. 334].

Найчастіше використовуються модель Альтмана, Спрінгейта, Тафлера і Тішоу, Ліса; серед вітчизняних: універсальна дискримінантна модель та моделі Терещенка та Матвійчука. Розглянемо їх більш детально.

Найбільш широке застосування серед дискримінантних методів отримала багатofакторна Z-модель (індекс) Альтмана. Під час побудови індексу автор дослідив 66 підприємств, половина з яких збанкрутіла в 1946-1965 рр., а половина працювала успішно, і досліджував 22 аналітичні коефіцієнти, що могли бути корисні для прогнозування можливого банкрутства. З цих показників він відібрав 5 найбільш значимих і побудував багатofакторне регресійне рівняння. Таким чином, індекс Альтмана – це функція від деяких показників, що характеризують економічний потенціал підприємства і результати його роботи за попередній період.

Для українських підприємств слід використовувати модифіковану модель, яка була створена 1983 році. Вона має наступний вигляд:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,995X_5, \quad (3.1)$$

де X_1 – (обігові активи – поточні зобов'язання) / баланс;

X_2 – чистий прибуток / загальна вартість активів;

X_3 – прибуток до виплати відсотків / загальна вартість активів;

X_4 – балансова вартість власного капіталу / позиковий капітал;

X_5 – чиста виручка / загальна вартість активів.

Розрахунки індексу Альтмана для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки наведено на рисунку 3.3.

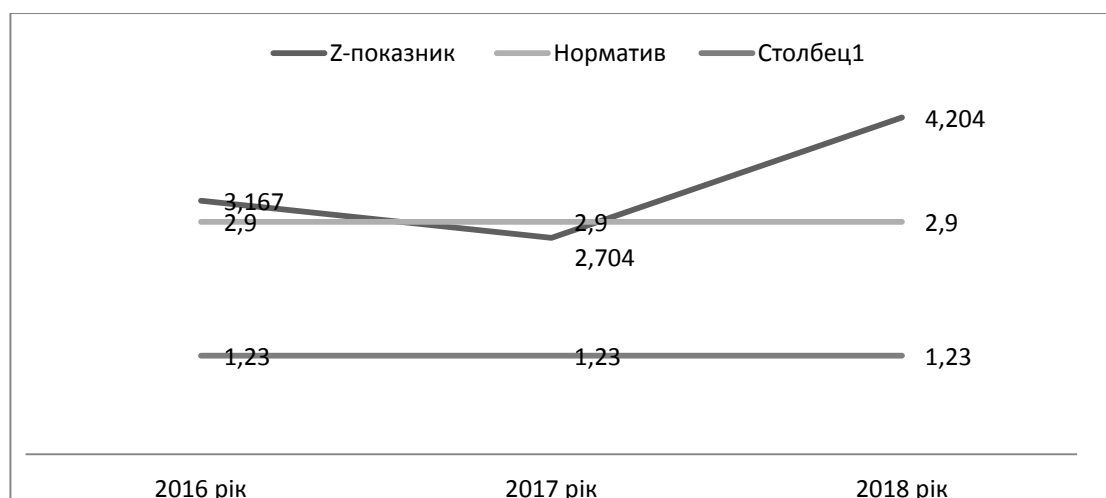

Рисунок 3.3 – Динаміка Z-показника Альтмана ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Узагальнюючий показник Z може набувати значень в межах $[-14; +22]$, при цьому підприємства, для яких $Z > 2,9$ потрапляють в число фінансово стійких, підприємства, для яких $Z < 1,23$ перебувають у загрозі настання банкрутства в найближчі 2-3 роки, а інтервал $[1,23; 2,9]$ складає зону невизначеності.

Розраховані результати свідчать про те, що ризик настання фінансових ускладнень на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за моделлю Альтмана в 2016-2018 роках не існує зовсім. Так, в 2016 та 2018 роках значення Z -показника є вищим за нормативне значення 2,9, що є свідченням абсолютно стійкого фінансового стану. Значення 2017 року – 2,704 знаходиться в проміжку, що відповідає стійкому фінансовому стану. При цьому, відмітимо схожість динаміки зміни інтегрального показника, що було проведено в попередньому розділі.

Проте, не зважаючи на значну поширеність моделі Альтмана та цілого ряду її переваг, вчені виділяють і її недоліки. Іванюта С.М. вважає, що використання моделі Альтмана навіть для західних компаній є проблематичним, адже вона побудована на основі даних 50-х років минулого століття. Тому з огляду на суттєві зміни у рівні економічного розвитку вважає за доцільне їх періодичне тестування на нових вибірках даних з метою досягнення більшої точності отриманих результатів, які слугують основою для прийняття управлінських рішень [59].

Ідеї Альтмана були продовжені Спрінгейтом, який побудував модель на підставі дослідження впливу 19 фінансових показників. Вважається, що точність за цією моделлю становить 92,5%. Загальний вигляд моделі:

$$Z = 1,03A + 3,07B + 0,66C + 0,4D, \quad (3.2)$$

де A – робочий капітал / загальна вартість активів;

B – прибуток до сплати податків та відсотків / загальна вартість капіталу;

C - прибуток до сплати податків та відсотків / поточні зобов'язання;

D – виручка / загальна вартість активів.

Якщо для підприємства критерій $Z < 0,862$, то підприємство – потенційний банкрут, якщо $Z > 2,451$, то загроза банкрутства мінімальна і підприємство являється фінансово надійним.

Розрахунки ймовірності настання кризових явищ на ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки за моделлю Спрінгейта наведено на рисунку 3.4.

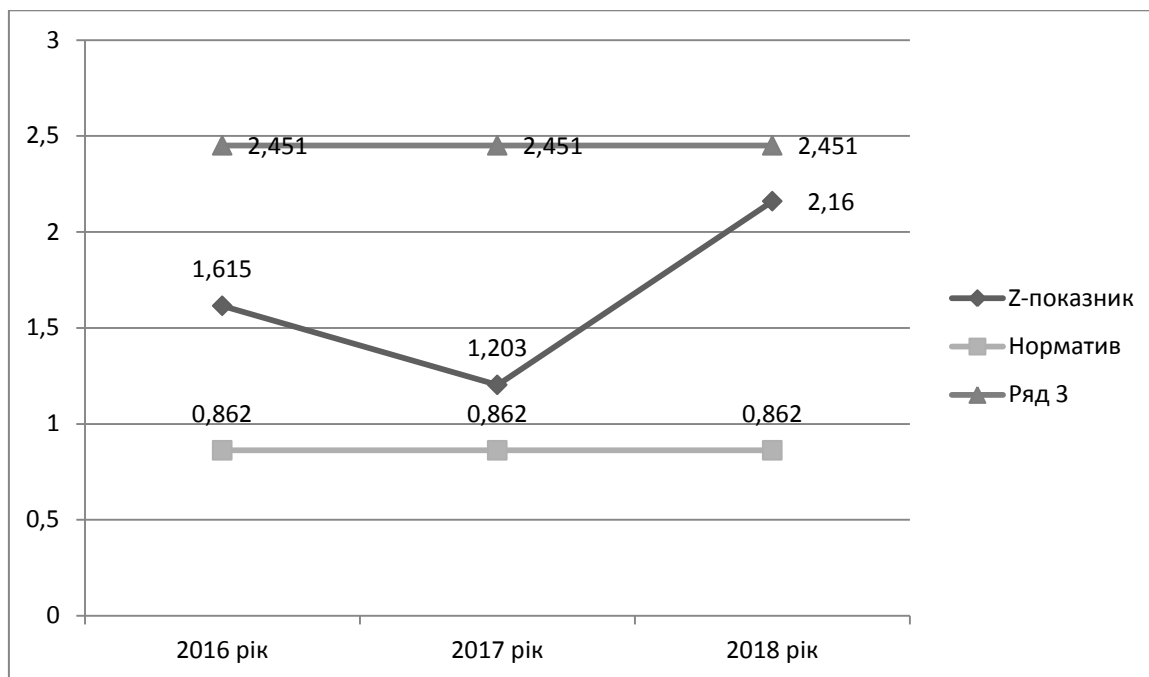

Рисунок 3.4 – Динаміка Z-показника Спрінгейта ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Розраховані значення Z-показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016-2018 роках знаходяться в межах між 0,862 та 2,451, що є свідченням стійкого фінансового стану, а ризик настання кризових ситуацій є, але незначний. При цьому найкраще значення спостерігається в 2018 році – 2,16, та наближається до максимального 2,451, що свідчить про покращення фінансово-господарської діяльності ПрАТ «МЗМВ «Оскар».

Проте наявні і недоліки в моделі Спрінгейта, основними з яких є:

- під час розрахунків не були враховані умови розвитку економіки різних країн, орієнтовано на Канаду і США;

- необхідна корекція на національну валюту, яка, своєю чергою, порушує безперервність;

— значення змінних в оригінальних моделях надані в канадських і американських доларах. Перерахунок на долари в інших країнах проблему вирішує, але зміни курсу залишають відхилення.

Модель Ліса є більш збалансованою, вона також акцентує увагу на рівень прибутковості діяльності та рентабельність активів підприємства, а також на структуру активів та джерел їх фінансування. Дискримінантна модель Ліса має наступний вигляд:

$$Z = 0,063X_1 + 0,092X_2 + 0,057X_3 + 0,001X_4, \quad (3.3)$$

де X_1 – оборотні активи/ всього активів;

X_2 – операційний прибуток/ всього активів;

X_3 – нерозподілений прибуток/ всього активів;

X_4 – власний капітал/ зобов'язання.

Основною перевагою моделі Ліса є відносна простота розрахунку, проте дана модель не пристосована до українських підприємств, оскільки розроблена для Англії. Модель Ліса створювалася з урахуванням західного розвитку.

Мінімальне значення Z-показника за моделлю Ліса 0,037. Проведемо розрахунки за цією моделлю (рисунок 3.5).

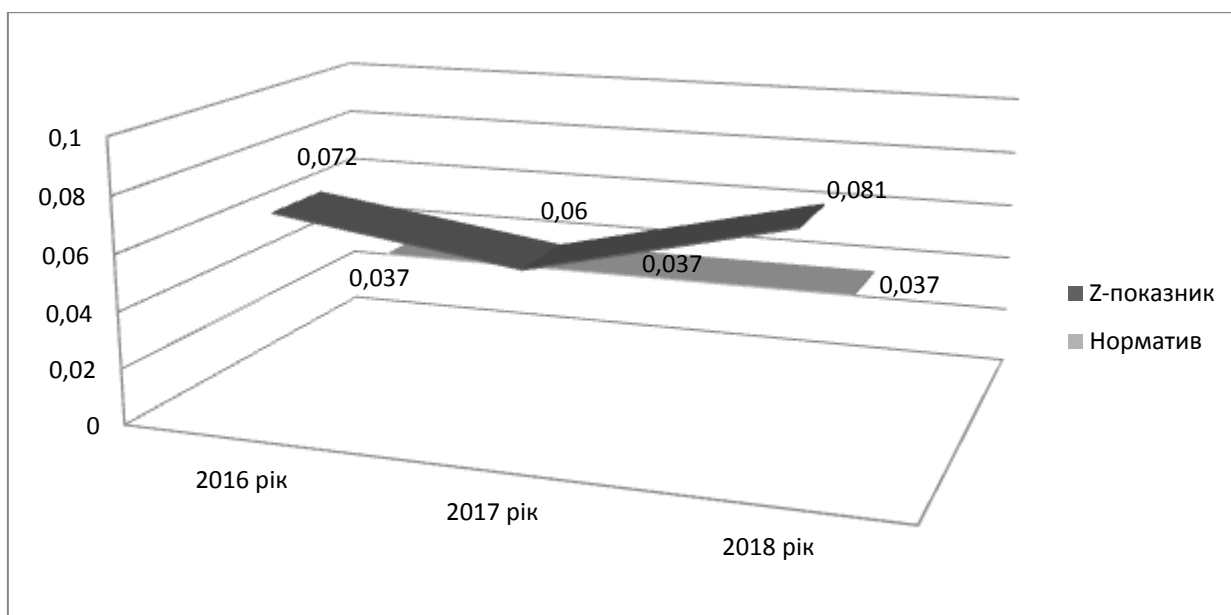

Рисунок 3.5 – Динаміка Z-показника Ліса ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Проведені розрахунки ймовірності настання банкрутства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за моделлю Ліса свідчать про наступне. Так, розраховане значення Z-показника Ліса протягом 2016-2018 років становили – 0,072, 0,060, 0,081 відповідно, що перевищує нормативно встановлене значення 0,037 та є свідченням незначної ймовірності настання кризи в цьому періоді.

Модель Альтмана, модель Спрінгейта та модель Ліса оцінюють схильність підприємства до банкрутства на основі показників ділової активності та рентабельності. У таких моделях зазначені показники домінують як за кількісним складом, так і за важливістю впливу на остаточний результат моделі. Відзначимо, що дані моделі дали однакові результати та визначили 2018 рік функціонування ПрАТ «МЗМВ «Оскар» найбільш ефективним.

У цих моделей орієнтація під час визначення банкрутства на фактори ділової активності та рентабельності не завжди виправдана. Хоча збитковість фінансово-господарської діяльності підприємства свідчить про загрозу банкрутства, однак, це не означає, що будь-яке збиткове підприємство обов'язково повинне збанкрутувати. Збитковість може бути тимчасовою, і завдяки ефективним діям керівництва підприємство може доволі швидко відновити прибутковість. З іншого боку, висока рентабельність не виключає можливості банкрутства. За наявності високої рентабельності в певний момент на підприємстві можуть бути незадовільними показники ліквідності та фінансової стійкості, що свідчить про небезпеку банкрутства [31].

Наступною дискримінантною методикою є модель R, яку запропонували вчені Іркутської державної економічної академії. Це чотирьохфакторна модель прогнозу кризового ризику, що має такий вигляд:

$$R = 0,838X_1 + X_2 + 0,054X_3 + 0,63X_4, \quad (3.4)$$

де X_1 – обігові активи / загальна вартість активів;

X_2 – чистий прибуток / власний капітал;

X_3 – чиста виручка / валюта балансу;

X_4 – чистий прибуток / сумарні витрати.

Зазначимо рекомендовані значення R-показника в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Рекомендовані значення R-показника

Значення R-показника	<0	0-0,18	0,18-0,32	0,32-0,42	>0,42
Ймовірність затримки платежів	максимальна 90-100%	висока 60-80%	середня 35-50%	низька 15-20%	мінімальна до 10%

Джерело: [31, с. 95]

Розрахуємо ймовірність настання кризових явищ на підприємстві ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. на основі дискримінантної R-моделі (рисунок 3.6):

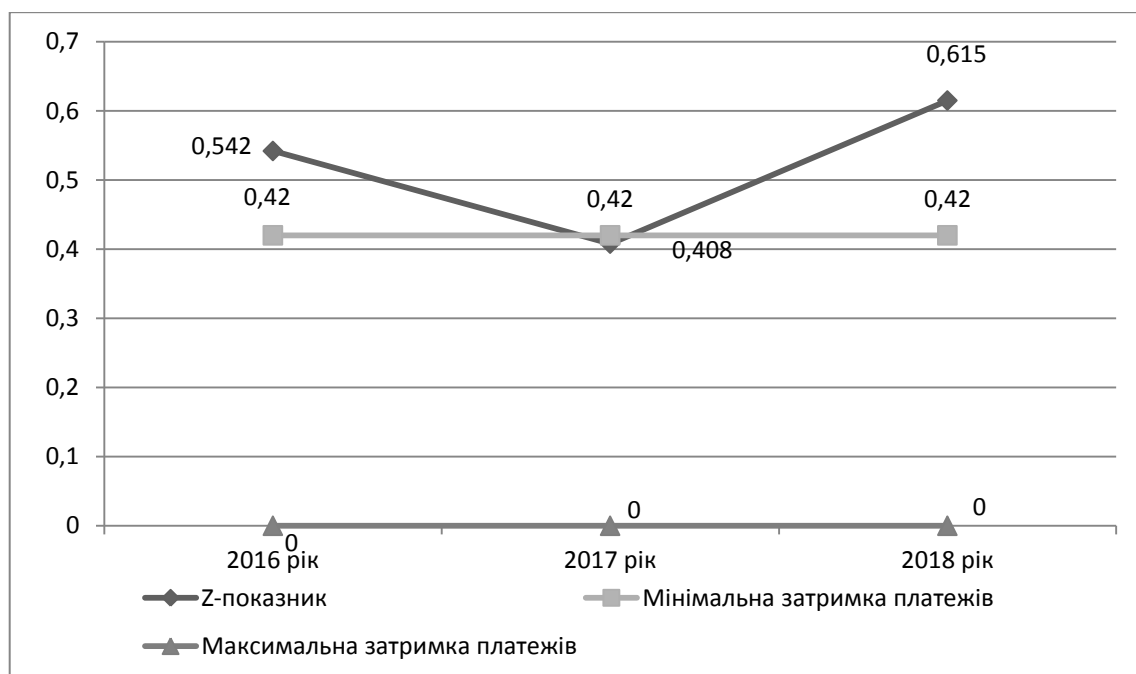

Рисунок 3.6 – Динаміка R-показника ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Розрахунок R-показника показав, що ймовірність затримки платежів у підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016 та 2018 роках є мінімальною. Так, отримані значення 0,542, 0,615 відповідають мінімальній ймовірності настання кризових явищ. Значення 2017 року - 0,408 є нижчим за норматив 0,42, що свідчить про можливі кризові ситуації на підприємстві.

Досить поширеною в Україні є діагностика банкрутства підприємства за моделлю О. Терещенка. Дана модель існує у двох варіантах. Перший – це універсальна модель, що включає 6 показників і побудована на основі даних 850 підприємств різних галузей. Друга модель містить 10 показників і враховує диференціацію підприємств за галузями [53].

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \quad (3.5)$$

де X_1 – Cash-flow / зобов'язання;

X_2 – валюта балансу / зобов'язання;

X_3 – чистий прибуток / валюта балансу;

X_4 – чистий прибуток / виручка;

X_5 – виробничі запаси / виручка;

X_6 – виручка від реалізації / валюта балансу.

Отримані результати після обрахунків можна інтерпретувати так:

— $Z > 2$ – підприємство вважається фінансово стійким, йому не загрожують ускладнення;

— $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, але за умови переходу на антикризове управління фінансова криза йому не загрожує;

— $0 < Z < 1$ – підприємству загрожують кризові явища, якщо воно не здійснить санаційних заходів;

— $Z < 0$ – підприємство є напівбанкрутом.

Динаміка Z -показника за моделлю Терещенка для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» наведена на рисунку 3.7.

Проведені розрахунки Z -показника Терещенка для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 визначили наступне. Так, найкраще значення Z -показника спостерігається в 2016 році 3,886, що є свідченням найефективнішого функціонування господарюючого суб'єкта. В 2017 році значення даного показника зменшилось на 2,256 та становило – 1,630, що відповідає порушеній фінансовій стійкості, але за умови переходу на антикризове управління фінансова криза йому не загрожує. В 2018 році у ПрАТ

«МЗМВ «Оскар» Z-показника Терещенка становив 2,451, що є свідченням стійкого фінансового положення. При цьому відмітимо, невідповідність тенденції з тенденціями раніше проведеного комплексного фінансового аналізу та розрахованих попередньо дискримінантних моделей, що відбулось в результаті зниження грошового потоку господарюючого суб'єкта протягом 2016-2018 років.

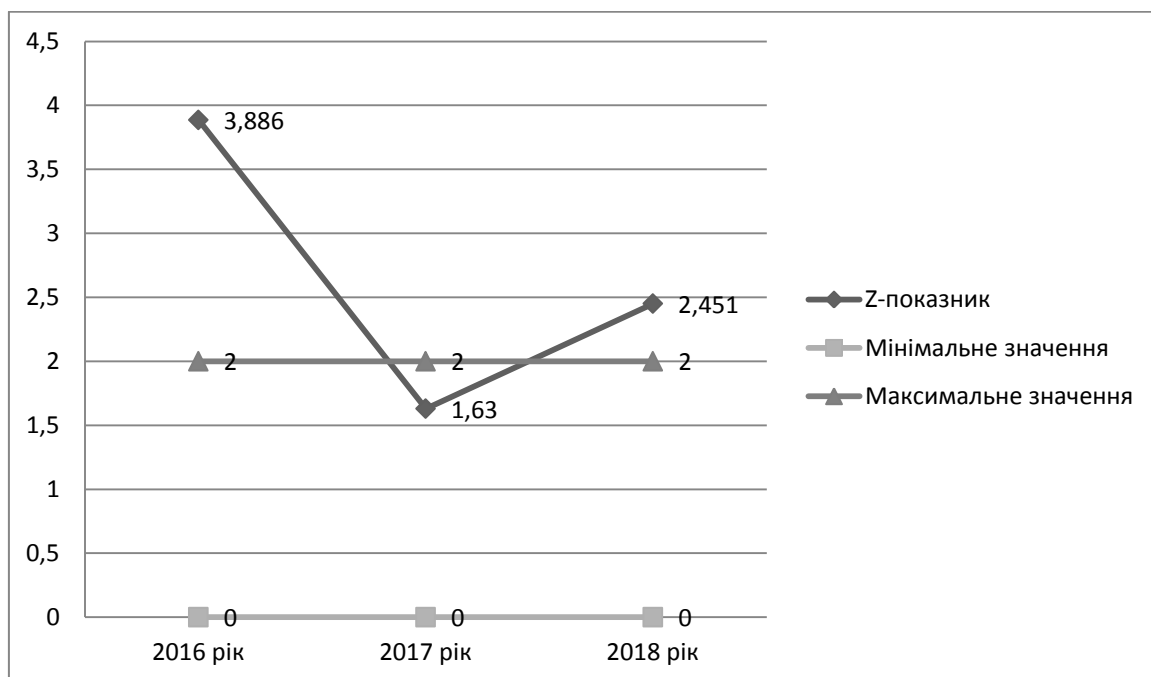

Рисунок 3.7 – Динаміка Z-показника Терещенка ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Суттєвим недоліком цієї моделі є те, що дана модель не враховує галузевих особливостей розвитку підприємств. Ідеться про суто теоретичний характер підходів до прогнозування банкрутства. Таким чином, чим універсальнішою є модель, тим менший її рівень точності. Практика вимагає впровадження методологічних підходів, які є не стільки універсальними і простими, скільки ефективними [52].

На даний час, однією з найоптимальніших для українських підприємств вважається модель Матвійчука А. В. У результаті проведеного дослідження науковцем до моделі було відібрано множину вхідних факторів, які охоплюють всі основні групи фінансово-економічних показників діяльності підприємств,

мають високу здатність до передбачення банкрутства та позбавлені мультиколінеарності, що дозволяє забезпечити стійку та надійну роботу розробленої дискримінантної моделі. У результаті отримано модель оцінки аксіологічної (суб'єктивної) ймовірності банкрутства українських підприємств у вигляді дискримінантної функції на основі такого набору пояснюючих змінних:

$$Z = 0,033 \cdot X_1 + 0,268 \cdot X_2 + 0,045 \cdot X_3 - 0,018 \cdot X_4 - 0,004 \cdot X_5 - 0,015 \cdot X_6 + 0,702 \cdot X_7, \quad (3.6)$$

де пояснюючі змінні X_i , та правила їх розрахунку наведені у табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Показники оцінки фінансового стану підприємства за моделлю Матвійчука А. В. [36, с. 77]

Позначка	Коефіцієнт	Розрахунок
X_1	мобільності активів	Оборотні активи / Необоротні активи
X_2	оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації / Поточні зобов'язання
X_3	оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації / Власний капітал
X_4	окупності активів	Баланс / Чистий дохід від реалізації
X_5	забезпеченості власними оборотними засобами	(Оборотні активи — Поточні зобов'язання) / Оборотної активи
X_6	концентрації залученого капіталу	(Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання) / Баланс
X_7	покриття боргів власним капіталом	Власний капітал / (Забезпечення наступних витрат і платежів + Довгострокові зобов'язання + Поточні зобов'язання)

Якщо при оцінюванні фінансового стану підприємства із застосуванням моделі (1) отримуємо значення Z більше за 1,104, то це свідчить про задовільний фінансовий стан та, відповідно, низьку ймовірність банкрутства. І чим вище значення Z , тим стійкіше становище компанії. Якщо значення Z для підприємства виявиться меншим за 1,104, то виникає загроза фінансової кризи.

Із зменшенням показника Z збільшується можливість банкрутства аналізованого підприємства [36, с. 77].

Динаміка Z -показника за моделлю Матвійчука для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» наведена на рисунку 3.8.

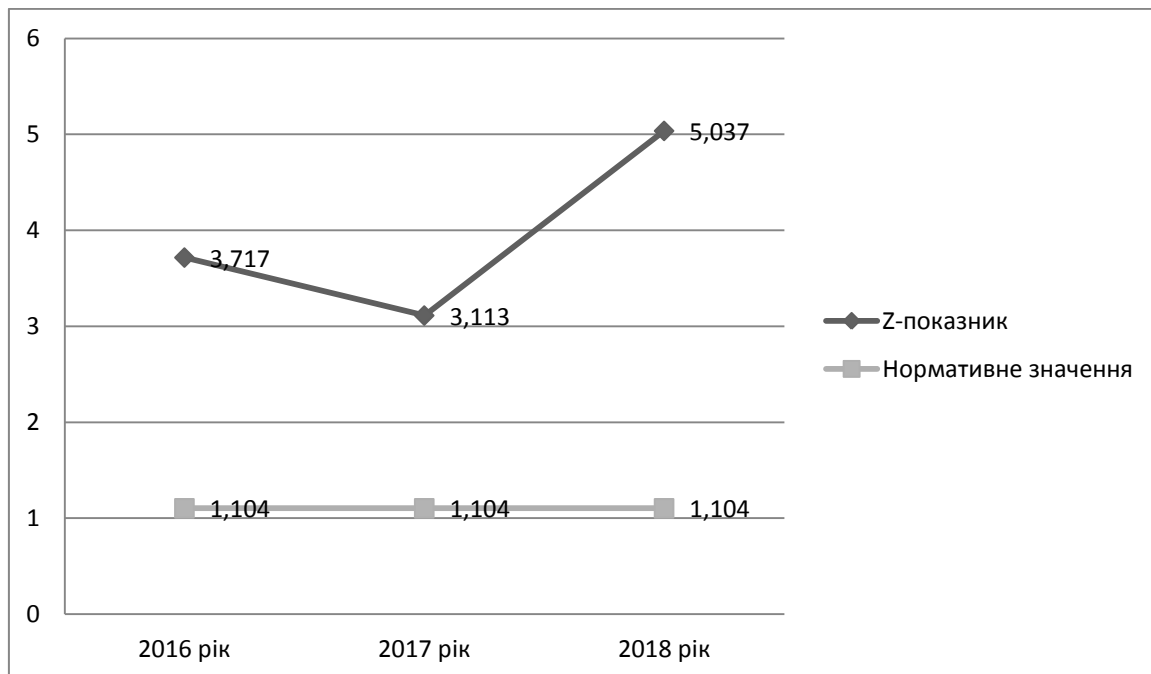

Рисунок 3.8 – Динаміка Z -показника Матвійчука ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр.

Проведені розрахунки Z -показника Матвійчука для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 рр. свідчать про задовільний фінансовий стан та низьку ймовірність настання кризових явищ на підприємстві. Так, в 2017 році даний показник зменшився на 0,604 та становив – 3,133, а в 2018 році проти 2017 року відбулось його збільшення до 5,037.

Відзначимо, що проведене розширення методів комплексного фінансового аналізу підприємства на основі дискримінантного аналізу однозначно визначило загальний фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016-2018 роках як стійкий, а ризик настання кризових явищ – мінімальний. Отримані результати всіх дискримінантних моделей, окрім моделі Терещенка, повністю співпали з проведеним раніше комплексним фінансовим аналізом, відповідно до якого найкращим роком функціонування господарюючого

суб'єкта виявився 2018 рік, а найгіршим – 2017 рік. Найбільш вдалою моделлю прогнозування банкрутства є модель Матвійчука, що розроблена досить нещодавно, включає показники, які повністю характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта та повністю підходить для оцінки настання кризових явищ для вітчизняних підприємств.

3.3 Короткострокове прогнозування фінансового стану ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як елемент системи моніторингу підприємства

Запропонована система моніторингу фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» як один з етапів пропонує проводити короткострокове прогнозування фінансового стану господарюючого суб'єкта з метою виявлення можливих змін та швидке реагування на них. Саме тому, нами пропонується розрахувати прогнозний Z-показника Матвійчука для виявлення тенденцій його зміни та визначені ефективності впроваджених заходів.

Визначення майбутнього значення показників фінансової звітності дає можливість окреслити прогнозний простір, який заповнюється шляхом деталізації попередньо визначених параметрів. У цьому контексті важливе значення має складання проектованої фінансової звітності, оскільки на її основі можна оцінити очікувані фінансові результати й обґрунтувати потреби й фінансуванні бізнесу на майбутні періоди [25, с. 138].

Початковим етапом розрахунку Z-показника Матвійчука ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 2019 рік є складання прогнозного балансу та звіту про фінансові результати, що стане основою для подальших розрахунків дискримінантного показника.

Проектування фінансової звітності пропонується здійснити з використанням методу відсотку від продажу оскільки припускається, що при максимальному використанні наявних ресурсів (активів) разом із зростанням

обсягів реалізації має пропорційно зростати низка статей балансу. Подібне припущення має раціональну основу, тому що для забезпечення більших обсягів виробництва потрібні нові основні фонди; для забезпечення реалізації більшої кількості товарів необхідно збільшувати товарні запаси і т.п. З іншого боку, зміна статей балансу у грошовому вимірнику далеко не завжди відбувається пропорційно зміні обсягів реалізації. Тому метод процента від продажу може бути придатним лише для складання «чорнового» варіанта проектного балансу.

Першим етапом є прогнозування такого показника як дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Ця операція є ключовою і, певною мірою, визначальною для підготовки проєктованих фінансових звітів. Прогноз обсягу реалізації є відправною точкою для розрахунку показників звіту про фінансові результати та балансу. Це обумовлено тим, що вся діяльність тепер базується на прогнозі збуту і попиту споживачів: обсяг збуту в попередньому періоді, кон'юктура ринку, характер конкуренції тощо [35].

Побудуємо прогнозований звіт про фінансові результати ПрАТ «МЗМВ «Оскар», на основі якого здійснимо прогноз його рентабельності в майбутньому періоді. При цьому врахуємо наступні припущення:

1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) акціонерне товариство планує збільшити мінімум на 24%. Таке припущення визначене шляхом аналізу тенденції зміни вартості виручки протягом 2016-2018 років, яка в 2016 році становила – 1,12, в 2017 році – 1,15, в 2018 році – 1,43. Таким чином середнє арифметичне значення зміни чистого доходу протягом аналізованого періоду становить – 1,24. При цьому, відзначимо, що ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2019 році планує продовжити розширення діяльності на Європейському ринку, через відповідність європейській якості та впровадженні нового обладнання й передових технологій.

2. Суму витрат, які включені до собівартості реалізованої продукції, у розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації підприємство має можливість

знизити у наступному році на 0,06 грн. за рахунок зменшення інших операційних витрат.

3. Адміністративні витрати, інші операційні доходи та витрати, а також інші фінансові доходи, інші доходи, фінансові витрати та інші витрати підприємство залишить на рівні 2018 року.

Прогнозований звіт про фінансові результати ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 2019 рік надано в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Прогнозований звіт про фінансові результати ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 2019 рік, тис. грн.

Статті	2018 рік	Прогноз	2019 рік
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1215815	1,24	1507610,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	1076274	знизити на 6 коп	1244123,12
Валовий прибуток:	139541		173030,84
Інші операційні доходи	20665		20665
Адміністративні витрати	35609		35609
Витрати на збут	22915		22915
Інші операційні витрати	22613		22613
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	79069		112558,84
збиток			
Інші фінансові доходи	66		66
Інші доходи	112		112
Фінансові витрати			
Інші витрати	418		418
Фінансові результат до оподаткування:			
прибуток	78829		112252,84
збиток			
Витрати (дохід) з податку на прибуток	14694		20924,32
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	64135		91328,52
збиток			

За нашими розрахунками ПрАТ «МЗМВ «Оскар» під впливом прийнятих заходів має можливість у прогнозованому році значно покращити прибутковість своєї діяльності. Так, чистий фінансовий результат підприємства в 2019 році має можливість збільшитись на 27193,52 грн. і становить 91328,52

грн. Однак, прогноз, який був зроблений вище, тільки перша частина сукупного процесу прогнозування.

Для складання прогнозованого балансу потрібно згрупувати статті балансу, а саме визначити автоматично утворені і регульовані статті і розрахувати їхні прогнозовані значення. До автоматично утворених статей балансу відносять: необоротні активи, оборотні активи та поточні зобов'язання і забезпечення. Всі інші статті балансу є регульованими.

Побудова проектного балансу основана на урахуванні принципу подвійного відображення господарських операцій в обліку [32]. У загальному вигляді балансове рівняння можна представити наступним чином:

$$\sum \text{Активів} = \sum \text{Пасивів}$$

При збільшенні обсягу реалізації ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2019 році на 24% пропорційно повинні зрости автоматично утворенні статті балансу (таблиця 3.4). Розглянемо етапи прогнозування фінансової звітності досліджуваного акціонерного товариства більш детально:

1. Збільшення автоматично утворених статей балансу та нерозподіленого прибутку. В результаті збільшення активів та поточних зобов'язань підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 1,24, а нерозподілений прибуток на раніше визначену прогнозну вартість прибутку – виявлено, що активи перевищують пасиви на 12728,60 тис. грн. Ця сума визначає загальні фінансові потреби господарюючого суб'єкта станом на кінець 2019 року.

2. Урівняння активів і пасивів балансу ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на суму додатково необхідних фондів. Збільшення пасивів підприємства відбулось за рахунок збільшення короткострокові кредити банків ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 12728,6 тис. грн. Хоча проектований баланс і має завершений вигляд, процес його складання і аналізу ще не закінчено, тому прогнозовані значення статей балансу потребують уточнення на основі використання інформації поточного обліку, аналітичних досліджень.

Таблиця 3.4 – Прогнозний баланс підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар»
на 2019 рік

Статті	На 2018 рік	Прогноз	На 2019 рік				
			1-й прогноз	ДНФ	2-й прогноз	Додаткові умови	Остаточний прогноз
1	2	3	4	5	6	7	8
Актив							
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	14170	1,24	17570,8		17570,8		17570,8
Незавершені капітальні інвестиції	15848	1,24	19651,52		19651,52	0,8	15721,22
Основні засоби	301292	1,24	373602,08		373602,08	0,95	354922
Довгострокові фінансові інвестиції	500	1,24	620		620		620
Відстрочені податкові активи	12223	1,24	15156,52		15156,52		15156,52
Інші необоротні активи	852	1,24	1056,48		1056,48		1056,48
Усього за розділом I	344885		427657,4		427657,4		388705,8
II. Оборотні активи							
Запаси	127659	1,24	158297,16		158297,16	0,75	118722,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	157	1,24	194,68		194,68		194,68
Дебіторська заборгованість за розрахунками	12841	1,24	15922,84		15922,84	збільшити на 20 днів	79461
Інша поточна дебіторська заборгованість	276	1,24	342,24		342,24		342,24
Гроші та їх еквіваленти	34575	1,24	42873		42873	2259,2	45132,2
Витрати майбутніх періодів	12721	1,24	15774,04		15774,04		15774,04
Інші оборотні активи	2740	1,24	3397,6		3397,6		3397,6
Усього за розділом II	190969		236801,56		236801,56		263024,6
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	0		0				
Баланс	535854		667856,56		667856,56		655128

Продовження таблиці 3.4

1	2	3	4	5	6	7	8
Пасив							
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	8800		8800		8800		8800
Капітал у дооцінках	814		814		814		814
Додатковий капітал	654		654		654		654
Резервний капітал	1320		1320		1320		1320
Нерозподілений прибуток	393690	91328,52	485018,52		485018,52	-12728,6	472289,9
Усього за розділом I	405278		495792,52		495792,52		495792,5
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	10745		10745		10745		10745
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Короткострокові кредити банків	0		0	12728,6	12728,6	-	0
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	31525	1,24	39091		39091		39091
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	64090	1,24	79471,6		79471,6		79471,6
Поточні забезпечення	22869	1,24	28357,56		28357,56		28357,56
Інші поточні зобов'язання	1347	1,24	1670,28		1670,28		1670,28
Усього за розділом III	119831		148590,44		161319,04		148590,44
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	0		0				
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	0		0		0		0
Баланс	535854		655127,96		667856,56		655128
ДНФ			-12728,60				

3. Регульоване прогнозування статей балансу (додаткові умови). Враховуючи, що потрібні управлінські рішення можуть суттєво впливати на фінансовий стан підприємства, доцільно при складанні прогнозованого балансу його статті розглядати як регульовані, а не автоматично утворені. Більшість первинних прогнозів, підготовлених з допомогою методу відсотку від продажу,

підлягають додатковому уточненню. Це стосується насамперед, необоротних і оборотних активів, оскільки їх надмірне нарощення з фінансової точки зору є не вигідним для підприємства.

Додатковими умовами прогнозування балансу підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» є наступні:

- зниження вартості капітальних фінансових інвестицій на 20% в 2019 році, що становить – 15721,22 тис. грн.;
- зменшення вартості основних засобів на 5% шляхом списання застарілого обладнання і заміни його на нові лінії для розливу води;
- зниження вартості запасів на 25% за рахунок розширення мережі збуту, що на кінець року становить – 118722,9 тис. грн.;
- уповільнення погашення дебіторської заборгованості за розрахунками планується на 20 днів. Середній термін погашення коштів дебіторами в 2019 року становив 3,85 дня. Відповідно дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги в прогнозному 2019 році становитиме: 79461 тис. грн.;
- збільшення найбільш ліквідних активів на суму 2259,2 тис. грн., що в 2019 році становитиме 45132,2 тис. грн.
- відсутність короткострокових кредитів банків, тобто зниження їх вартості на 12728,6 тис. грн. за рахунок використання нерозподіленого прибутку;

Таким чином, ми отримали прогнозний звіт про фінансові результати та баланс ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на 2019 рік. Саме тому, наступним етапом короткострокового прогнозування фінансового стану досліджуваного підприємства є розрахунок Z-показника Матвійчука на основі раніше наведеної формули 3.6 та визначених в таблиці 3.2 оціночних показників.

Результати проведених розрахунків Z-показника Матвійчука ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2018 роки та прогнозного 2019 року наведено на рисунку 3.9.

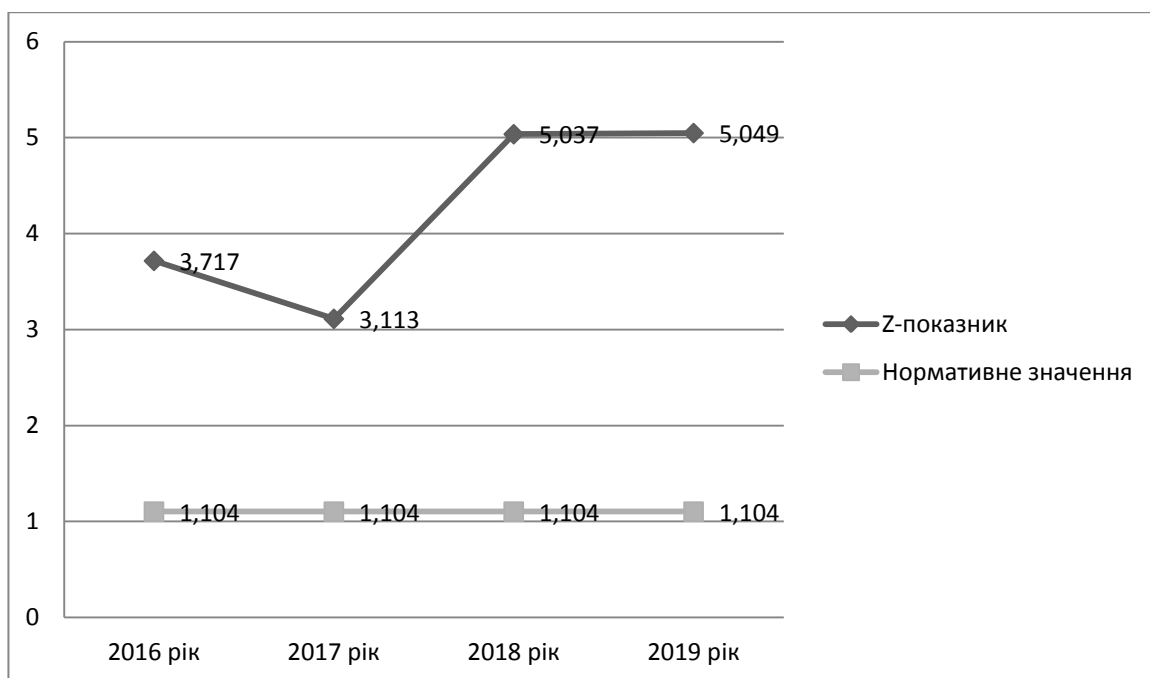

Рисунок 3.9 – Динаміка Z-показника Матвійчука ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за 2016-2019 рр.

Проведений розрахунок Z-показника Матвійчука для ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на прогнозний 2019 рік визначив його значення – 5,049, що є більшим за значення 2018 року на 0,012, що свідчать про стійкий фінансовий стан та низьку ймовірність настання кризових явищ на підприємстві. Тенденція до збільшення Z-показника Матвійчука дає право констатувати покращення фінансового стану та ефективність запроваджених заходів під час прогнозування фінансової звітності господарюючого суб'єкта.

Висновки за розділом 3

Впроваджено систему моніторингу фінансового стану на ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар», метою якого є об'єктивна оцінка його фінансового стану та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання його

фінансових ресурсів. Моніторинг фінансового стану підприємства проходить у 7 етапів: визначення мети та завдань моніторингу фінансового стану підприємства, підбір, групування звітних показників, спостереження за динамікою фінансових даних та підготовка первинної інформації, попередня обробка фінансових даних, проведення аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта, оцінка якості проведеного моніторингу, короткострокове прогнозування фінансового стану підприємства та інтерпретація отриманих результатів.

Доведено необхідність використання методів дискримінантного аналізу в системі моніторингу фінансового стану підприємства. Проведені розрахунки дискримінантних моделей Альтмана, Спрінгейта, Тафлера і Тішоу, Ліса, універсальної дискримінантної моделі, Терещенка та Матвійчука однозначно визначило загальний фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016-2018 роках як стійкий, а ризик настання кризових явищ – мінімальний. Результати всіх дискримінантних моделей, окрім моделі Терещенка, повністю співпали з проведеним раніше комплексним фінансовим аналізом, відповідно до якого найкращим роком функціонування господарюючого суб'єкта виявився 2018 рік, а найгіршим – 2017 рік. Найбільш вдалою моделлю прогнозування банкрутства є модель Матвійчука, яка є новим здобутком економічної науки, включає показники, які повністю характеризують фінансовий стан господарюючого суб'єкта та повністю підходить для оцінки настання кризових явищ для вітчизняних підприємств.

На основі впровадженого моніторингу фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» побудовано прогнозну фінансову звітність, основним припущенням складання якої стало продовження розширення діяльності господарюючого суб'єкта на Європейські ринки. Таким чином, при збільшенні доходу від реалізації продукції досліджуваного товариства на 24% підприємство може отримати на 42% більше прибутку, що може бути спрямованим на подальше розширення діяльності, оновлення обладнання, маркетингову діяльність та ін. Проведені розрахунки Z-показника

Матвійчука в прогнозному 2019 році визначили стійкий фінансовий стан та низьку ймовірність настання кризових явищ на підприємстві, а його тенденція до збільшення дає право констатувати покращення фінансового стану та ефективність запроваджених заходів під час прогнозування фінансової звітності господарюючого суб'єкта.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі вирішено важливе науково практичне завдання, що полягає у вдосконаленні комплексного аналізу фінансового стану підприємства.

На підставі отриманих у роботі результатів можна зробити наступні висновки.

1. На основі дослідження праць вітчизняних і зарубіжних науковців знайдено уточнення поняття «фінансовий стан підприємства» під яким слід розуміти – комплексну характеристику діяльності підприємства станом на певну дату, що відображає ступінь забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами, ефективну їх структуру, раціональність розміщення, а також забезпеченість власним оборотним капіталом для здійснення ефективної господарської діяльності та з метою забезпечення високих конкурентних позицій на ринку в перспективі.

2. Проведено дослідження категорії комплексний аналіз фінансового стану підприємства, під яким слід розуміти процес отримання всебічної характеристики фінансового стану підприємства у галузі його фінансового забезпечення із застосуванням різного методичного інструментарію, результат якого представлено у вигляді єдиного об'єднаного інтегрального, бального чи рейтингового показника.

3. Розглянуто функціонально-організаційну структуру комплексного фінансового аналізу, основними елементами якої є: мета проведення, завдання, об'єкт аналізу, суб'єкти аналізу, методи проведення. Відповідно до цього, мета проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є у достатньо короткі строки провести розрахунки на основі обраного методичного інструментарію комплексного фінансового аналізу операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства – об'єкта дослідження, ідентифікувати фактичні результати та обґрунтувати прогнозний тренд розвитку фінансового стану суб'єкта господарювання у коротко- або

довгостроковому періодах. Основним завданням комплексного фінансового аналізу є – отримання характеристики фінансового стану підприємства на основі визначення єдиного інтегрального, рейтингового чи бального показника, для обґрунтування та прийняття управлінських фінансових рішень.

4. Наведено процедуру організації та проведення комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства, яка складається з наступних етапів: постановка цільової функції, формування та реалізація первинної обробки вхідної фінансової інформації, аналіз фінансового стану підприємства методами розрахунку абсолютних показників та фінансових коефіцієнтів, проведення комплексного фінансового аналізу підприємства, інтерпретація результатів проведених фінансових аналізів підприємства, а також розробка сценаріїв формування, підтримки та розвитку економічного потенціалу підприємства.

5. Проведене дослідження характеристики основних методів комплексної оцінки фінансового стану підприємства стало основою для окреслення двох основних напрямів комплексного фінансового аналізу виробничого підприємства. Так, першим напрямом проведення комплексного фінансового аналізу виробничого підприємства є дослідження на основі абсолютних та часткових фінансових показників таких напрямів як фінансова стійкість, платоспроможність, ліквідність, рентабельність, ділова активність та майновий стан. Наступним напрямом комплексного аналізу фінансового стану виробничого підприємства є використання методів ранжування та розрахунку інтегрального показника, який всебічно оцінює господарюючий суб'єкт та дає можливість підтвердити результати проведеного попередньо аналізу, а саме: метод сум, метод рангів, матричний метод, метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підприємства.

6. Проведений фінансово-економічний аналіз виявив, що підприємство ПрАТ «МЗМВ «Оскар» протягом 2016-2018 років знаходиться в стійкому фінансовому стані. Так, в останні роки підприємство характеризується прибутковою діяльністю, достатністю власного капіталу та незалежністю від

позикових джерел фінансування, достатністю оборотного капіталу, ефективним використання фінансових ресурсів, про що свідчить покращення всіх розрахованих показників.

7. Проведений аналіз діяльності підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» на основі розрахунку абсолютних та часткових показників за 2016-2018 роки виявив: ефективне використання основних засобів, свідченням чого стало збільшення фондівддачі, продуктивності праці, а також першого та другого інтегральних показників ефективності використання основних засобів; ефективне використання оборотних активів, свідченням чого є прискорення оборотності оборотних активів загалом, так і окремих його складових; ефективну структуру капіталу та незалежність від позикових джерел фінансування, свідченням чого є частка власного капіталу в валюті балансу більше ніж 70% протягом аналізованого періоду; недостатній рівень власного оборотного капіталу, що призвело до зниження рівня фінансової стійкості підприємства, а саме нестачу джерел фінансування; фінансово стійке положення, свідченням чого стали розрахунки часткових показників фінансової стійкості; високий рівень ділової активності; підвищення ліквідності господарюючого суб'єкта; зниження рівня рентабельності.

8. Проведена комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання методів ранжування виявила тотожність всіх чотирьох методів проведення оцінки. Так, результатом проведеного фінансового аналізу за методом рангів стало визначення єдиного бального показника за кожним із аналізованих років, що визначило 2018 рік, як рік найефективнішого функціонування ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» із значенням 27 балів. Результатами проведеного комплексного фінансового аналізу досліджуваного товариства за методом сум стало визначення єдиного показника, що є сумою значень визначених одно напрямлених показників оцінки. Так, найбільше значення 31,43, що відноситься до 2018 року, визначило найліпше функціонування діяльності ПрАТ. Розраховані рейтингові показники ПрАТ «МЗМВ «Оскар» за матричним методом підтвердили раніше отримані

результати та визначили 2018 рік зі значенням 0,592, що наближається до еталонного 0 – є найкращим серед проміжку 2016-2018 роки. Останній метод комплексного фінансового аналізу – метод розрахунку інтегрованого показника фінансового стану підтверджує розрахунки на основі розрахованого значення 2018 року – 0,828, що є найбільшим та наближається до еталонного 1.

9. Покращення фінансового стану підприємства ПрАТ «МЗМВ «Оскар» пропонується здійснити на основі впровадження системи моніторингу фінансового стану, метою якого є об'єктивна оцінка його фінансового стану та виявлення на цій основі потенційних можливостей підвищення ефективності формування й використання його фінансових ресурсів. Моніторинг фінансового стану підприємства проходить у 7 етапів: визначення мети та завдань моніторингу фінансового стану підприємства, підбір, групування звітних показників, спостереження за динамікою фінансових даних та підготовка первинної інформації, попередня обробка фінансових даних, проведення аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта, оцінка якості проведеного моніторингу, короткострокове прогнозування фінансового стану підприємства та інтерпретація отриманих результатів.

10. Доведено необхідність використання методів дискримінантного аналізу в системі моніторингу фінансового стану підприємства. Проведені розрахунки дискримінантних моделей Альтмана, Спрінгейта, Тафлера і Тішоу, Ліса, універсальної дискримінантної моделі, Терещенка та Матвійчука однозначно визначило загальний фінансовий стан ПрАТ «МЗМВ «Оскар» в 2016-2018 роках як стійкий, а ризик настання кризових явищ – мінімальний. Результати всіх дискримінантних моделей, окрім моделі Терещенка, повністю співпали з проведеним раніше комплексним фінансовим аналізом, відповідно до якого найкращим роком функціонування господарюючого суб'єкта виявився 2018 рік, а найгіршим – 2017 рік. Найбільш вдалою моделлю прогнозування банкрутства є модель Матвійчука, яка є новим здобутком економічної науки, включає показники, які повністю характеризують фінансовий стан

господарюючого суб'єкта та повністю підходить для оцінки настання кризових явищ для вітчизняних підприємств.

11. На основі впровадженого моніторингу фінансового стану ПрАТ «Моршинський завод мінеральних вод «Оскар» побудовано прогнозну фінансову звітність, основним припущенням складання якої стало продовження розширення діяльності господарюючого суб'єкта на Європейські ринки. Таким чином, при збільшенні доходу від реалізації продукції досліджуваного товариства на 24% підприємство може отримати на 42% більше прибутку, що може бути спрямованим на подальше розширення діяльності, оновлення обладнання, маркетингову діяльність та ін. Проведені розрахунки Z-показника Матвійчука в прогнозному 2019 році визначили стійкий фінансовий стан та низьку ймовірність настання кризових явищ на підприємстві, а його тенденція до збільшення дає право констатувати покращення фінансового стану та ефективність запроваджених заходів під час прогнозування фінансової звітності господарюючого суб'єкта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андреева Г. І. Система формування економічних показників як база аналізу господарської діяльності підприємства / Г. І. Андреева // Ефективна економіка. – 2014. – № 3. – Режим доступу до ресурсу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_3_62
2. Баканов М. И. Теория экономического анализа: [учебник] / М. И. Баканов, М. В. Мельник, А. Д. Шеремет — М. : Финансы и статистика, 2007. — 536 с.
3. Балабаш О. С. Фінансова стійкість підприємства: її сутність та фактори [Електронний ресурс] / О. С. Балабаш, М. О. Ніколаєнко. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1854>
4. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Т. В. Безбородова // Економіка. Управління. Інновації. - 2014. - № 1. - Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2014_1_9
5. Бень Т. Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємства / Т. Г. Бень, С. Б. Довбня // Фінанси України. — 2002. — №6. — С. 53–60.
6. Беялов Т. Е. Внутрішній моніторинг як інструмент управління фінансово-економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / Т. Е. Беялов, В. О. Чуж— Режим доступу до ресурсу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/14489659534903.pdf>
7. Білик М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств / М. Д. Білик // Фінанси України, 2005. — №3. — С. 117-128.
8. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – 2-е изд, перераб. и доп. – К: Эльга: Ника-Центр, 2004. – Т. 1. – 592 с.
9. Бурковська А. В. Комплексний підхід до оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Бурковська, О. Ю. Соловійов. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.2/073.pdf>

10. Верланов О. Ю. Оцінка фінансового стану підприємств: питання методології та методики: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.01.08 / О. Ю. Верланов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ard/2008/08voypmm.zip>.

11. Волощук Н. Ю. Формування комплексного фінансового аналізу та діагностики діяльності підприємства / Н. Ю. Волощук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2017. - Вип. 1(2). - С. 242-248. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuues_2017_1%282%29__41

12. Воробйова Н. П. Аналіз фінансового стану підприємства: сутність та необхідність / Н. П. Воробйова, Р. О. Музиченко // Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку – 2017. – №13. – С. 116-123.

13. Гавриш К. В. Актуальні питання формування структури трудових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / К. В. Гавриш. – С. 157-158. – Режим доступу до ресурсу: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/2764.pdf>

14. Гут Л. В. Методичні підходи системи моніторингу фінансового стану торговельного підприємства [Електронний ресурс] / Л. В. Гут, Н. К. Галушко. – Режим доступу до ресурсу: http://chtei-knteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2009/v1/NV-2009-V1_13.pdf

15. Дєєва Н. М. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / Н. М. Дєєва, О. І. Дедіков. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328 с.

16. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко – К.: Знання, 3-тє вид. випр. та допов. – 2004. – 294 с.

17. Захарова Н. Ю. Методичні підходи щодо оцінки фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / Н. Ю. Захарова // Таврійський державний агротехнологічний університет. – С. 128-133. – Режим доступу до ресурсу: <http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/1735/1/919.pdf>

18. Захарченко В.О. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства / В.О. Захарченко, С.І. Счасна // Фінанси України. – 2005. – №1. – С. 137-143.

19. Івченко Л. В. Аналіз фінансового стану підприємств: інформаційне та методичне забезпечення / Л. В. Івченко, О. Є. Федорченко // Фінанси, облік і аудит. – 2015. – №1(25). – С. 197-210
20. Ізмайлова К. В. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / Катерина Василівна Ізмайлова. — К.: МАУП, 2001. — 152 с.
21. Іщенко Н. А. Теоретико-методичні засади оцінки фінансового стану підприємства / Н. А. Іщенко, М. О. Грешнікова // Наукові записки. – 2014. – №15. – С. 42-46
22. Коваленко Л. О. Фінансовий менеджмент / Л. О. Коваленко, Л.М. Ремньова – Чернігів: ЧДІЕУ, 2001. – 455 с.
23. Козлянченко О.М. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємства при загрозі банкрутства / О. М. Козляченко // Актуальні проблеми економіки. — №10(112). — 2011. — С. 182—187.
24. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Под ред. Н.Г. Данилочкиной. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. – 279 с.
25. Корнєва Н. О. Прогнозування фінансової звітності в умовах фінансово-економічної кризи / Н. О. Корнєва // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – №1. – С. 138-142.
26. Корнєва Н. О. Шляхи покращення фінансового стану підприємств / Н. О. Корнєва, І. О. Шаповалова // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Економічні науки. - 2013. - Вип. 5.1. - С. 55-60. - Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvmduce_2013_5.1_15
27. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: [навчальний посібник] / М.Я. Коробов – К.: Знання, КОО, 2006. – 378 с.
28. Коротков Э. М. Концепция менеджмента / Э. М. Коротков. – М.: Дека, 1997. – 304 с.
29. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз: [підручник] / Г. О. Крамаренко, О.Є. Чорна – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.

30. Крейнина М.Н. Анализ финансового состояния и инвестиционной привлекательности акционерных обществ в промышленности, строительстве и торговле / М.Н. Крейнина. — М.: Дело и сервис, 2010. — 256 с.

31. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: [навчальний посібник] / П. М. Куліков, Г. А. Іващенко. — Х.: ВД «ИНЖЕК», 2009. — 152 с.

32. Лисенко А. М. Особливості проектування показників фінансової звітності підприємства [Електронний ресурс] / А. М. Лисенко. — Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/3411/3/Lis.pdf>

33. Литвак Б.Г. Разработка управленческого решения / Б. Г. Литвак. — М.: Дело, 2000. — 392 с

34. Мазаракі А. А. Економіка торгівельного підприємства: [підручник] / Мазаракі А. А., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М. — К.: Хрещатик, 1999. — 800 с.

35. Малахова В. М. Етапи та методи прогнозування показників проєктованих фінансових звітів [Електронний ресурс] / В. М. Малахова, Л. Ф. Скінтеї. — Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2598/1/24.pdf>

36. Матвійчук А. В. Нечіткі, нейромережеві та дискримінантні моделі діагностування можливості банкрутства підприємства [Електронний ресурс] / А. В. Матвійчук // Нейро-нечіткі технології моделювання в економіці. - 2013. - № 2. - С. 71-118. - Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nntm_2013_2_6

37. Міценко Н.Г. Фінансовий аналіз, як метод діагностики фінансового стану підприємства / Н.Г. Міценко, У.П. Сорока // Науковий вісник Українського державного лісотехнічного університету. — 2005. — №19.5 — С.192-196.

38. Мних Є. В. Економічний аналіз: [підручник] / Є. В. Мних. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. — 412 с.

39. Моляков Д.С. Финансы предприятий отраслей народного хозяйства: [учебное пособие] / Д.С. Моляков. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 200 с.

40. Обушак Т. А. Сутність фінансового стану підприємства / Т. А. Обушак // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9 – С. 11-15.
41. Осмоловский В.В. Теория анализа хозяйственной деятельности / В.В. Осмоловский. – Минск: Новое знание, 2006. –188 с.
42. Островська О.А. Оцінка фінансового стану підприємств та шляхи її удосконалення: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / О.А. Островська — Харків:2004. — 20 с.
43. Педченко Н. С. Моніторинг фінансової конкурентоспроможності підприємств: [Монографія] / Н. С. Педченко – Полтава: РВВ ПУСКУ, 2007. – 103 с.
44. Педченко Н. С. Рейтингове оцінювання фінансового стану підприємства: сучасний погляд / Н. С. Педченко, В. О. Зірка // Scientific achievements of modern society. Abstracts of the 1st International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Liverpool, United Kingdom.- 2019.- С. 123-130.
45. Пітінова А.О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства:сутність і необхідність / А. О. Пітінова // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 4. – С. 379–389.
46. Плікус І.Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 35-44.
47. Подольська О. В. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / О.В. Подольська, О. В. Яріш. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с.
48. Русак Н.А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования / Н.А. Русак, В.А. Русак. – М.: Перспектива, 2005. – 309 с.
49. Савицкая Г.В. Экономический анализ: [учебник] / Г.В. Савицкая. — 14-е изд., перераб. и доп. — М.: НИЦ ИНФРА-М, 2013. — 649 с.
50. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навчальний посібник] – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с.

51. Сидоренко-Мельник Г. М. Організаційно-методичні засади фінансового моніторингу ділової активності підприємства / Г. М. Сидоренко-Мельник // Бізнес інформ. – №11. – 2013. – С. 372-376.

52. Сич О. А. Дискримінантний аналіз і його застосування в прогнозуванні банкрутства підприємства / О. А. Сич, І. І. Калічак // Молодий вчений. Економічні науки. – №2(42). – 2017. – С. 333-339.

53. Терещенко О. О. Дискримінантна модель інтегральної оцінки фінансового стану підприємства / О. О. Терещенко // Економіка України – 2003. – №8. – С. 38-44.

54. Тижненко Л.О. Моделі комплексної оцінки фінансового стану підприємства: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.11. «Математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці» / Л. О. Тижненко — Харків:2007. — 20 с.

55. Финансовый менеджмент: [учебник для вузов] / Под ред. Поляка Г.Б. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: Юнити-Дана, 2012. — 527 с.

56. Фінанси підприємств: [підручник] / Под ред. А. М. Поддєрьогіна. — 7-ме вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2008. — 552 с.

57. Фінансовий аналіз: [навчальний посібник] / [Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю.]. — К. : КНЕУ, 2007. — 592 с.

58. Фінансовий словник-довідник / За редакцією Дем'яненка М.Я. — К.: ІАЕУААН, 2005. — 507 с.

59. Хоменко И. Тестирование моделей прогнозирования вероятности банкротства транснациональных компаний в преддверии мирового финансового кризиса (на примере GENERAL MOTORS) / И. Хоменко // [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://kibit.edu.ua/files/testing-models.pdf>.

60. Хотомлянський О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства на основі використання матричних моделей / О. Хотомлянський, Т. Черната, Г. Северина // Економіка України. — Преса України. – 2003. — №3. — С.35-41.

61. Хотомлянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства / О. Л. Хотомлянський, П. А. Знахуренко // Фінанси України. – 2007. — № 1. — С. 111–117.
62. Цал-Цалко Ю.С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія практика та інтерпретація: [монографія] / Ю. С. Цал-Цалко. – Житомир: Житомир. держ. технолог. ун-т, 2004. – 506 с.
63. Чемчикаленко Р. А. Особливості комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Р. А. Чемчикаленко, О. В. Майборода, М. Є. Ланевський // Економіка і суспільство. Гроші, фінанси і кредит. – 2017. – №13. – С. 1263-1267.
64. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах / С. С. Черниш // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 142-146.
65. Шамота Г. М. Дослідження підходів до комплексної оцінки фінансового стану підприємства / Г. М. Шамота, Д. О. Малиш // Бізнес Інформ. - 2013. - № 3. - С. 271-278.
66. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулін, Е.В. Негашев. – М. : ИНФРА – М, 2000. – 208 с.
67. Яцух О. О. Фінансовий стан підприємства та методика його оцінки / О. О. Яцух, Н. Ю. Захарова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Економіка і управління. - 2018. - Т. 29(68), № 3. - С. 173-180.